

ANALIZA SYTUACJI KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Badanie wykonane na potrzeby interwencji
w ramach Osi XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności
Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

Łódź, listopad 2017

Analiza sytuacji kształcenia ogólnego w województwie łódzkim

**Badanie wykonane na potrzeby interwencji
w ramach Osi XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejetności
Regionalnego Programu Operacyjnego
Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020**

DYREKTOR BIURA:

Ewa Paturalska-Nowak

Opracowanie wykonano

w REGIONALNYM OBSERWATORIUM TERYTORIALNYM WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

pod kierownictwem Anny Szymańskiej

Zespół autorski:

Małgorzata Jura

Emilia Modranka

Aleksandra Wejt-Knyżewska

Barbara Zalega

Współpraca:

Paulina Kaszuba

Łódź, listopad 2017 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Wstęp.....	3
1.2. Cel badania	4
1.3. Podstawowe definicje	4
1.4. Opis metodologii badania.....	6
1.4.1. Założenia metodyczne	6
1.4.2. Opis przebiegu realizacji badania	8
2. Uwarunkowania kształcenia ogólnego.....	10
2.1. Szkolnictwo ogólne w ustawach i dokumentach strategicznych	10
2.1.1. Ustawy	10
2.1.2. Dokumenty strategiczne	11
2.2. Wsparcie kształcenia ogólnego z RPO WŁ 2014-2020	17
2.2.1. Zakres wsparcia przewidzianego w RPO WŁ 2014 – 2020	17
2.2.2. Wyniki konkursów z RPO WŁ na lata 2014-2020 w obszarze szkolnictwa ogólnego	18
2.3. Uwarunkowania demograficzne oraz społeczno-gospodarcze.....	20
2.4. Kształcenie ogólne w województwie łódzkim na tle kraju	26
2.5. Wyniki egzaminów końcowych	31
2.5.1. Wyniki egzaminów po szkole podstawowej	31
2.5.2. Wyniki egzaminów maturalnych.....	35
3. Kształcenie ogólne w województwie łódzkim – wyniki badania ankietowego.....	37
3.1. Poziom wyposażenia szkół.....	37
3.1.1. Wyposażenie pracowni do nauki przedmiotów przyrodniczych	37
3.1.2. Wyposażenie szkół w oprogramowanie i sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnych	45
3.2. Kompetencje kadry kształcenia ogólnego.....	52
3.2.1. Ocena potrzeb szkół w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli w związku z przeprowadzoną reformą oświaty.....	52
3.2.2. Zrealizowane oraz planowane inwestycje w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli	55
3.3. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów	59
3.3.1. Ocena potrzeb szkół w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów	59
3.3.2. Zrealizowane oraz planowane inwestycje w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów	62
3.4. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	65
3.4.1. Potrzeby edukacyjne uczniów.....	65
3.4.2. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	66
3.4.3. Potrzeby szkół w zakresie wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.....	67
3.4.4. Zrealizowane i planowane inwestycje związane z rozwojem wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.....	69
4. Wnioski i rekomendacje	72
5. Aneks.....	75
Ankieta dotycząca kształcenia w szkołach podstawowych skierowana do gminy	75
Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych skierowana do starostwa powiatowego ...	79
Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych specjalnych skierowana do starostwa powiatowego	83
Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych specjalnych skierowana do starostwa powiatowego	86
Spis rysunków	89
Spis tabel.....	90
Bibliografia.....	91

1. Wprowadzenie

1.1. Wstęp

Edukacja, która buduje kapitał ludzki, odgrywa bardzo ważną rolę z punktu widzenia rozwoju społecznego i gospodarczego. Szybko postępujące przeobrażenia cywilizacyjne i społeczne, a w szczególności naukowo-techniczne przejawiające się m.in. powszechną cyfryzacją wszystkich dziedzin życia, stanowią poważne wyzwanie dla systemu edukacji. Obecnie to nie czynniki materialne, ale wiedza wykorzystywana w gospodarce w coraz większym stopniu decyduje o jej konkurencyjności. Gospodarka oparta na wiedzy potrzebuje dobrze przygotowanych kadr zarówno pod względem wykształcenia ogólnego, jak i zawodowego.

Głównym celem kształcenia ogólnego jest wszechstronny rozwój człowieka. Wielostronny rozwój osobowości jest także ważnym czynnikiem otwierającym człowiekowi drogę do świata nauki i kultury, a na podbudowie kształcenia ogólnego rozwijane są wszystkie specjalności zawodowe. Za istotne cele kształcenia ogólnego obok zdobycia wiedzy i umiejętności związanych bezpośrednio z przedmiotami szkolnymi, uważa się często nabywanie kompetencji ogólnych w zakresie komunikacji, rozwiązywania problemów, rozwoju umiejętności logicznego myślenia, kreatywności, pracy w zespole – przydatnych podczas edukacji i później przy pełnieniu ról społecznych i zawodowych w dorosłym życiu. We współczesnym świecie kluczowe są także kompetencje językowe i informatyczne. Chociaż kompetencje te mogą być doskonalone w toku całego życia, to podstawowe znaczenie dla ich tworzenia i rozwoju ma edukacja szkolna.

Edukacja jest sferą, w której w ostatnim ćwierćwieczu dokonał się ogromny postęp. Obecnie w Polsce, spośród wszystkich krajów OECD, mieszka najwięcej osób z wykształceniem co najmniej średnim, a przyrost odsetka młodych ludzi z wykształceniem wyższym na tle innych krajów Unii Europejskiej, jest rekordowy. Osiągnięcia polskich 15-latków w Programie Międzynarodowej Oceny Uczniów (PISA) przewyższają średnią dla wszystkich krajów OECD. Mimo tych niewątpliwych osiągnięć w obszarze edukacji należy jeszcze wiele udoskonalić. Konieczna jest poprawa jakości kształcenia, szczególnie w szkołach wiejskich i w mniejszych miejscowościach, wzmocnienie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych na rynku pracy, w szczególności położyć nacisk na kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Kluczowe dla podnoszenia jakości kształcenia jest doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych nauczycieli.

Trudno obecnie ocenić efekty reformy oświatowej wchodzącej w życie dnia 1 września 2017 r. Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*¹. Niewątpliwie, dużym wyzwaniem dla krajowego i regionalnego systemu edukacyjnego będą zmiany demograficzne. Dotyczy to zarówno spadku liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, jak i starzenia się kadry nauczycielskiej. W perspektywie do 2023 r. spadek ten w województwie łódzkim nie będzie jednak tak duży jak w minionych latach (2003-2016), kiedy liczba dzieci w wieku szkoły podstawowej spadła o ponad 25%, a wieku szkoły średniej o prawie 40%. Spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku 7 -19 lat nie musi być tylko zagrożeniem, ale również szansą na bardziej efektywne kształcenie w mniej licznych placówkach szkolnych. Istotnym elementem kształcenia jest wyposażenie w sprzęt i pomoce dydaktyczne. W Polsce na edukację wydaje się relatywnie więcej niż w Unii Europejskiej. W 2015 r. było 5,2% PKB, wobec 4,9% średniej unijnej.

---

¹ Dz. U. 2017 poz. 59.

1.2. Cel badania

Głównym celem badania jest **określenie potrzeb szkół prowadzących kształcenie ogólne w województwie łódzkim w zakresie wyposażenia oraz zwiększenia kompetencji kadry dydaktycznej w celu podniesienia jakości kształcenia.**

Do celów szczegółowych należy:

1. **Identyfikacja poziomu wyposażenia, stanu i wykorzystania wyposażenia pracowni przedmiotowych do nauki przedmiotów przyrodniczych i matematyki oraz przyszłych potrzeb szkół**
2. **Identyfikacja poziomu wyposażenia, stanu i wykorzystania sprzętu oraz oprogramowania w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) oraz przyszłych potrzeb szkół**
3. **Ocena poziomu kompetencji kadry dydaktycznej**
4. **Ocena poziomu rozwoju kluczowych kompetencji wśród uczniów szkół**
5. **Ocena potrzeb szkół w zakresie wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**

Istotną kwestią, analizowaną w odniesieniu do wszystkich celów jest rozpoznanie aktywności starostw powiatowych oraz gmin jako organów prowadzących szkoły w zakresie projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 i Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 oraz potrzeb i planów związanych z aplikowaniem o środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

1.3. Podstawowe definicje

W ramach terminologii stosowanej w niniejszym opracowaniu wskazano na najważniejsze definicje odnoszące się do kształcenia ogólnego.

- **Branżowa szkoła zawodowa I stopnia** – trzyletnia branżowa szkoła I stopnia umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze kształcenie w branżowej szkole II stopnia kształcącej w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia, lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy II.²
- **Branżowa szkoła zawodowa II stopnia** – dwuletnia branżowa szkoła II stopnia umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie nauczonym na poziomie technika, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia, po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie, a także uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.³
- **Kompetencje kluczowe** – porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe naukowo-techniczne, informatyczne oraz umiejętności i postawy niezbędne na rynku pracy, takie jak: innowacyjność, kreatywność, praca zespołowa.⁴
- **Liceum ogólnokształcące** – czteroletnia szkoła, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.⁵
- **Oddział integracyjny** – oddział szkolny, w którym uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczą się i wychowują razem z pozostałymi uczniami, zorganizowany zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 127 ust. 19 pkt. 2.⁶
- **Organ prowadzący szkołę lub placówkę** – należy przez to rozumieć ministra, jednostkę samorządu terytorialnego, inne osoby prawne i fizyczne⁷

² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

³ Tamże

⁴ Źródło: RPO WŁ 2014-2020 (wersja obowiązująca od 20.04.2017), s. 239

⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

⁶ Źródło definicji – na podstawie: Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

- **Podstawa programowa kształcenia ogólnego** – obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego oraz zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły, uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego, programach nauczania i podczas realizacji zajęć z wychowawcą oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, a także warunki i sposób realizacji tych podstaw programowych.⁸
- **Pracownie przyrodnicze** – pracownie przedmiotowe do nauczania przyrody, biologii, chemii, geografii i fizyki poprzez doświadczenia i eksperymenty.
- **Specjalne potrzeby edukacyjne** – potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z: zaburzeń (np. rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy); a) niepełnosprawności; b) choroby przewlekłej; c) niedostosowania społecznego albo zagrożenia niedostosowaniem społecznym; d) zaburzeń w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym; e) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego; f) specyficznych trudności w uczeniu się, w tym niepowodzeń edukacyjnych; g) szczególnych uzdolnień w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodowych; h) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny⁹;
- **Specyficzne trudności w uczeniu się** – należy przez to rozumieć trudności w uczeniu się odnoszące się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nieuwarunkowane schorzeniami neurologicznymi.¹⁰
- **Szkoła integracyjna** – należy przez to rozumieć szkołę, w której wszystkie oddziały są oddziałami integracyjnymi.¹¹
- **Szkoła podstawowa** – ośmioletnia szkoła, której ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach ponadpodstawowych, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt. 2 lit. a–d.¹²
- **Szkoła specjalna** – szkoła dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zorganizowana zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2.¹³
- **Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy** – trzyletnia szkoła specjalna przeznaczona wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi.¹⁴
- **Technikum** – szkoła pięcioletnia, której ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego oraz uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w danym zawodzie.¹⁵
- **Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)** – technologie pozyskiwania/produkcji, gromadzenia/ przechowywania, przesyłania, przetwarzania i rozpowszechniania informacji w formie elektronicznej z wykorzystaniem technik cyfrowych i wszelkich narzędzi komunikacji elektronicznej oraz wszelkie działania związane z produkcją i wykorzystaniem urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych oraz usług im towarzyszących; działania edukacyjne i szkoleniowe¹⁶;

⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

⁸ Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

⁹ Regulamin konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s.7-8.

¹⁰ Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

¹¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

¹² Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59

¹³ Tamże

¹⁴ Tamże

¹⁵ Tamże

¹⁶ Regulamin konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s.27

- **Uczeń młodszy** – każdy uczeń (w tym szczególnie uczeń, który rozpoczął naukę jako sześciolatek) przekraczający kolejny z progów edukacyjnych, a tym samym rozpoczynający kolejny/nowy etap edukacyjny: a) I etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I szkoły podstawowej; b) II etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy IV szkoły podstawowej; c) III etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I gimnazjum¹⁷.
- **Współczynnik skolaryzacji brutto**¹⁸ – iloraz liczby osób uczących się (stan na początku r. szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.
- **Współczynnik skolaryzacji netto**¹⁹ – iloraz liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.
- **Zajęcia rewalidacyjne** – zajęcia specjalistyczne, których celem jest przystosowanie niepełnosprawnego dziecka do życia w społeczeństwie.

1.4. Opis metodologii badania

1.4.1. Założenia metodyczne

Weryfikacja bazy adresowej szkół kształcenia ogólnego

Realizacja zakresu tematycznego niniejszego opracowania wymagała zgromadzenia, porównania i analizy danych pochodzących z kilku źródeł. Podstawowym źródłem danych były badania własne pozwalające na identyfikację i charakterystykę kwestii składających się na sytuację kształcenia ogólnego, skierowane do organów prowadzących:

- szkoły podstawowe (w tym szkoły podstawowe integracyjne i z klasami i oddziałami integracyjnymi),
- szkoły podstawowe specjalne,
- szkoły ponadpodstawowe (licea ogólnokształcące, technika, branżowe szkoły I stopnia),
- ponadpodstawowe szkoły specjalne,
- szkoły specjalne przysposabiające do pracy.

Rok szkolny 2017/2018 jest pierwszym, w którym wprowadzone zostały zmiany w systemie szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

- Od 1 września 2017 r. rozpoczęło się wygaszanie gimnazjów, część z nich włączono do szkół podstawowych, część przekształcono w szkołę podstawową z oddziałami gimnazjalnymi, a część pozostała gimnazjami. Wprowadzono również branżową szkołę I stopnia w miejsce zasadniczej szkoły zawodowej.
- W roku szkolnym 2019/2020 zaplanowano zmiany dotyczące liceów ogólnokształcących i techników. Docelowo od 2019 r. mają funkcjonować 4-letnie licea ogólnokształcące, 5-letnie technika oraz 2-letnie szkoły branżowe II stopnia.

Samorządy gminne województwa łódzkiego (jako organy prowadzące) podjęły uchwały w sprawie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego, a samorządy powiatowe – dostosowania sieci szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych oraz sieci szkół ponadpodstawowych i specjalnych. Na podstawie Ustawy o samorządzie gminnym i przepisach wprowadzających ustawę – Prawo oświatowe, spośród 177 gmin znajdujących się w województwie łódzkim uchwały w zakresie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjalnych podjęły 174 gminy, których treść zastała ogłoszona w Dziennikach Urzędowych Województwa Łódzkiego. Gminy, które nie podjęły takiej uchwały to: m. Łódź, m. gm. Błaszki i gm. Sokolniki. Gmina Błaszki zamieściła jedynie informację w sprawie sieci szkół na stronie internetowej urzędu gminy, natomiast gmina Sokolniki, sieć szkół ustaliła w formie zarządzenia obwieszczonego również na stronie

¹⁷ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (wersja z 27 czerwca 2017 r.), s. 304

¹⁸ Źródło definicji – Główny Urząd Statystyczny, „Oświata i wychowanie w r. szkolnym 2016/2017”, Warszawa 2017

¹⁹ Tamże

internetowej. Rada Miejska Łodzi, co prawda przyjęła projekt nowej sieci szkół²⁰, ale taka sieć nie powstała, co oznacza, że od 1 września 2017 r. zaczęto wygaszać wszystkie gimnazja a we wszystkich szkołach podstawowych powstały klasy siódme. Poza Łodzią uchwały dotyczące sieci szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych podjęły 23 starostwa.

Przed przystąpieniem do badania zweryfikowano bazę szkół podstawowych, ponadpodstawowych i specjalnych na podstawie podjętych przez gminy i rady powiatu uchwał. Punktem wyjścia była aktualizacja bazy szkół podstawowych udostępniona na stronie Systemu Informacji Oświatowej, według stanu z września 2015 r. W celu aktualizacji nazw i lokalizacji szkół, w związku ze zmianami wynikającymi z reformy oświatowej, posłużono się uchwałami przyjętymi przez organy prowadzące szkoły podstawowe. Na podstawie bazy prowadzonej przez Łódzkie Kuratorium zweryfikowano wykaz szkół ponadpodstawowych.

Metoda doboru próby

Głównym kryterium **doboru próby ogólnodostępnych szkół podstawowych** było uwzględnienie w badaniu szkół reprezentujących placówki ze wszystkich gmin województwa łódzkiego, charakteryzujących się największą liczbą uczniów, a spośród szkół o zbliżonej liczbie uczniów, placówek ze słabszymi wynikami z egzaminu matematyczno-przyrodniczego. Dobór celowy próby został przeprowadzony według niżej wskazanych zasad:

- Z każdej gminy wiejskiej wybrano po 1 szkole podstawowej,
- Z gminy miejskiej-wiejskiej wybrano 1 szkołę z terenu miejskiego i 1 z terenu wiejskiego,
- Z gmin miejskich (oprócz Łodzi) wybrano po 2 szkoły.

Wybór szkół ponadpodstawowych (poza Łodzią) do badania polegał na uwzględnieniu w próbie następujących reprezentantów szkół z każdego powiatu:

- 1 liceum ogólnokształcącego,
- 1 szkoły branżowej I stopnia,
- 1 technikum i
- wszystkich szkół specjalnych z każdego powiatu.

Na liście szkół przewidzianych do badania znalazły się również 3 szkoły specjalne przysposabiające do pracy, tj. 1. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy będąca w składzie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Łęczycy, wchodzącego w skład Zespołu Placówek Edukacyjno-Wychowawczych z siedzibą w Łęczycy, 2. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy będąca w składzie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Juliana Tuwima w Stemplewie, który wchodzi w skład Zespołu Placówek Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Stemplewie, 3. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy w Sieradzu wchodząca w skład Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Sieradzu.

W przypadku **doboru próby szkół z terenu Łodzi** uwzględniono dodatkowo kryteria wsparcia finansowego dotyczącego kształcenia ogólnego w ramach Poddziałania XI.1.4 wg SZOOP RPO WŁ na lata 2014-2020. Zgodnie z nimi finansowaniem zostaną objęte projekty realizowane przez szkoły zlokalizowane na obszarze rewitalizacji²¹. Do badania zostało wybrane jedynie kilka największych szkół znajdujących się w obszarze przewidzianym do rewitalizacji. Szczegółowy rozkład liczby szkół ogółem oraz wybranych do próby badania ankietowego zawarto w *tabeli 1*.

²⁰ UCHWAŁA NR XLI/1075/17 RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI z dnia 16 lutego 2017 r. w sprawie projektu dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego.

²¹ Obszar rewitalizacji wskazano w Gminnym Programie Rewitalizacji „Program Rewitalizacji Łodzi 2026+” przyjętym Uchwałą Nr XXXV/916/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 września 2016 r.

Tabela 1. Rozkład liczby szkół w zaktualizowanej bazie adresowej oraz w próbie docelowej

Szkoly	Liczba szkół ogółem	w tym w łodzi			Zakładana próba	w tym w łodzi		
		liczba szkół ogółem	w obszarze rewitalizacji	poza obszarem rewitalizacji		Liczba szkół	w obszarze rewitalizacji	poza obszarem rewitalizacji
Szkoly podstawowe (bez specjalnych)	786	108	29	79	229	13	5	8
w tym szkoly integracyjne lub z oddziałami integracyjnymi	19	4	1	3	18	3	0	3
Specjalne szkoly podstawowe	61	28	4	24	61	28	4	24
Szkoly ponadpodstawowe (bez specjalnych)	344	90	31	59	97	30	15	15
LO	152	51	17	34	32	10	5	5
Technikum	115	27	9	18	33	10	5	5
Branzowa szkola I stopnia	77	12	5	7	32	10	5	5
Specjalne szkoly ponadpodstawowe	27	8	3	5	27	8	1	7
LO	3	3	1	2	3	3	1	2
Technikum	2	2	2	0	2	2	0	2
Branzowa szkola I stopnia	22	3	0	3	22	3	0	3
Szkoly specjalne przysposabijajace do pracy	30	5	1	4	3	0	0	0
Suma ogółem	1248	239	67	167	417	79	25	54

Źródło: (Ujednolicona baza danych na potrzeby badania) SIO (System Informacji Oświatowej) i Kuratorium w Łodzi zweryfikowane o dane z podjętych przez gminy uchwał w sprawie dostosowania sieci szkół podstawowych i gimnazjów do nowego ustroju szkolnego i o dane z podjętych przez starostwa powiatowe uchwał w sprawie dostosowania sieci szkół ponadgimnazjalnych i specjalnych do nowego ustroju szkolnego oraz ustalenia sieci szkół ponadpodstawowych i specjalnych.

Kwestionariusze ankiet zostały opracowane przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego. Wersja ostateczna kwestionariuszy była konsultowana i zaakceptowana przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego. Wzór ankiet stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

1.4.2. Opis przebiegu realizacji badania

Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o technikę CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*) za pomocą ankiet elektronicznych przesłanych za pośrednictwem poczty e-mail oraz kwestionariusza internetowego (Google). Elektroniczne kwestionariusze ankiet (zostały przesłane na adresy e-mailowe respondentów w postaci zindywidualizowanego formularza ankietowego MS Word oraz linku do kwestionariusza internetowego. Rozpoczęcie etapu terenowego badania (rozesłanie ankiet elektronicznych) zostało poprzedzone budową bazy adresów mailowych dla wszystkich badanych jednostek samorządu terytorialnego.

Etapy badania:

- Wysłanie ankiet do urzędów gmin w dn. 5-7.09.2017 r., do starostw powiatowych w dn. 11-12.09.2017 r. Termin zwrotu ankiet określono na 30.09.2017 r. Przesłanie ankiet stanowiło jednocześnie weryfikację aktualności i poprawności adresów mailowych.
- Ze względu na niską zwrotność ankiet w dniu 22 i 25.09.2017 r. przesłano przypomnienie o terminie wypełnienia ankiety do 30.09.2017 r. skierowane do urzędów gmin a w dniu 25.09.2017 r. do starostw powiatowych,
- W dniach 3-19.10.2017 r. oraz 23.10.2017-8.11.2017 r. wykonano około 260 rozmów telefonicznych z respondentami (szkołami lub organami prowadzącymi szkół), w celu przypomnienia o wypełnieniu ankiety oraz określenia możliwości pozyskania odpowiedzi zwrotnych, a także wyjaśniania wątpliwości lub nieścisłości.
- Prowadzona na bieżąco rejestracja i analiza zwracanych ankiet pozwoliła na weryfikację poprawności i kompletności odpowiedzi. Do najczęstszych błędów należało udzielenie kilkukrotnej odpowiedzi na pytanie jednokrotnego wyboru lub nieudzielenie odpowiedzi na wszystkie składowe pytania.

- Opracowana struktura bazy danych i klucz kodowy pozwoliły na przetransponowanie kategorii odpowiedzi na liczby (częstości odpowiedzi) oraz opracowanie zestawień tabelarycznych oraz grafik umożliwiających analizę zebranych informacji.

W efekcie prowadzonych prac pozyskano próbę badawczą charakteryzującą się wysokim poziomem responsywności. Szczegółowy rozkład zakładanej i realizowanej liczby ankiet zawarto w *tabeli 2*.

Tabela 2. Wielkość zakładanej i zrealizowanej próby badawczej.

Typ szkoły	Liczba szkół ogółem	Zakładana próba	Udział próby w liczbie szkół ogółem	Liczba nadesłanych ankiet	Poziom responsywności
Szkoły podstawowe (bez specjalnych)	786	229	29%	224	98%
w tym w Łodzi	108	13	12%	13	100%
Specjalne szkoły podstawowe	61	61	100%	58	95%
w tym w Łodzi	28	28	100%	25	89%
Szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych)	344	97	28%	95	98%
w tym w Łodzi	90	30	33%	28	93%
Specjalne szkoły ponadpodstawowe (w tym szkoły przysposabiające do pracy)	30	30	100%	28	93%
w tym w Łodzi	8	8	100%	7	88%
Suma ogółem	1248	417	34%	405	97%
w tym w Łodzi	239	79	34%	74	92%

Źródło: opracowanie własne ROT BPPWŁ.

2. Uwarunkowania kształcenia ogólnego

2.1. Szkolnictwo ogólne w ustawach i dokumentach strategicznych

2.1.1. Ustawy

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 11 stycznia 2017 r. poz. 59)

W preambule do tej Ustawy napisano „Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.”

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

- 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju;
- 5) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej;
- 6) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, niedostosowaną społecznie i zagrożoną niedostosowaniem społecznym, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami;
- 7) opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych;
- 8) opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie;
- 9) upowszechnianie dostępu do szkół, których ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach wyższych;
- 11) zmniejszanie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami kraju, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiastowymi i wiejskimi;
- 18) kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych;
- 22) kształtowanie u uczniów umiejętności sprawnego posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;

Art. 18. 1. Szkoły publiczne i niepubliczne dzielą się na następujące typy:

- 1) ośmioletnią szkołę podstawową;
- 2) szkoły ponadpodstawowe:
  - a) czteroletnie liceum ogólnokształcące,
  - b) pięcioletnie technikum,
  - c) trzyletnią branżową szkołę I stopnia,
  - d) trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy,
  - e) dwuletnią branżową szkołę II stopnia,
  - f) szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 r..

Aktami wykonawczymi do Ustawy – Prawo oświatowe są rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej dotyczące podstaw programowych i ramowych planów nauczania. Z dokumentów tych wynika, że w ramach ośmioletniej szkoły podstawowej wprowadzone zostaną nowe obowiązkowe przedmioty:

- Geografia i biologia od klasy piątej,
- Chemia i fizyka - od klasy siódmej
- Drugi język obcy nowożytny – od klasy siódmej

W roku szkolnym 2017/2018 według nowych programów mają uczyć się uczniowie klas pierwszych, czwartych i siódmych w szkołach podstawowych oraz w pierwszych klasach nowych szkół zawodowych, czyli w szkołach branżowych I stopnia. W pozostałych klasach obowiązuje dotychczasowa podstawa programowa (tabela 3).

Tabela 3. Zmiany w systemie edukacji w Polsce

wiek	2014/2015 – 2015/2016			2016/2017			Od 2017/2018		
5	„0”			„0”			„0”		
6	I SP			I SP			I SP		
7	II SP			II SP			II SP		
8	III SP			III SP			III SP		
9	IV SP			IV SP			IV SP		
10	V SP			V SP			V SP		
11	VI SP			VI SP			VI SP		
12	I G			VI SP			VI SP		
13	II G			I G			VII SP		
14	III G			II G			VIII SP		
15	I LO	I T	I ZSZ	III G			I LO	I T	I SB1 ⁰
16	II LO	II T	II ZSZ	I LO	I T	I ZSZ	II LO	II T	II SB1 ⁰
17	III LO	III T	III ZSZ	II LO	II T	II ZSZ	III LO	III T	III SB1 ⁰
18		IV T		III LO	III T	III ZSZ	IV LO	IV T	I SB2 ⁰
19					IV T			V T	II SB2 ⁰

G – gimnazjum

LO – liceum ogólnokształcące

ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa

SP – szkoła podstawowa

T – technikum

SB – szkoła branżowa

Źródło: „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017”, GUS, Warszawa 2017

2.1.2. Dokumenty strategiczne

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych

Konwencja przyjęta została przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 r., rząd Polski podpisał ją 20 marca 2007 r., natomiast **ratyfikacja Konwencji przez Polskę miała miejsce 6 września 2012 r.**

Celem Konwencji jest ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez osoby z niepełnosprawnościami na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Polska zobowiązana jest do wprowadzenia w życie zawartych w Konwencji standardów postępowania w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami realizacji ich praw, w tym również w zakresie edukacji.

Artykuł 24 Edukacja

- Państwa Strony uznają prawo osób niepełnosprawnych do edukacji. W celu realizacji tego prawa bez dyskryminacji i na zasadach równych szans, Państwa Strony zapewnią włączający system kształcenia umożliwiający integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym, zmierzające do:
  - pełnego rozwoju potencjału oraz poczucia godności i własnej wartości, a także wzmocnienia poszanowania praw człowieka, podstawowych wolności i różnorodności ludzkiej,
  - rozwijania przez osoby niepełnosprawne ich osobowości, talentów i kreatywności, a także zdolności umysłowych i fizycznych, przy pełnym wykorzystaniu ich możliwości,
  - umożliwienia osobom niepełnosprawnym efektywnego udziału w wolnym społeczeństwie.
- Realizując to prawo, Państwa Strony zapewnią, że:
  - osoby niepełnosprawne nie będą wykluczane z powszechnego systemu edukacji ze względu na niepełnosprawność, a także, że dzieci niepełnosprawne nie będą wykluczane, ze względu na niepełnosprawność, z bezpłatnej i obowiązkowej nauki w szkole podstawowej lub z nauczania na poziomie średnim,
  - osoby niepełnosprawne będą korzystać z włączającego, bezpłatnego nauczania obowiązkowego wysokiej jakości, na poziomie podstawowym i średnim, na zasadzie równości z innymi osobami, w społecznościach, w których żyją,
  - wprowadzane będą racjonalne usprawnienia, zgodnie z indywidualnymi potrzebami,
  - osoby niepełnosprawne będą uzyskiwać niezbędne wsparcie, w ramach powszechnego systemu edukacji, celem ułatwienia ich skutecznej edukacji,

- (e) stosowane będą skuteczne środki zindywidualizowanego wsparcia w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny, zgodnie z celem pełnego włączenia.
3. Państwa Strony umożliwią osobom niepełnosprawnym zdobycie umiejętności życiowych i społecznych, aby ułatwić im pełny i równy udział w edukacji i w życiu społeczności. W tym celu Państwa Strony będą podejmować odpowiednie środki, w tym:
- (a) ułatwianie nauki alfabetu Braille'a, alternatywnego pisma, wspomagających (augmentatywnych) i alternatywnych sposobów, środków i form komunikacji i orientacji oraz umiejętności poruszania się, a także ułatwianie wsparcia rówieśników i doradztwa,
  - (b) ułatwianie nauki języka migowego i popieranie tożsamości językowej społeczności osób głuchych,
  - (c) zapewnienie, że edukacja osób, w szczególności dzieci, które są niewidome, głuche lub głuchoniewidome będzie prowadzona w najodpowiedniejszych językach i przy pomocy sposobów i środków komunikacji najodpowiedniejszych dla jednostki, a także w środowisku, które maksymalizuje rozwój edukacyjny i społeczny.
4. Aby wesprzeć realizację tego prawa, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zatrudniania nauczycieli, w tym nauczycieli niepełnosprawnych, którzy mają kwalifikacje w zakresie używania języka migowego i/lub alfabetu Braille'a, oraz w celu szkolenia specjalistów i personelu pracujących na wszystkich szczeblach edukacji. Takie szkolenie będzie obejmować wiedzę na temat problemów niepełnosprawności i korzystanie ze wspomagających (augmentatywnych) i alternatywnych sposobów, środków i form komunikacji, technik i materiałów edukacyjnych, w celu wspierania osób niepełnosprawnych.

Strategia Europa 2020

Strategia Europa 2020 to unijny program wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego krajów Unii Europejskiej do 2020 r. Koncentruje się na realizacji trzech podstawowych powiązanych ze sobą priorytetów:

- Wzrost inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach - wzrost tworzący wysoką wartość dodaną, wymagający znacznych nakładów na działalność badawczą i rozwojową oraz skoncentrowany na efektywnym zastosowaniu wiedzy teoretycznej w praktyce. Prowadzenie gospodarki opartej na wiedzy jest niemożliwe bez odpowiednio wykształcanego społeczeństwa, dlatego też priorytet ten obejmuje również rozwój i podnoszenie jakości edukacji;
- Wzrost zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną poprzez aktywizację zawodową i integrację społeczną jak największej liczby osób.

Priorytety te monitorowane są za pomocą 5 wskaźników. W obszarze edukacji są to: młodzież w wieku 18-24 lata niekontynuująca nauki (w %) oraz odsetek osób w wieku 30-34 lata posiadających wykształcenie wyższe. Dla UE jako całości ważne są wyzwania rozwojowe związane z edukacją. Strategia Europa 2020 zakłada, że do 2020 r. odsetek młodzieży w wieku 18-24 lata niekontynuującej nauki spadnie z 11,9% w 2013 r. do 10,0% (UE -28). **Polska ze wskaźnikiem 5,6% w 2013 r. należy do grupy krajów o najkorzystniejszej sytuacji w tym zakresie.** Lepsze wskaźniki mają jedynie: Chorwacja, Słowenia i Czechy. W związku z tym do 2020 r. Polska założyła, że wartość tego wskaźnika w naszym kraju spadnie do 4,5%. Również drugi wskaźnik w obszarze edukacji w porównaniu ze wskaźnikiem całej Wspólnoty jest dla Polski bardzo korzystny. Już w 2013 r. **odsetek osób w wieku 30-34 lata posiadających wykształcenie wyższe osiągnął 40,5%**, czyli tyle, ile zakłada się dla całej UE na 2020 r. (40,0%). W 2013 r. najwyższym wskaźnikiem dotyczącym ludności z wykształceniem wyższym w skali całej UE wyróżniały się: Irlandia, Luksemburg i Litwa. Polska założyła, że w 2020 r. odsetek osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie osiągnie poziom 45%. **We wszystkich krajach członkowskich UE w latach 2004-2013 r. obserwowano zwiększenie odsetka osób z wykształceniem wyższym. Największy wzrost odnotowano jednak w Polsce z – 20,4% w 2004r. do 40,5% w 2013 r. Można zatem mówić, o skoku edukacyjnym, jaki dokonał się w Polsce.**

Istotnym w ocenie umiejętności uczniów są wyniki Badania Programu Międzynarodowej Oceny Uczniów (PISA). Jest to największe i najważniejsze badanie edukacyjne na świecie. Sprawdza ono stopień przygotowania 15-latków do dalszej edukacji, wymagań rynku pracy i powodzenia w dorosłym życiu. Przeprowadzane są cyklicznie co 3 lata począwszy od 2000 r. Wyniki polskich 15-latków w badaniu PISA 2015 są wyższe od średniej OECD we wszystkich trzech obszarach objętych badaniem: rozumowania w naukach przyrodniczych, czytania i interpretacji, umiejętności matematycznych. Jednak wynik, jaki uzyskały polskie nastolatki w 2015 r., jest gorszy niż ten osiągnięty w 2012 r.

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej, wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Umowa Partnerstwa obejmuje 11 celów tematycznych, w tym cel 10 - **Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.**

W dokumencie podkreślono, że wysoka jakość edukacji szkolnej i szkolnictwa wyższego jest niezbędnym warunkiem dla zapewnienia solidnego wykształcenia ogólnego (w tym tak zwanych kluczowych kompetencji), jak i dobrego przygotowania do radzenia sobie na rynku pracy. Warunkiem polepszenia kompetencji kadr gospodarki jest poprawa jakości kształcenia, zwłaszcza ukierunkowana na rozwój kompetencji kluczowych.

Zgodnie ze zdiagnozowanymi przyczynami niedopasowania struktury edukacji do potrzeb rynku pracy interwencje realizowane w okresie 2014–2020 miały zwiększyć zdolność systemu edukacji do kształtowania odpowiednich kompetencji, z uwzględnieniem umiejętności interpersonalnych i społecznych, których niedobór jest silnie odczuwany na rynku pracy oraz kluczowych kompetencji, których nierównomierny rozkład w populacji uczniów, studentów i dorosłych przesądza obecnie o niskim uczestnictwie dorosłych Polaków w uczeniu się. Działania miały koncentrować się na poprawie jakości, dostępności, efektywności i innowacyjności dobrego kształcenia na wszystkich etapach edukacji z uwzględnieniem osiągnięć i dobrych praktyk, które zostały wypracowane i przetestowane w poprzednich okresach programowania, przy zachowaniu komplementarności wsparcia na poziomie krajowym i regionalnym z uwzględnieniem priorytetów, wyników badań i ewaluacji oraz zróżnicowanych potrzeb interesariuszy systemu.

W Umowie Partnerstwa położono nacisk na lepszy dostęp do wysokiej jakości usług edukacyjnych dostarczanych na rzecz grup o specjalnych potrzebach:

- wzrost udziału uczniów osiągających najwyższe wyniki edukacyjne,
- wzrost liczby dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych objętych wsparciem na danym etapie edukacji.

Dodatkowo jako uzupełnienie do przedstawionych powyżej priorytetów realizowane miały być poniższe działania uzupełniające ukierunkowane na poprawę jakości kształcenia (w tym poprawę dostępności, efektywności i innowacyjności edukacji), w tym:

- doskonalenie programów kształcenia na wszystkich etapach edukacji,
- poprawę warunków kształcenia, w szczególności w szkołach i uczelniach,
- poprawę jakości kadry pedagogicznej, akademickiej oraz kadr wspierających i organizujących proces nauczania,
- poprawę systemu zarządzania edukacją.

W 2017 r. prowadzono prace związane ze zmianą treści Umowy Partnerstwa. Przesłankami do podjęcia takich prac była aktualizacja średniookresowej strategii rozwoju kraju (Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju) oraz potrzeba dostosowania wynikającego z dotychczasowego przebiegu realizacji programów operacyjnych.

Zmiany w Umowie Partnerstwa w obszarze celu tematycznego 10 mają dotyczyć m.in.

- Wprowadzenia w UP zobowiązania do opracowania kompleksowej polityki obejmującej system całej edukacji i szkoleń (edukacja ogólna, zawodowa, uczenie się przez całe życie, szkolnictwo wyższe) z uwzględnieniem strony popytowej i podażowej; elementów:

przewidywania zapotrzebowania na kompetencje, dopasowania na rynku pracy i ich efektywnego wykorzystania,

- Rozszerzenie wskazywanego w Umowie Partnerstwa katalogu kluczowych i uniwersalnych umiejętności dla edukacji ogólnej oraz zawodowej: SMT²², umiejętności językowe, cyfrowe, przedsiębiorczość, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się, kreatywność, piśmienność, innowacyjność, praca zespołowa w kontekście środowiska pracy,
- W edukacji ogólnej – stosowanie preferencji dla szkół i uczniów o największych i specjalnych potrzebach.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 r.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Celem głównym projektowanych w ramach strategii działań rozwojowych jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbywać się to ma poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach: (I) trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę i doskonałość organizacyjną; (II) rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; (III) skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu. Jednocześnie podejmowane będą interwencje w ramach tzw. obszarów horyzontalnych, wpływających na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo narodowe.

Edukacja znalazła się w obszarze horyzontalnym **Kapitał ludzki i społeczny**. W ramach systemu edukacji wskazano, że wyzwaniem pozostają: dalsze doskonalenie systemu w kierunku bardziej praktycznego podejścia do kształcenia i jego lepsze dopasowanie do wymagań stawianych przez współczesny rynek pracy oraz rozwijanie takich umiejętności jak: kreatywność, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, przygotowanie do uczenia się przez całe życie.

Zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanej kadry gotowej do stosowania najnowszych technologii może istotnie wpłynąć na zwiększenie globalnej konkurencyjności polskiej gospodarki. W dokumencie podkreślono, że konieczna jest poprawa jakości kształcenia na wszystkich jego etapach. Szkoły nie podejmują wystarczająco efektywnych starań na rzecz zwiększenia samodzielności ucznia i budowania motywacji w procesie uczenia się, co można uzyskiwać m.in. poprzez promocję kreatywności i innowacyjności uczniów, kształtowanie ich umiejętności poznawczych, rozwój talentów i indywidualnych zdolności. Kluczowy wpływ na jakość systemu edukacji i wyniki uczniów ma jednak poziom przygotowania i praktyczne doświadczenie nauczycieli. Podniesienie kwalifikacji nauczycieli w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych (w tym postaw przedsiębiorczych, kreatywności, umiejętności uniwersalnych – np. uczenia się, stawiania pytań, rozwiązywania problemów, współpracy w zespole, aktywnego uczestnictwa w kulturze i życiu obywatelskim) będzie miało również istotny wpływ na poziom innowacyjności i konkurencyjności polskiej gospodarki.

Jednym ze sposobów zapewnienia wysokiej jakości edukacji jest również wykorzystanie możliwości, jakie dają technologie informacyjno-komunikacyjne. Są one niezbędne do funkcjonowania i pracy w społeczeństwie informacyjnym, co stawia przed szkołami wyzwanie odnośnie zmian w zakresie pracy z uczniami, przy wykorzystaniu tych funkcjonalności, które pozwolą dzieciom samodzielnie wyszukiwać, przetwarzać i korzystać z informacji.

Działania do 2020 r.:

- Zmiana struktury szkolnictwa, przyczyniająca się do wyrównania szans, podniesienia jakości edukacji. Docelowa struktura szkolnictwa będzie obejmowała: 8-letnią szkołę podstawową, 4-letnie liceum ogólnokształcące, 5-letnie technikum, 3-letnią branżową szkołę I stopnia, 2-letnią branżową szkołę II stopnia, szkołę policealną oraz 3-letnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy,
- Poprawa innowacyjności kształcenia, m.in. poprzez: zmiany podstaw programowych (większy nacisk na kompetencje uniwersalne: komunikowanie się w języku ojczystym i w językach obcych, kreatywność, inicjatywność, przedsiębiorczość, innowacyjność, umiejętność pracy

²² Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne

zespołowej oraz na wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych), co spowoduje zmiany w programach nauczania i podręcznikach, metodach mierzenia efektów kształcenia, metodach kształcenia i doskonalenia nauczycieli, metodach pracy szkoły (metody projektowe, wykorzystanie technologii ICT), podnoszenie kompetencji kadry zarządzającej szkół, większe angażowanie rodziców w proces edukacyjny, kształcenie kompetencji analitycznych (m.in. umiejętności wyszukiwania i selekcji informacji, korzystania z danych statystycznych, kontekstowej operacjonalizacji wiedzy) i społecznych uczniów (współpracy, rozwiązywania problemów, działania w środowisku lokalnym na jego rzecz),

- Tworzenie sprzyjających warunków do zastosowania w edukacji nowych rozwiązań teleinformatycznych poprzez zagwarantowanie dostępu do szybkich łącz i usług on-line wszystkim placówkom edukacyjnym w kraju oraz stworzenie jednej wspólnej dla całego kraju sieci edukacyjnej.
- Szkoła dla innowatora – przygotowanie kompleksowego systemu kształcenia innowatorów obejmującego różne szczeble edukacji (m.in. uzupełnienie podstawy programowej kształcenia ogólnego o treści odpowiadające kompetencjom pro-innowacyjnym oraz wsparcie w zakresie doboru i stosowania metod nauczania) oraz wzmocnienie zasobów funkcjonujących w ramach tego systemu (kształcenie i doskonalenie nauczycieli),
- Edukacja@ w społeczeństwie cyfrowym - zapewnienie wyposażenia i infrastruktury dla rozwijania kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania TIK w procesie edukacyjnym. Komponentem projektu będzie Ogólnopolska Sieć Edukacyjna.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest jedną z dziewięciu krajowych strategii zintegrowanych. Opiera się na nowatorskiej koncepcji polegającej na budowaniu kapitału ludzkiego w pięciu etapach życia:

- 1) wczesne dzieciństwo,
- 2) edukacja szkolna,
- 3) edukacja na poziomie wyższym,
- 4) aktywność zawodowa, uczenie się dorosłych i rodzicielstwo,
- 5) starość.

Edukacja szkolna jest tym etapem życia, na którym nabywamy najważniejsze umiejętności i kompetencje pozwalające na satysfakcjonujące i twórcze funkcjonowanie w społeczeństwie i na rynku pracy. Również na etapie życia odpowiadającym edukacji szkolnej kształtują się kluczowe postawy. System edukacyjny, ze względu na swoją powszechność, stanowi naturalny mechanizm pozwalający z jednej strony identyfikować i wspierać rozwój osób o największym potencjale, a jednocześnie dający możliwość wyrównywania szans już na wczesnym etapie życia. Wyzwaniem w Polsce nie jest już rozszerzenie udziału w edukacji szkolnej. Udział ten jest praktycznie powszechny, a niski wskaźnik liczby osób przedwcześnie porzucających naukę lokuje Polskę w gronie liderów wśród krajów UE. Priorytetem staje się jakość nauczania i kompetencji uzyskiwanych przez polskich uczniów. Podstawowymi wyznacznikami dla zmian w oświacie według tej strategii do 2020 r. powinny być:

- większe wsparcie i rozwój uczniów o wybitnym potencjale przy jednoczesnym dalszym zmniejszaniu liczby uczniów osiągających najniższe wyniki i ograniczaniu zróżnicowania wyników pomiędzy szkołami, szczególnie na poziomie ponadgimnazjalnym,
- wzmocnianie wśród uczniów kluczowych kompetencji, w tym komunikacyjnych, matematycznych, informatycznych, językowych, społecznych (m.in. przez stwarzanie zachęt do wolontariatu) oraz rozwijanie ich przedsiębiorczości, kreatywności, umiejętności uczenia się, stawiania pytań i rozwiązywania problemów, współpracy w zespole, aktywnego uczestnictwa w kulturze i życiu obywatelskim.

Obecnie rozpoczęły się prace nad aktualizacją zintegrowanej strategii kapitału ludzkiego. Celem tej aktualizacji jest m.in. stworzenie nowego zestawu działań. Będzie on oparty w głównej mierze na tzw. projektach strategicznych wyszczególnionych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR), i objętych zakresem nowej SRKL.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020

Strategia rozwoju województwa jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję rozwoju, cele oraz główne sposoby ich osiągnięcia w kontekście występujących uwarunkowań. W systemie realizacji polityki rozwoju pełni rolę najważniejszego planu działania władz samorządowych.

Edukacja w SRWŁ 2020 znalazła się w **Filarze 2. Spójność społeczna, Cel operacyjny 5 – Wysoki standard i dostęp do usług publicznych, Strategiczny kierunek działań 5.1 - Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji:**

5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia, m. in. poprzez: wspieranie dostosowywania szkół podstawowych do potrzeb edukacyjnych 6-latków, rozwoju specjalistycznych pracowni przedmiotowych w szkołach oraz infrastruktury szkoleniowej placówek kształcenia dla dorosłych,

5.1.3. rozwój kompetencji i technik cyfrowych w procesie edukacji na wszystkich etapach kształcenia, w szczególności poprzez: wspieranie programów, szkoleń i kursów przygotowawczych dla nauczycieli w zakresie stosowania technik cyfrowych w ramach realizowanych programów nauczania, wspieranie tworzenia platform edukacyjnych będących środkiem komunikacji między nauczycielami i uczniami, poszerzenia kształcenia o formy e-learningu, wspieranie rozwoju informatycznego zaplecza naukowego w placówkach edukacyjnych.

Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim 2020

Zagadnieniom związanym z edukacją poświęcony jest Priorytet IV. Aktywność edukacyjna, a w tym m.in.:

Cel IV.1 Poprawa jakości usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich

Cel IV.4 Podniesienie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty.

Podstawowym celem tych działań na szczeblu lokalnym i regionalnym jest podnoszenie kluczowych kompetencji uczniów, zwłaszcza w zakresie matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych i technicznych poprzez prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Zajęcia będą realizowane w ramach programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych wprowadzających nowe modele pracy służące podniesieniu jakości edukacji. Ważne jest tu przeciwdziałanie nierównościom i wyrównywanie szans w jakości oświaty pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjalnej, a także promowanie równego dostępu do wyższego poziomu kształcenia dla dzieci i młodzieży pochodzących z obszarów wiejskich. Ma to zostać osiągnięte poprzez dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, opiekę psychologiczno-pedagogiczną, dodatkowe zajęcia pozaszkolne i pozalekcyjne, wprowadzenie poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego, informowanie uczniów o korzyściach płynących z wyboru danej ścieżki edukacyjnej oraz o możliwościach dalszego kształcenia w kontekście uwarunkowań lokalnego i regionalnego rynku pracy. Istotne jest także wsparcie dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionych poprzez system stypendiów, przyznawanych przez samorządy różnego szczebla.

Obok wyrównywania szans istotne znaczenie ma wspieranie dzieci i młodzieży w rozwijaniu ich naturalnych zdolności i umiejętności – tzw. wspieranie talentów. Taka pomoc umożliwi młodym ludziom wyspecjalizowanie się w tych dziedzinach, do których mają predyspozycje.

Niezmiernie ważny jest poziom kwalifikacji i zaangażowanie nauczycieli czy instruktorów praktycznej nauki zawodu, ale duże znaczenie ma także odpowiednie przygotowanie kadr systemu oświaty na poziomie gminnym, powiatowym i regionalnym. Istotne w tym względzie jest budowanie i rozwijanie standardów pracy, współpracy z różnymi interesariuszami, w tym także z rodzicami, innymi instytucjami, także organizacjami pozarządowymi zajmującymi się na danym terenie edukacją.

2.2. Wsparcie kształcenia ogólnego z RPO Wł 2014-2020

2.2.1. Zakres wsparcia przewidzianego w RPO Wł 2014 – 2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020 jest programem dwufunduszowym; finansowanym zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego. Zakres RPO Wł na lata 2014-2020 jest odpowiedzią na wyzwania rozwojowe, które zostały określone w głównych dokumentach strategicznych i uwzględnia te obszary interwencji, których realizacja przyniesie największe efekty. Interwencje związane z kształceniem ogólnym znalazły się w Osi priorytetowej XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności, Działanie XI.1 Wysoka jakość edukacji, *Poddziałanie XI.1.2 Kształcenie ogólne oraz Poddziałanie XI.1.4 Kształcenie ogólne – miasto Łódź*. W ramach Poddziałania XI.1.2 wsparciem objęty jest obszar całego województwa łódzkiego. W ramach Poddziałania XI.1.4 wsparciem objęte są projekty zlokalizowane na obszarze miasta Łodzi, wynikające z programu rewitalizacji. Oś ta finansowana jest z Europejskiego Funduszu Społecznego

Celem poddziałań jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, a także rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Efektem interwencji stanie się wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty, realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego w formach szkolnych. Ukierunkowane ono będzie na rozwój kompetencji kluczowych uczniów, takich jak: porozumiewania się w językach obcych, kompetencji matematycznych i podstawowych naukowo-technicznych, informatycznych oraz umiejętności i postaw niezbędnych na rynku pracy, takich jak: innowacyjność, kreatywność, praca zespołowa. Ponadto działania wpłyną na stworzenie sprzyjających warunków do uczenia i nauczania eksperymentalnego oraz korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Planuje się kierować wsparcie do szkół, w których zdiagnozowane zostaną największe deficyty. Działania w zakresie wyposażenia lub doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania.

Planowane są 4 rodzaje wsparcia:

1. Wsparcie szkół i placówek realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego w zakresie przygotowania uczniów do zatrudnienia lub kontynuacji nauki obejmujące:
  - a) doskonalenie umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności(kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej)
  - b) kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności(kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej).
2. Tworzenie w szkołach i placówkach realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego warunków dla nauczania opartego na metodzie eksperymentu obejmujące:
  - a) wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych
  - b) doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu
  - c) kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych.
3. Wsparcie szkół i placówek realizujących podstawę programową kształcenia ogólnego w zakresie korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych obejmujące:
  - a) wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej
  - b) podnoszenie kompetencji cyfrowych nauczycieli wszystkich przedmiotów, w tym w zakresie korzystania z narzędzi TIK, oraz włączenia narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego
  - c) kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów, w tym z uwzględnieniem bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni i wynikających z tego tytułu zagrożeń
4. Kompleksowe programy wspomagające szkołę lub placówkę systemu oświaty w procesie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi obejmujące łącznie:

- a) doposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- b) przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego, rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy
- c) wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty.

W kryteriach wyboru projektów wskazano, że premiiowane będzie:

- Skierowanie projektu do szkół integracyjnych i specjalnych oraz ich uczniów i nauczycieli
- Utworzenie pracowni międzyszkolnych
- Adaptacja rozwiązań wypracowanych z udziałem środków EFS w poprzednich perspektywach finansowych

Uzupełnieniem interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego jest interwencja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w projekty związane z rozbudową infrastruktury placówek oświaty (*Oś priorytetowa VII Infrastruktura dla usług społecznych Działanie VII.4 Edukacja Poddziałanie VII.4.3 Edukacja ogólna, Poddziałanie VII.4.5, Edukacja ogólna – miasto Łódź*). Interwencja zaplanowana w tej osi zmierza do zmniejszania dysproporcji wewnątrzregionalnych w zakresie dostępności i jakości infrastruktury społecznej, w tym oświatowej.

2.2.2. Wyniki konkursów z RPO WŁ na lata 2014-2020 w obszarze szkolnictwa ogólnego

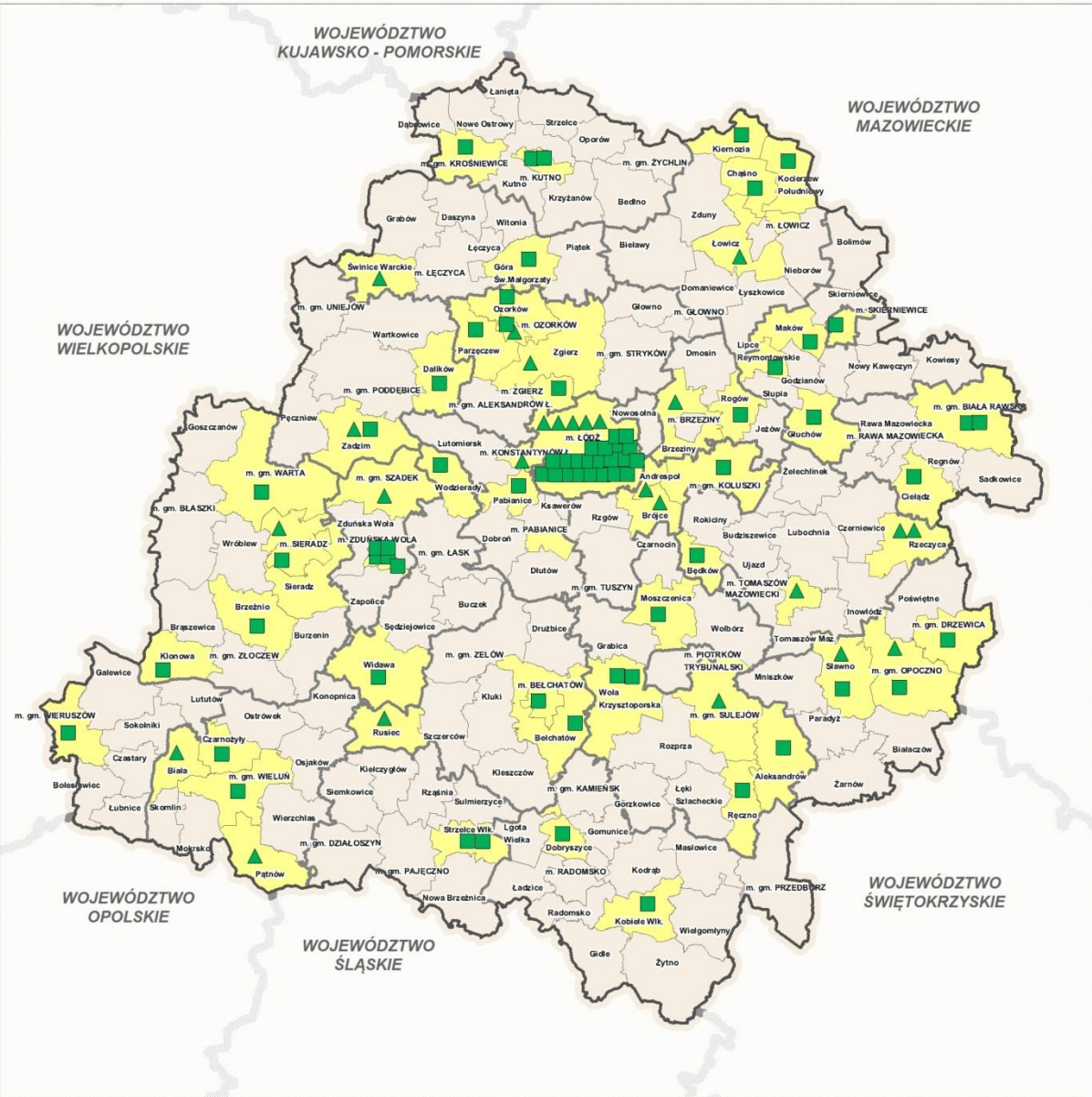
W obecnej perspektywie finansowej w obszarze kształcenia ogólnego odbyły się 2 konkursy: w 2015 i 2016 r. W 2015 r. w konkursie nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-001/15 pozytywnie zostało ocenionych 26 projektów, o wartości 14 225 677,05 zł, z czego kwota wnioskowanego dofinansowania ze środków unijnych wyniosła 12 091 825,49 zł. W tym konkursie dofinansowanie uzyskało jedynie 14% zgłoszonych projektów.

W 2016 r. w konkursie nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 pozytywnie weryfikację przeszło 87 projektów, tj. 40 % wszystkich zgłoszonych. W porównaniu z poprzednim konkursem odnotowano zatem znaczny postęp. Wartość pozytywnie ocenionych projektów wyniosła 43 974 837 zł, z czego dofinansowanie z EFS wyniosło 37 378 611,68 zł.

Projekty zgłaszane były do konkursów przez organy prowadzące szkoły, czyli samorządy lokalne i podmioty prywatne. Zdecydowanie najwięcej projektów wpłynęło z Łodzi (*rysunek 1*). Pod względem liczby pozytywnie zaopiniowanych projektów wyróżnia się jeszcze miasto Zduńska Wola.

Rysunek 1. Projekty oceniane w ramach konkursów RPO WŁ w 2015/2016 r. wg gmin

**PROJEKTY OCENIANE W RAMACH KONKURSÓW RPO WŁ W 2015 I 2016R. WEDŁUG GMIN
DZIAŁANIE XI.1 WYSOKA JAKOŚĆ EDUKACJI, Poddziałanie XI.1.2 KSZTAŁCENIE OGÓLNE**

	Konkurs nr RPLD.11.01.02.-IZ.00-10-001/15
	Projekt oceniony pozytywnie
	Konkurs nr RPLD.11.01.02.-IZ.00-10-002/16
	Projekt oceniony pozytywnie
	Gminy, które zgłosiły pozytywnie ocenione projekty

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w Łodzi

2.3. Uwarunkowania demograficzne oraz społeczno-gospodarcze

Od lat 90-tych XX wieku liczba mieszkańców Polski nieprzerwanie spada. Wyjątkiem były lata 2008-2011, kiedy w związku ze wzrostem liczby urodzin, liczba ludności Polski rok do r. rosta. Jednak liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym w tym okresie malała. Dzieci i młodzież wypełniające obowiązek szkolny oraz nauki są przeciętnie w wieku 7-19 lat. Liczba osób w tym przedziale wiekowym, podobnie jak w całym społeczeństwie, systematycznie się zmniejsza (tabela 4). W okresie 6 lat (2010-2015) liczba osób w wieku szkolnym zmniejszyła się o prawie 9% w całym kraju. Województwo łódzkie pod względem spadku liczebności tej grupy wiekowej było na 7. miejscu (spadek o 10,11%). Największy spadek liczby osób w wieku szkolnym odnotowano w województwach: podlaskim, opolskim i świętokrzyskim (powyżej 13%). Z kolei w województwach: mazowieckim, pomorskim oraz wielkopolskim zaobserwowano najniższe zmniejszenie się liczebności tej grupy wiekowej.

Tabela 4. Liczba osób w wieku 7-19 lat w Polsce w latach 2010-2015

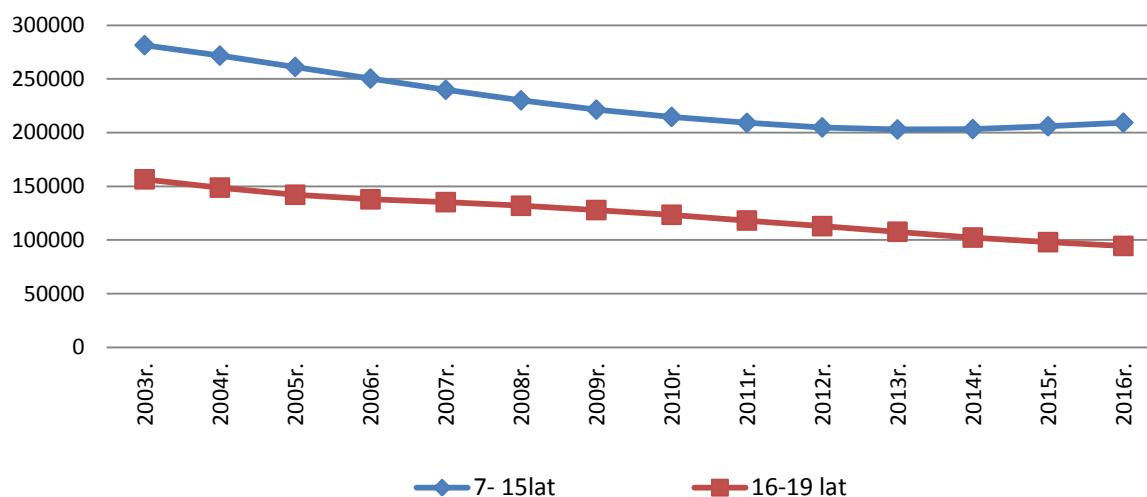
Województwo	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015-2010
Dolnośląskie	379 745	366 524	358 325	351 831	347 898	348 493	-8,23%
Kujawsko-Pomorskie	309 928	299 764	291 602	284 976	280 908	279 885	-9,69%
Lubelskie	327 971	315 810	305 444	297 042	290 652	287 437	-12,36%
Lubuskie	146 517	142 296	138 659	135 831	134 270	134 117	-8,46%
Łódzkie	338 171	327 305	317 835	310 688	305 619	303 978	-10,11%
Małopolskie	506 950	489 314	477 801	468 272	462 225	460 971	-9,07%
Mazowieckie	716 246	699 815	689 019	683 247	682 843	689 455	-3,74%
Opolskie	138 060	131 820	127 466	123 539	120 574	118 907	-13,87%
Podkarpackie	340 287	328 299	316 611	307 843	301 281	298 383	-12,31%
Podlaskie	181 221	174 055	167 647	162 204	158 129	155 999	-13,92%
Pomorskie	336 538	326 982	321 056	317 123	316 070	318 396	-5,39%
Śląskie	603 257	582 625	566 432	554 560	546 717	546 328	-9,44%
Świętokrzyskie	185 070	178 072	171 594	165 840	161 909	159 762	-13,67%
Warmińsko-Mazurskie	223 393	215 568	209 120	203 804	200 350	198 759	-11,03%
Wielkopolskie	509 616	493 878	483 109	475 100	471 613	473 073	-7,17%
Zachodniopomorskie	242 266	234 842	228 973	223 823	220 284	219 004	-9,60%
Polska	5 485 236	5 306 969	5 170 693	5 065 723	5 001 342	4 992 947	-8,97%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Banku Danych Lokalnych

Województwo łódzkie, szczególnie w ciągu ostatnich kilkunastu lat, doświadcza skutków niżu demograficznego przejawiającego się spadkiem liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Spadek ten w regionie jest dotkliwszy niż przeciętnie w Polsce. Między 2003 r. a 2016 r. w łódzkim liczba dzieci w wieku szkolnym 7 – 15 lat spadła z 281 552 do 209 342, czyli o 25,6% (rysunek 2). W tym samym okresie liczba dzieci w wieku 7 - 15 lat spadła w Polsce o 23,9%. Dzieląc lata 2003-2016 na 2 okresy siedmioletnie, okazuje się, że w latach 2003 – 2009 liczba dzieci w tym wieku spadła w łódzkim aż o 21,3%, a w ciągu kolejnych 7 lat (2010 – 2016) już tylko o 2,5%. Warto zaznaczyć, że postępujący spadek liczby dzieci w 7-15 lat miał miejsce w latach 2003-2012. Począwszy od 2014 r. następuje wzrost liczby dzieci w tym wieku. Jest to spowodowane faktem, że do szkół podstawowych trafiają już dzieci urodzone w latach 2008-2010, kiedy miał miejsce wzrost liczby narodzin w związku z wejściem w wiek prokreacji kobiet urodzonych w latach 80-tych XX wieku, jako echo powojennego wyżu demograficznego.

Znacznie większy spadek dotyczył liczebności młodzieży w wieku 16 - 19 lat. Liczba młodzieży w tym wieku w regionie łódzkim spadła ze 156 555 w 2003 r. do 94 476 w 2016 r., czyli aż o 39,8%. W analogicznym okresie w Polsce liczba młodzieży wieku 16 - 19 lat spadła o 33,1%. W dwóch kolejnych okresach siedmioletnich spadek liczby młodzieży w wieku 16-19 był w regionie bardziej równomierny, w latach 2003 - 2009 wyniósł 18,3%, a w latach 2010 – 2016 - 23,5%.

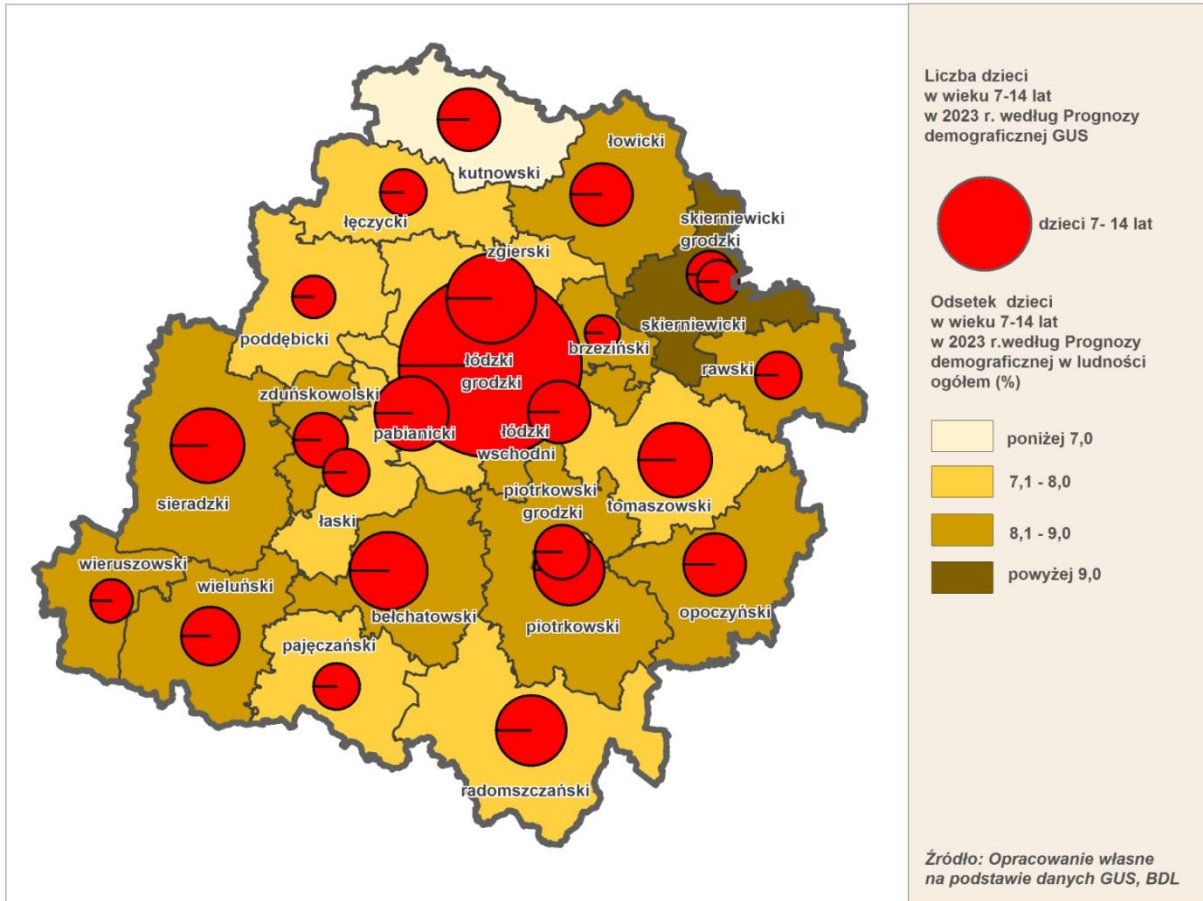
Rysunek 2. Liczba dzieci w wieku 7-15 lat oraz młodzieży w wieku 16-19 lat

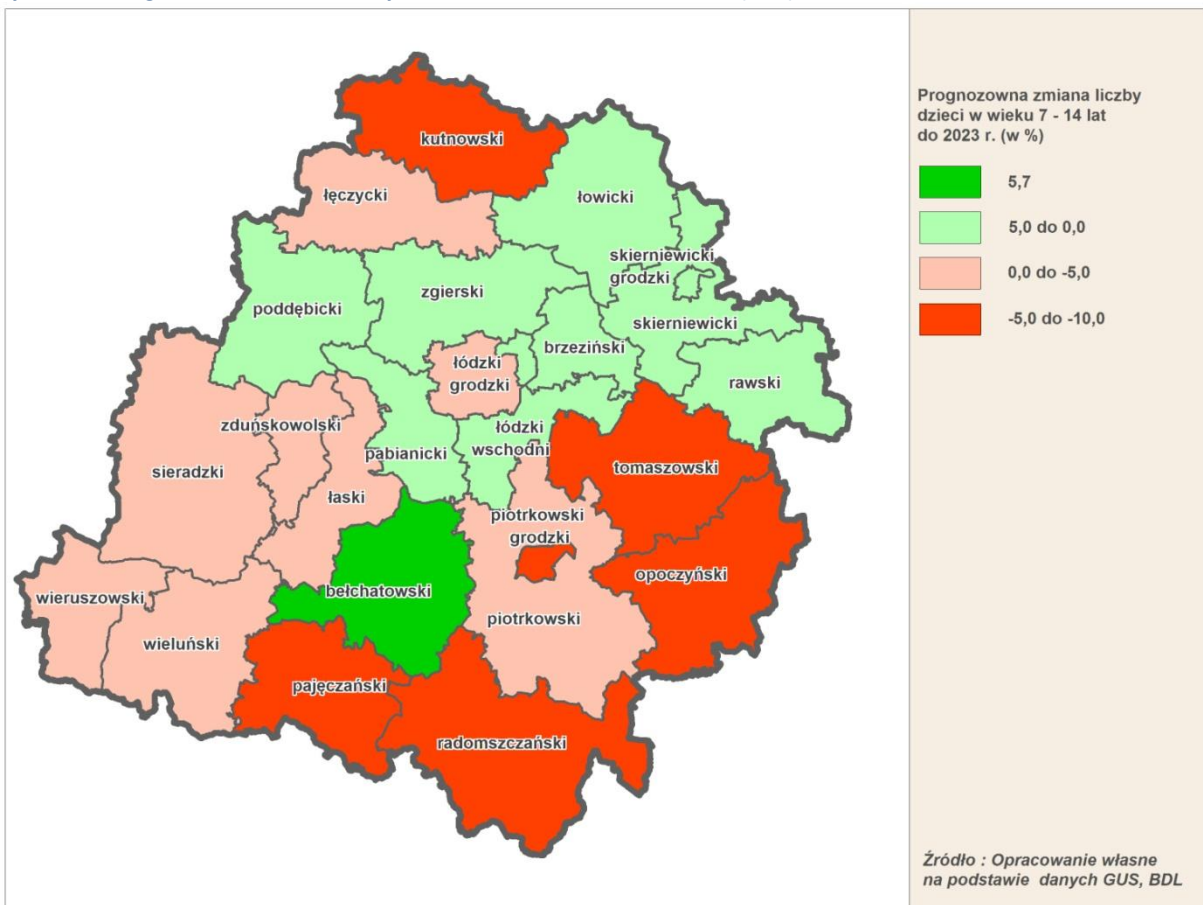
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

Zgodnie z *Prognozą demograficzną GUS* w 2023 r. w województwie łódzkim będzie mieszkało 183 916 dzieci w wieku 7 - 14 lat, czyli o 3 333 mniej niż w 2016 r. W 2023 r. dzieci w wieku 7-14 lat będą stanowić 7,7% ludności ogółem województwa łódzkiego, przy czym największy udział w liczbie mieszkańców ogółem zostanie odnotowany powiecie skierniewickim – 9,1%, a najmniejszy w Łodzi – 6,7% (rysunek 3). Między 2016 a 2023 r. spadnie w regionie liczba dzieci w wieku szkolnym o 1,8 %. W liczbach bezwzględnych największy ubytek dzieci w wieku 7 – 14 lat dotknie: powiat tomaszowski (-900), powiat radomszczański (-867) i miasto Łódź (-620). Procentowo największy spadek odnotuje pow. tomaszowski (-9,6%), pow. radomszczański (-9,2%), miasto Piotrków Tryb. (-7,8%), pow. kutnowski (-7,4%) (rysunek 4). Prognoza GUS nie zakładała jednak wzrostu liczby narodzin w 2016 r. w porównaniu z 2015 r.; wręcz przeciwnie liczba narodzin w tym okresie miała się zmniejszyć o 354, a w samej Łodzi o 155. Faktycznie jednak liczba nowo narodzonych dzieci w 2016 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 681. Te dzieci w 2023 r. ukończą 7 lat i trafią do szkół podstawowych. Na przyrost narodzin o 681 dzieci w 2016 r. w porównaniu do r. 2015 aż ponad połowa przypadła na Łódź (372). Poza Łodzią największy przyrost narodzin odnotowano w powiatach: łaskim (87), łowickim (65), zduńskowolskim (41) oraz brzezińskim (41). Spadek liczby urodzin rok do r. miał miejsce tylko w 6. powiatach: zgierskim, kutnowskim, łódzkim wschodnim, bełchatowskim, skierniewickim i łęczyckim. W 2023 r. najwięcej dzieci w wieku szkolnym (7-14 lat) będzie zamieszkiwało w największych pod względem liczby ludności powiatach, a więc w Łodzi (43 653), powiecie zgierskim (13 027), powiecie bełchatowskim (9 575), powiecie sieradzkim (9 203) powiecie tomaszowskim (8 830). Jedynie 2 443 dzieci w wieku 7-14 lat będzie zamieszkiwało powiat brzeziński.

Rysunek 3. Prognoza liczby i udziału dzieci w wieku 7-14 lat w 2023 r.

Rysunek 4. Prognozowana zmiana liczby dzieci w wieku 7-14 lat do 2023 r. (w %)

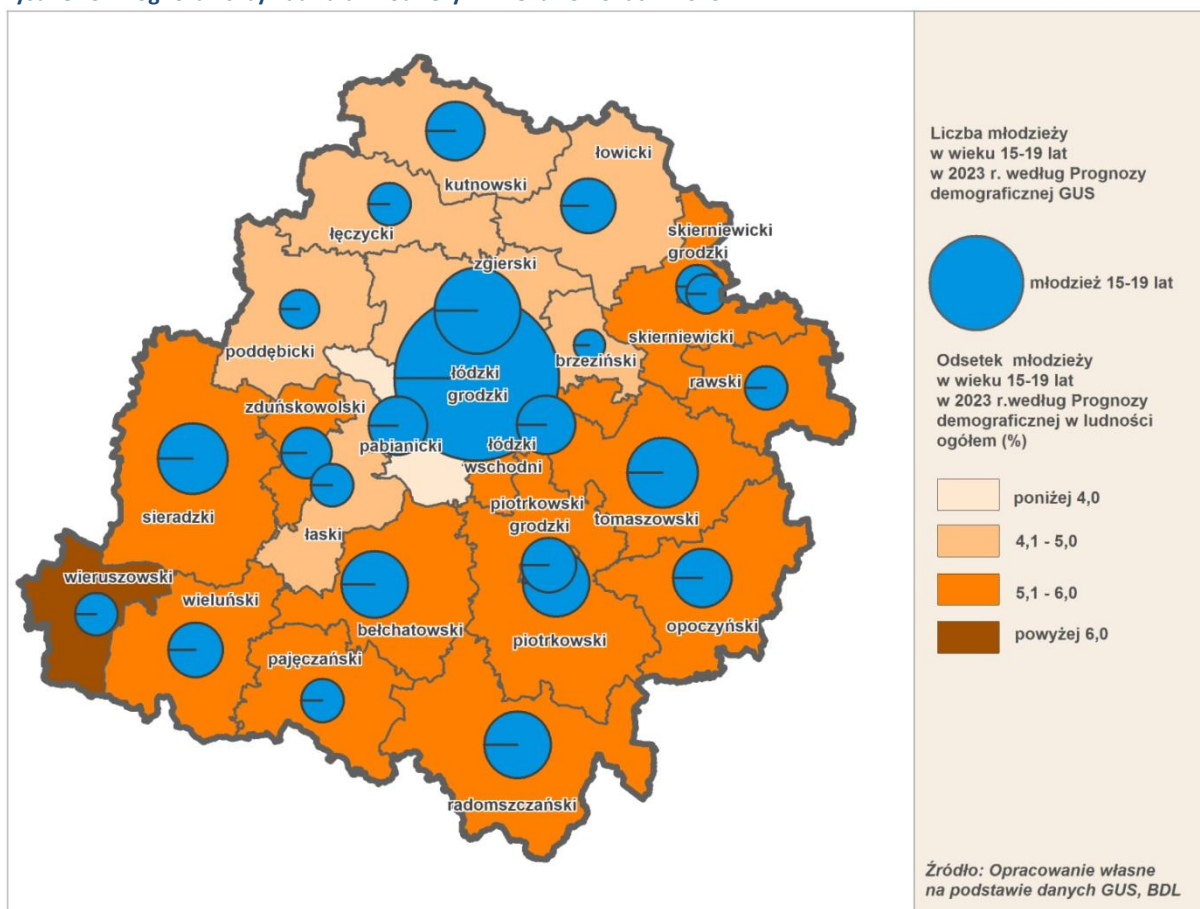

Prognoza demograficzna GUS zakłada, że w 2023 r. liczba młodzieży w wieku 15 – 19 lat wzrośnie w Łódzkiem o 39 osób w porównaniu ze stanem na koniec 2016 r. Według stanu na

31.12.2016 r. województwo łódzkie zamieszkiwało 116 569 osób wieku 15 - 19 lat, a zgodnie z Prognozą demograficzną w 2023 r. liczba ta nieznacznie wzrośnie do 116 608. W 2023 r., wśród mieszkańców województwa łódzkiego, młodzież w wieku 15-19 lat będzie stanowiła 4,9%. Największym udziałem młodzieży w tej grupie wiekowej w ludności ogółem będzie się wyróżniał powiat wierszowski – 6,4%, natomiast najniższy odsetek będzie zamieszkiwał powiat pabianicki. - 3,8% (rysunek 5).

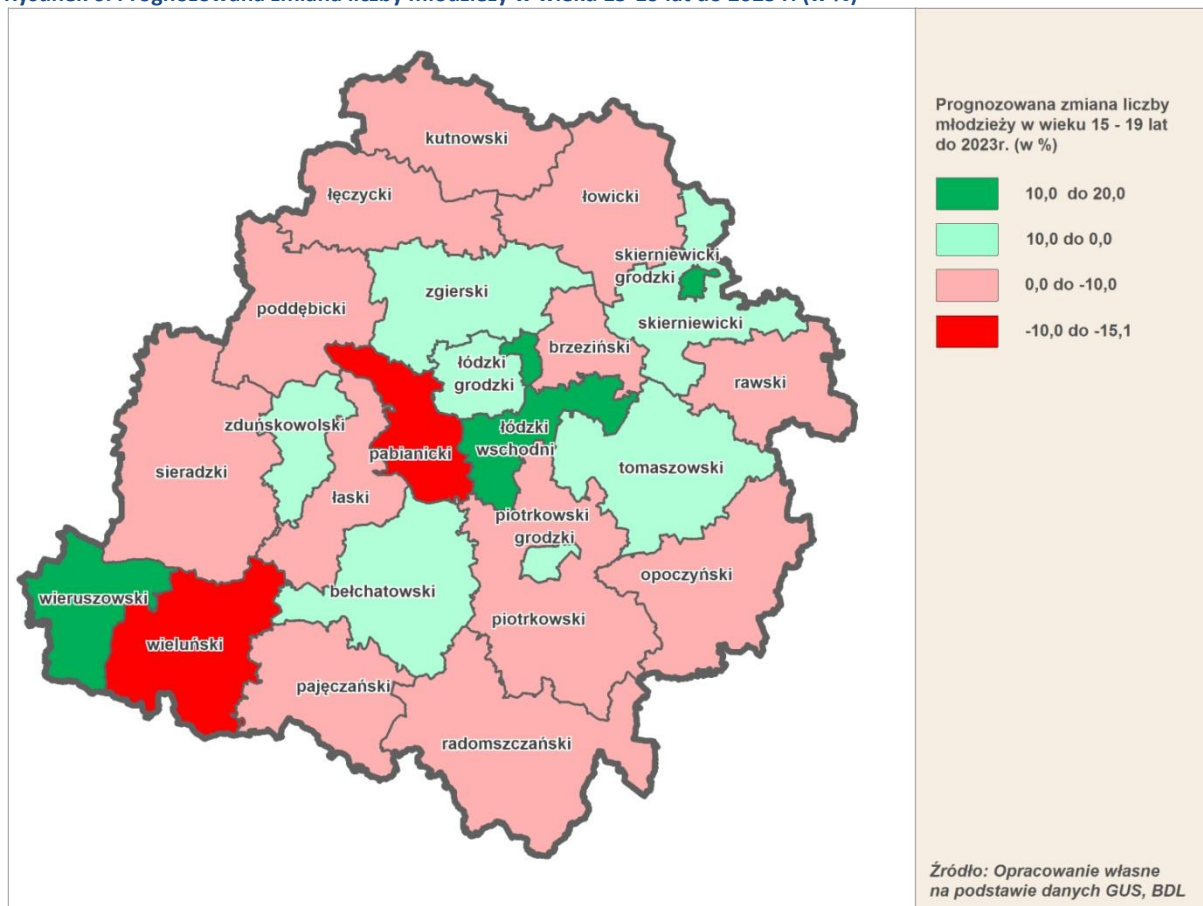
W liczbach bezwzględnych do 2023 r. najwięcej młodzieży w wieku 15-19 lat przybędzie w Łodzi (809 osób), powiecie łódzkim wschodnim (683 osoby) oraz powiecie zgierskim (475 osób). Procentowo największy przyrost młodzieży w wieku szkoły średniej odnotują: pow. łódzki wschodni (wzrost o 19,8%), pow. wierszowski (12,3%) oraz m. Skierniewice (11,7%). Jednak w większości powiatów w perspektywie do 2023 r. nastąpi spadek liczby młodzieży w wieku 15-19 lat. Ten spadek będzie wyjątkowo wysoki w powiatach: pabianickim (- 15,1%) oraz wieluńskim (- 10,9%) (rysunek 6). W 2023 r. najwięcej osób w wieku 15-19 lat będzie mieszkać w Łodzi (26 856), a następnie w powiatach: zgierskim (8 280), tomaszowskim (6 037) oraz sieradzkim (5 923). Najmniej licznie młodzież w tym wieku zamieszkiwać będzie powiat brzeziński (1 535) oraz powiat poddębicki (1 975).

Rysunek 5. Prognoza liczby i udziału młodzieży w wieku 15-19 lat w 2023 r.

Rysunek 6. Prognozowana zmiana liczby młodzieży w wieku 15-19 lat do 2023 r. (w %)

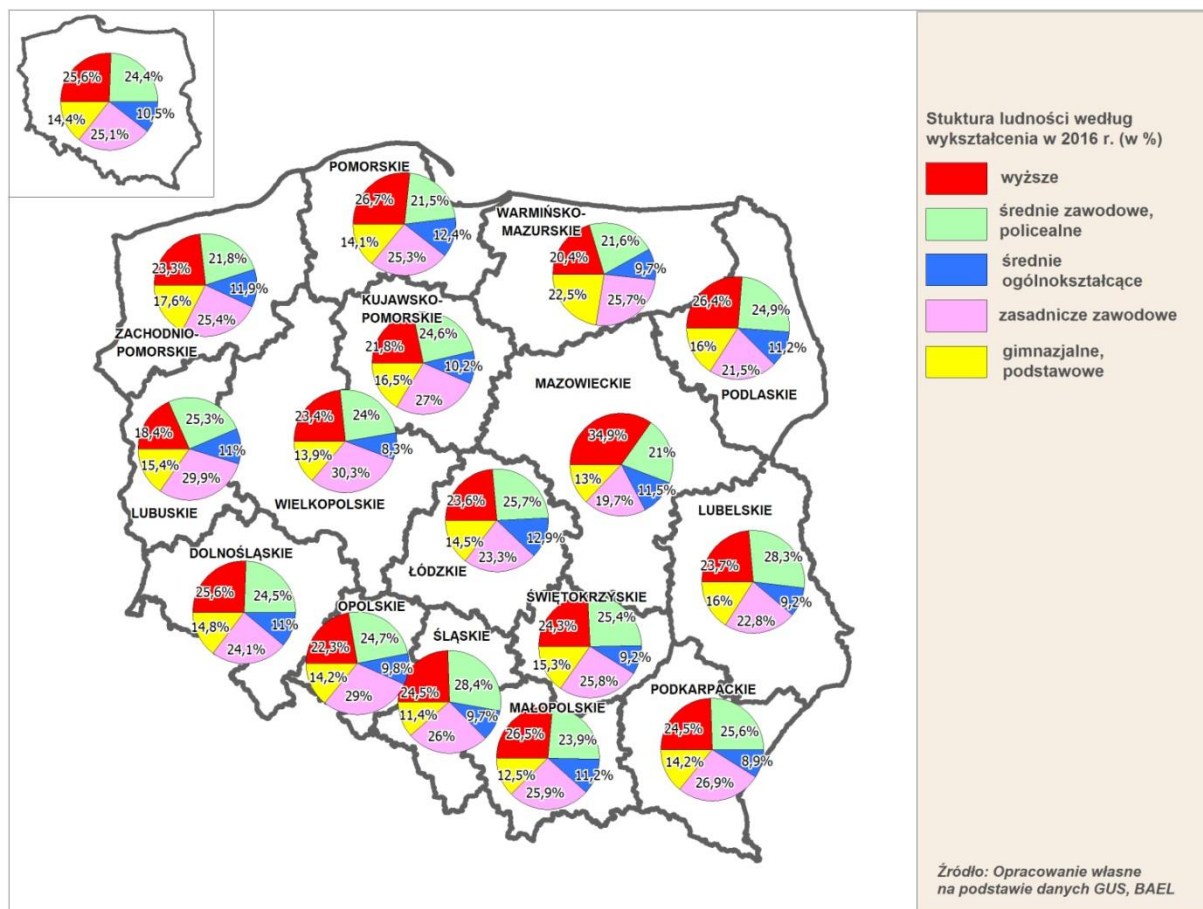

Budowa nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy wymaga dobrze wykształconego kapitału ludzkiego. Pod względem poziomu wykształcenia mieszkańców - Polska wyróżnia się nie tylko wśród krajów Unii Europejskiej, ale i wśród państw OECD. W Polsce 91% osób w wieku 25-64 lata ma ukończoną przynajmniej szkołę średnią, co jest najwyższym wskaźnikiem wśród krajów OECD. Dane o poziomie wykształcenia można pozyskać także z badania BAEL. Główny Urząd Statystyczny od 1992 r., co kwartał przeprowadza Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Badanie realizowane jest metodą reprezentatywną, co oznacza, że uczestniczą w nim gospodarstwa domowe zamieszkałe w wylosowanych mieszkaniach, a uzyskane od nich informacje są uogólniane dla ludności całego kraju. Obecnie w każdym kwartale badanie obejmuje 55 tysięcy mieszkań z całego obszaru Polski. Badanie to obejmuje ludność w wieku 15 – 64 lata. W 2016 r. 62,2% mieszkańców województwa łódzkiego w tym przedziale wiekowym miało co najmniej wykształcenie średnie (Polska – 60,5%). Dawało to regionowi wysoką 4. pozycję w kraju po województwach: mazowieckim (67,4%), śląskim (62,6%) i podlaskim (62,5%). Najgorzej byli wykształceni mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego, spośród których jedynie 51,7% legitymowało się przynajmniej średnim wykształceniem.

W województwie łódzkim jedynie 23,6% mieszkańców w wieku 15-64 lata posiada wykształcenie wyższe (Polska – 25,6%), co daje regionowi dopiero 10. pozycję w kraju (rysunek 7). Zdecydowanym liderem jest województwo mazowieckie, w którym aż 34,9% posiada wykształcenie wyższe. Jest to prawie 2-krotnie więcej niż w ostatnim w tym rankingu województwie lubuskim, w którym wykształcenie wyższe posiada jedynie 18,4% ludności. Województwo łódzkie zamieszkuje natomiast stosunkowo najwięcej w kraju mieszkańców z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 12,9%, przy przeciętnym wskaźniku dla Polski 10,5%. Najmniejszy odsetek osób z takim wykształceniem mieszka w województwie wielkopolskim (8,3%). Województwo łódzkie wyróżnia się na tle innych regionów Polski dosyć wysokim odsetkiem mieszkańców z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym. Stanowią oni 25,7% mieszkańców w wieku 15 - 64 lata. Wskaźnik ten daje regionowi 3. miejsce w kraju po województwie śląskim – 28,4% i województwie lubelskim - 28,3% (Polska -24,4%). W Łódzkiem mniej niż przeciętnie w Polsce jest ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym (Łódzkie - 23,3%; Polska- 25,1%). Województwo łódzkie zamieszkuje jedynie 14,5% ludności w wieku 15 – 64 lata z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym

i niższym (Polska – 14,4%). Daje to województwu 9. miejsce w kraju. **Atutem regionu łódzkiego jest wysoki odsetek ludności legitymującej się wykształceniem przynajmniej średnim, a w szczególności policealnym i średnim zawodowym. Niezadawalający jest natomiast udział ludności z wykształceniem wyższym, odbiegający o 2 p. p. od średniej krajowej.**

Rysunek 7. Struktura ludności według wykształcenia w 2016 r. (w %)

Według danych Komisji Europejskiej wydatki publiczne na edukację wyniosły w Polsce w 2011 r. 5,5% PKB przy średniej UE – 5,1%. W 2014 r. wydatki te stanowiły 5,3% PKB Polski i 5,0% PKB UE. Według informacji Eurostatu, który jest instytutem statystycznym UE, wydatki publiczne na oświatę stanowiły w 2014 r. 12,5% wydatków publicznych ogółem w Polsce, a 10,3% w Unii Europejskiej. Eurostat podaje, że w 2015 r. **Polska wydała na edukację 5,2% PKB, przy średniej dla wszystkich krajów unijnych 4,9%**. Wydatki te w 2015 r. stanowiły prawie 13 % wydatków publicznych z budżetu naszego państwa. Pod tym względem Polska wyprzedza takie kraje jak: Wielka Brytania, Niemcy, Austria, Włochy. Dane pokazują, że edukacja finansowana jest ze Polsce w większym wymiarze w stosunku do PKB i wydatków publicznych budżetu państwa ogółem niż przeciętnie w Unii Europejskiej. Inne źródła podają natomiast, że w Polsce wydatki publiczne na nią są poniżej średniej unijnej. Główny Urząd Statystyczny podaje, że wydatki publiczne na oświatę stanowiły w 2015 r. 3,7% PKB Polski, wobec 4,1% w 2003 r. i 4,0% w 2010 r. W latach 2003-2015 widoczny jest systematyczny wzrost wydatków publicznych na edukację, w tym wydatkowanych w ramach subwencji oświatowej. Według danych GUS udział tych wydatków w PKB oscyluje na poziomie ok. 4,0%, choć w ostatnich latach następuje niewielki spadek.

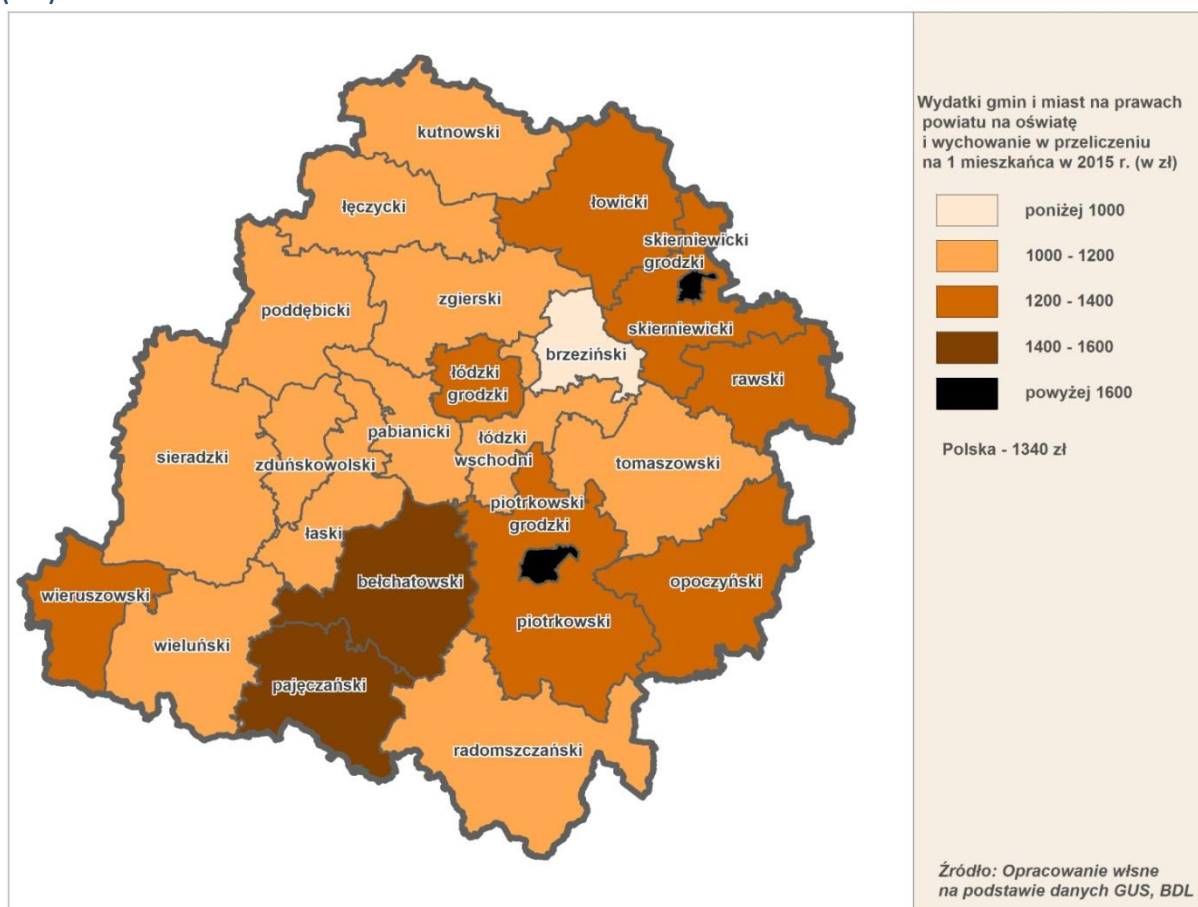
Zmniejsza się w Polsce liczba uczniów na których naliczana jest subwencja oświatowa. Jest ona naliczana według złożonych logarytmów i zależy m.in. od wieku ucznia, typu szkoły, czy stopnia niepełnosprawności. Subwencja oświatowa na 1 ucznia wyniosła przeciętnie w 2010 r. 4 670 zł, w 2016 r. – 5 278 zł, a 2017 r. - 5 331 zł. Największa subwencja naliczana jest na ucznia z niepełnosprawnością sprzężoną, autyzmem, czy chorobą Aspargera – 50 407 zł. Od 2017 r. samorządy lokalne otrzymują także subwencję oświatową na każdego sześciolatka w przedszkolu w wysokości 4 300 zł. Poza tym do jednostek samorządu terytorialnego trafia dotacja celowa na przedszkolaków w wieku do lat 5 w wysokości 1 338 zł na 1 dziecko. Mimo znaczącego spadku liczby

dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, wydatki publiczne na edukację, w tym z budżetu państwa i budżetów samorządów, rosną. W niewielkim stopniu zmniejsza się natomiast udział nakładów na oświatę w PKB.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. wyniosły przeciętnie w Polsce 1 340 zł, ale w województwie łódzkim mniej – 1 247 zł. Najwyższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca ponosiły gminy województwa mazowieckiego – 1491 zł, a najniższe województwa świętokrzyskiego – 1 172 zł.

W województwie łódzkim największe wydatki na edukację i wychowanie na 1 mieszkańca ponosiły miasto Skierniewice (1 909 zł) oraz miasto Piotrków Tryb. (1 756 zł). Wynika to zapewne z faktu, że te miasta na prawach powiatu prowadziły nie tylko szkoły podstawowe i gimnazja, ale również szkoły ponadgimnazjalne. Z pozostałych powiatów wysokością wydatków na oświatę i edukację wyróżniały się jeszcze powiaty: pajęczański (1 453 zł) oraz bełchatowski (1 436 zł). Najniższe wydatki na edukację i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca ponosiły w 2015 r. gminy powiatu brzezińskiego (991 zł) (*rysunek 8*).

Rysunek 8. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. (w zł)

2.4. Kształcenie ogólne w województwie łódzkim na tle kraju

System edukacji

Obowiązek szkolny dotyczy obecnie dzieci, które ukończyły 7. rok życia i trwa do ukończenia przez nie 18. roku życia. Ponadto od roku szkolnego 2016/2017 dzieci sześciolatnie mają obowiązek uczęszczać do oddziałów zerowych przygotowujących do nauki szkolnej, funkcjonujących w ramach szkół podstawowych lub przedszkoli. Z uwagi na niż demograficzny w latach 2010 - 2016 spadała liczba uczniów szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych. Wyjątkowe były lata 2014/2015 oraz 2015/2016, kiedy liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła, ze względu na objęcie obowiązkiem szkolnym sześciolatków.

W roku szkolnym 2010/2011 do szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych uczęszczało ogółem 5 505 946 osób, tj. 14,3% ogółu ludności Polski, a w roku

szkolnym 2016/2017 4 952 219, tj. 12,9% ludności naszego kraju. W województwie łódzkim w 2016 r. do wszystkich rodzajów szkół (bez policealnych) uczęszczało ogółem 288 118 osób, czyli 11,6% mieszkańców regionu.

Miarą powszechności nauczania są współczynniki skolaryzacji. Współczynnik skolaryzacji jest to iloraz liczby osób uczących się (na danym poziomie kształcenia) do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych współczynniki skolaryzacji brutto i netto w mieście przekraczają 100%, a na wsi są poniżej 100%, co świadczy o tym, iż część uczniów z obszarów wiejskich uczęszcza do szkół zlokalizowanych w miastach (*tabela 5*). Warto zauważyć, że wskaźnik skolaryzacji brutto dla gimnazjów przekroczył w 2016 r. w województwie łódzkim 100%, co prowadzi do wniosku, że do gimnazjów uczęszczało więcej młodzieży niż wynosiła liczebność nastolatków w grupie wiekowej 13-15 lat. Oznacza to, że do tych placówek uczęszczała również młodzież powyżej 15 r. życia, np. powtarzający klasę.

Tabela 5. Współczynniki skolaryzacji w roku szkolnym 2016/2017

Szkoły	Grupy wieku	Polska (%)	Łódzkie (%)
Współczynniki skolaryzacji brutto			
Podstawowe	7 - 12 lat	96,6	97,5
Gimnazja	13 - 15 lat	100,0	101,4
Średnie szkoły zawodowe	16 - 18 lat	45,2	45,4
Zasadnicze szkoły zawodowe	16 - 18 lat	14,5	11,6
Licea ogólnokształcące	16 - 18 lat	55,8	61,6
Policealne	19 - 21 lat	19,6	25,3
Współczynniki skolaryzacji netto			
Podstawowe	7 - 12 lat	92,5	93,5
Gimnazja	13 - 15 lat	91,8	93,1
Średnie szkoły zawodowe	16 - 18 lat	33,6	33,7
Zasadnicze szkoły zawodowe	16 - 18 lat	12,5	9,8
Licea ogólnokształcące	16 - 18 lat	42,5	45,8
Policealne	19 - 21 lat	5,9	7,1

Źródło: „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017”, GUS, Warszawa 2017

W latach 2010-2015 odsetek **dzieci kształcących się w szkołach podstawowych** w Polsce w stosunku do ogółu dzieci w wieku szkoły podstawowej zmniejszył się o 5,5 punktu procentowego (z 95,6% do 90,1%). W 2016 r. wzrósł do 92,5%. Spadający w latach 2010-2015 współczynnik skolaryzacji netto należy wiązać z obniżaniem w tym okresie wieku obowiązku szkolnego z 7 do 6 lat²³. W Łódzkiem współczynnik skolaryzacji netto w latach 2010 - 2015 spadł 96,5 do 90,8%, by w 2016 r. wzrosnąć do 93,5%. Najwyższe wartości tego wskaźnika w 2016 r. odnotowano kolejno w województwach: wielkopolskim, mazowieckim, śląskim oraz łódzkim. Najniższe wartości tego współczynnika dały się zauważyć w województwach: warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim i kujawsko-pomorskim. Liczba uczniów szkół podstawowych w województwie łódzkim w latach 2010-2015 zwiększyła się ze 134 675 do 151 776, co było spowodowane przede wszystkim wprowadzeniem obowiązku szkolnego dla sześciolatków. W roku szkolnym 2016/2017 liczba uczniów szkół podstawowych w regionie spadła do 140 639, bo wiek rozpoczęcia nauki szkolnej został przesunięty do 7 roku życia, w związku z czym większość sześciolatków pozostała w przedszkolach. Należy podkreślić, że do szkół podstawowych trafiają już liczniejsze roczniki dzieci urodzonych w latach 2008-2009. Przeciętnie na 1 oddział w szkole podstawowej przypada 18 dzieci.

W latach 2010-2015 odsetek **uczniów kształcących się w gimnazjum** zmniejszył się w Łódzkiem o 1,4 punktu procentowego (spadek z 94,6% w 2010 do 93,2% w 2015 r.). Natomiast w skali całego kraju wartość ta zmniejszyła się z 93,7% do 92,2%. W 2016/2017 r. współczynnik skolaryzacji netto w gimnazjach w regionie łódzkim spadł ponownie do 93,1%, a w Polsce do 91,8%. W 2016 r. największe wartości dla współczynnika skolaryzacji netto osiągnięto w województwach: mazowieckim, wielkopolskim, małopolskim oraz łódzkim. Średnio na 1 oddział w gimnazjum przypadało 21 uczniów. W roku szkolnym 2016/2017 do gimnazjów w województwie łódzkim uczęszczało ogółem 65 991 uczniów, czyli trochę mniej niż w 2015 r. (66 009) i znacznie

²³ W r. szkolnym 2014/2015 to wyliczenia współczynnika skolaryzacji w szkołach podstawowych wykorzystano nie tylko liczbę wszystkich dzieci w wieku 7-12 lat, ale również połowę rocznika 6-latków, natomiast w r. szkolnym 2015/2016 wszystkie dzieci w wieku 6-12 lat

mniej niż w 2010 r. (79 566). W roku szkolnym 2017/2018 naukę w gimnazjum kontynuują tylko 2 roczniki gimnazjalistów. Absolwenci 6. klasy szkoły podstawowej nie poszli już do gimnazjum tylko do 7. klasy szkoły podstawowej.

Współczynnik skolaryzacji dla **szkół ponadgimnazjalnych** takich jak: licea ogólnokształcące, zasadnicze szkoły zawodowe, technika, pokazuje poziom zainteresowania poszczególnymi rodzajami szkół wśród młodzieży w wieku 16 – 18 lat. Największą popularnością wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych cieszyły się te szkoły, które dawały możliwość uzyskania świadectwa dojrzałości, a tym samym kontynuowania nauki w szkołach wyższych. Dotyczy to w pierwszej kolejności liceów ogólnokształcących, następnie techników. Od lat natomiast spada zainteresowanie kształceniem w zasadniczych szkołach zawodowych. Wśród młodzieży uczącej się w szkołach ponadgimnazjalnych płeć jest istotnym czynnikiem determinującym wybór szkoły. W roku szkolnym 2016/2017 dziewczęta stanowiły 62,3% uczniów liceów ogólnokształcących, rzadziej wybierały technika, w których ich odsetek wynosił 39,9%. Najmniejszy udział dziewcząt wystąpił wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych – 31,7%.

W 2016 r. współczynnik skolaryzacji netto w **liceach ogólnokształcących** województwa łódzkiego wyniósł 45,8% (Polska - 42,5) i był niższy aniżeli w 2010 r. o 2 p. p. Województwo łódzkie zajmuje 4. miejsce w kraju pod względem tego wskaźnika po województwach: mazowieckim, lubelskim i podlaskim. Najniższy współczynnik odnotowały województwa: opolskie, lubuskie i kujawsko-pomorskie. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących dla młodzieży spadła w regionie z 42 710 w 2010 r. do 31 569 w 2016 r. Warto zwrócić uwagę na wysoki wskaźnik skolaryzacji brutto w liceach ogólnokształcących regionu łódzkiego wynoszący 61,6% (Polska – 55,8%), który wynika ze znaczącej liczby dorosłych kształcących się w liceach ogólnokształcących. W związku z likwidacją innych typów szkół dla dorosłych niż licea ogólnokształcące, naukę w nich pobierali wszyscy uczniowie ponadgimnazjalnych szkół dla dorosłych, stąd tak wysoki współczynnik. W 2016 r. w liceach dla dorosłych kształciło się w województwie łódzkim aż 11 165 osób.

W latach 2010 – 2016 w województwie łódzkim współczynnik skolaryzacji na poziomie **średnich szkół zawodowych** (technika i ogólnokształcące szkoły artystyczne dla młodzieży) wzrósł z 29,0% w 2010 r. do 33,7% w 2016 r. (Polska - 33,6%). Województwo łódzkie pod względem tego współczynnika zajmowało 8. miejsce w kraju. Czołowe pozycje zajmowały województwa: dolnośląskie, warmińsko-mazurskie, podkarpackie i śląskie. Mimo wzrostu tego wskaźnika liczba młodzieży uczącej się w tego typu szkołach spadła w regionie łódzkim z 35 131 w 2010 r. do 31 499 w 2016 r., z uwagi na niż demograficzny.

Najmniejszym zainteresowaniem wśród młodzieży cieszy się nauka w zasadniczych szkołach zawodowych. Współczynnik skolaryzacji w **zasadniczych szkołach zawodowych** w woj. łódzkim sukcesywnie maleje z 11,4% w 2010 r. do 9,8% w 2016 r. (Polska – 12,5%). Pod względem tego wskaźnika województwo łódzkie zajmuje dopiero 13. miejsce w kraju. Najwyższym wskaźnikiem wyróżniało się województwo wielkopolskie (18,1%), a następnie województwa: opolskie, małopolskie, pomorskie. Liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych ze specjalnymi (wraz z uczniami szkół specjalnych przysposabiających do pracy) spadła w Łódzkiem znacząco z 12 322 w 2010 r. do 8 747 w 2016 r.

Edukacja dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

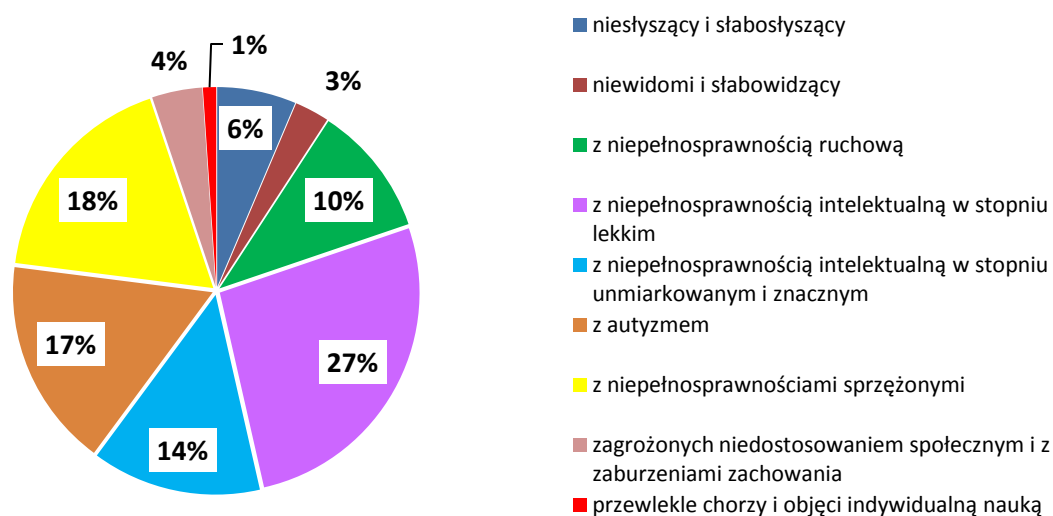
Kształcenie specjalne organizuje się dla uczniów niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i szczególnych metod pracy. Odbywa się ono w szkołach specjalnych oraz w szkołach ogólnodostępnych, w których tworzone są oddziały specjalne, integracyjne i ogólnodostępne.

W roku szkolnym 2016/2017 w szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży w Polsce uczyło się 73,3 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym 24,0 tys. dziewcząt (32,7%). Stanowili oni 3,2% zbiorowości uczniów szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży. Największy odsetek stanowili uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim (25,1%), niepełnosprawnościami sprzężonymi (18,7%), z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera (16,2%), niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją (11,6%) oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (11,1%). Uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w większości przypadków uczęszczali do szkół podstawowych

ogólnodostępnych (66,9%). Kształciło się w nich 49,0 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym w oddziałach specjalnych – 2,0%, w oddziałach integracyjnych – 33,6%, natomiast w oddziałach ogólnodostępnych – 64,4%. Do 794 szkół podstawowych specjalnych w Polsce uczęszczało 24,3 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wśród **139 030 uczniów szkół podstawowych w województwie łódzkim 3 940** stanowili dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi stanowili **2,8% ogólnej liczby uczniów szkół podstawowych w regionie**. Spośród tej zbiorowości uczniów, 251 to dzieci niesłyszące i słabosłyszące, 110 niewidome i słabowidzące, 416 z niepełnosprawnością ruchową, 1 047 z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, a 538 w stopniu umiarkowanym lub znacznym, 663 z autyzmem, 701 z niepełnosprawnościami sprzężonymi, 160 zagrożonych niedostosowaniem społecznym i z zaburzeniami zachowania, 4 przewlekle chorych, 38 objętych indywidualną nauką (*rysunek 9*). Dzieci o największych deficytach i niepełnosprawności uczęszczały do szkół specjalnych. W województwie łódzkim w roku szkolnym 2016/2017 funkcjonowało 58 szkół podstawowych specjalnych, do których uczęszczało 1 609 dzieci. Spośród zbiorowości dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi liczącej 3 940 osób, 2 331, czyli 59%, uczęszczało do szkół podstawowych ogólnodostępnych, a pozostałe 41% do szkół podstawowych specjalnych. W roku szkolnym 2016/2017 w szkołach podstawowych województwa łódzkiego 11 879 dzieci korzystało z zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, 2 105 z zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, 310 z zajęć logopedycznych, a 298 z zajęć socjoterapeutycznych. Liczba uczniów korzystających z tego typu zajęć była wyższa niż liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Świadczy to o dużej skali potrzeb w zakresie zajęć specjalistycznych w szkołach podstawowych.

Rysunek 9. Uczniowie szkół podstawowych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2016/2017 w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rocznika „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017”, GUS, Warszawa 2017

W roku szkolnym 2016/2017 w gimnazjach w Polsce uczyło się 47,4 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym 17,0 tys. dziewcząt (35,9%). Stanowili oni 4,5% zbiorowości uczniów gimnazjów. Do gimnazjów ogólnodostępnych uczęszczało 51,1% uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a pozostali do gimnazjów specjalnych. Do 847 gimnazjów specjalnych w naszym kraju uczęszczało 23,2 tys. uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, tj. 48,9% wszystkich uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W roku szkolnym 2016/2017 **do gimnazjów ogólnodostępnych i gimnazjów specjalnych w województwie łódzkim uczęszczało ogółem 2 470 nastolatków** ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Stanowili oni 3,7% wszystkich (65 991) gimnazjalistów w regionie. Wśród gimnazjalistów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, niesłyszących i słabosłyszących

było 126, słabowidzących - 64, niepełnosprawnych ruchowo – 137, niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim – 837, niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym i umiarkowanym – 387, z autyzmem – 187, z niepełnosprawnością sprzężoną – 311, zagrożonych niedostosowaniem społecznym i z zaburzeniami zachowania - 421. Warto podkreślić, że uczniowie w wieku gimnazjalnym z problemami wychowawczymi i zaburzeniami zachowania stanowili aż 17% wszystkich uczniów gimnazjów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, podczas gdy w szkołach podstawowych jedynie 4%. W gimnazjach ogólnodostępnych w regionie uczyło się 44,8 % uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a w gimnazjach specjalnych 55,2%. Do 52 gimnazjów specjalnych uczęszczało w roku szkolnym 2016/2017 1 348 uczniów, wśród których było 506 dziewcząt (37,5%).

W roku szkolnym 2016/2017 funkcjonowało w Polsce 1005 ponadgimnazjalnych szkół specjalnych, w których kształciło się ogółem 24 tys. uczniów. Spośród wszystkich szkół tego typu 732 placówki (72,8%) kształciły uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym. Kształceniem głównie uczniów niesłyszących i słabosłyszących zajmowało się 65 (6,5%) szkół specjalnych, a 30 (3,0%) szkół kształciło uczniów niewidomych i słabo widzących. Pozostałych 178 szkół specjalnych (17,7%) prowadziło kształcenie uczniów niepełnosprawnych ruchowo, przewlekle chorych, niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem społecznym lub uzależnieniami, z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz innymi zaburzeniami zachowania lub psychicznymi a także z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, wskazującymi na potrzebę kształcenia w szkole specjalnej. Spośród szkół ponadgimnazjalnych najwięcej uczniów kształciło się w 283 specjalnych zasadniczych szkołach zawodowych przeznaczonych dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim. Uczniowie z umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną, a także niepełnosprawnościami sprzężonymi kształcili się w 448 specjalnych szkołach przysposabiających do pracy. Trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy przygotowują młodzież do pełnienia różnych ról społecznych oraz autonomicznego (w miarę możliwości rozwojowych) i aktywnego dorosłego życia. W ogólnodostępnych szkołach ponadgimnazjalnych w naszym kraju w roku szkolnym 2016/2017 kształciło się 10,7 tys. uczniów objętych nauczaniem specjalnym, z czego 81,5% w oddziałach ogólnodostępnych, 16,8% w oddziałach integracyjnych i 1,7% w oddziałach specjalnych. Największy odsetek osób niepełnosprawnych uczęszczających do ponadgimnazjalnych szkół ogólnodostępnych zanotowano w zasadniczych szkołach zawodowych (33,8%), w liceach ogólnokształcących (33,4%) oraz w technikach (31,9%).

W roku szkolnym 2016/2017 **w województwie łódzkim spośród zbiorowości 1 485 uczniów kształcących się w specjalnych szkołach ponadgimnazjalnych:** 678 uczyło się w specjalnych zasadniczych szkołach zawodowych, 668 w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy, 71 w specjalnych liceach ogólnokształcących, 51 w technikach specjalnych, a 17 w szkołach policealnych. 486 uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczyło się poza tym w szkołach ponadgimnazjalnych ogólnodostępnych, z czego 224 w liceach ogólnokształcących, 117 w zasadniczych szkołach zawodowych oraz 145 w technikach.

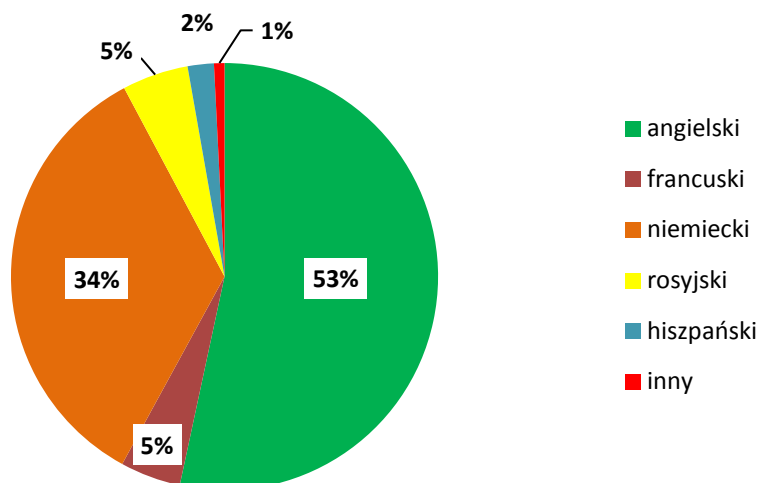
Nauka języków obcych

Nauka języków obcych jest elementem edukacji, który powinien być obecny od wczesnych lat dziecięcych. Odsetek osób uczących się języka obcego stale się zwiększa, co jest pozytywnym przejawem dostosowywania kształcenia w zakresie kompetencji językowych do wyzwań związanych z integracją europejską, globalizacją życia społecznego i gospodarczego oraz potrzebami rynku pracy. Począwszy od r. szkolnego 2009/2010 nauka języka obcego jako przedmiotu obowiązkowego rozpoczyna się już w I klasie szkoły podstawowej. **Znajomość języków obcych zaliczana jest do kompetencji kluczowych.** Lekcje języków obcych przygotowują uczniów do sprawnego komunikowania się w języku obcym w różnych sytuacjach, w tym w szczególności w pracy zawodowej. Uczniowie w Polsce powszechnie uczą się języka angielskiego, który jest obecnie językiem uniwersalnym, takim jak w średniowieczu była łacina. W 2016 r. języka angielskiego, jako języka obowiązkowego, uczyło się w szkołach podstawowych aż 97 % uczniów z regionu łódzkiego, co jest wskaźnikiem wyższym niż średnia dla Polski (95%). Najbardziej upowszechniona jest nauka języka angielskiego wśród uczniów Polski Wschodniej: w województwie podkarpackim (98,5%) oraz lubelskim (98,2%). Języka niemieckiego jako języka obowiązkowego uczyło się około 2,6% uczniów w Łódzkiem (Polska – 4,3%), a innych języków obcych (francuski, rosyjski) jedynie

ułamek procenta. Stosunkowo najwięcej uczniów szkół podstawowych uczy się obowiązkowo języka niemieckiego w województwach Polski Zachodniej graniczących z Niemcami, a więc w: lubuskim (24%), zachodniopomorskim (14%) oraz dolnośląskim (12,7%).

W 2010 r. języka angielskiego, jako języka obowiązkowego, uczyło się w województwie łódzkim 91,1% uczniów szkół podstawowych; w kolejnych latach odsetek uczących się języka angielskiego rósł, kosztem zmniejszania się odsetka uczących się innych języków obcych. Na poziomie szkół ponadgimnazjalnym nauka języka angielskiego, jako języka obcego obowiązkowego, nie jest już tak dominująca, jak w szkołach ponadpodstawowych (*rysunek 10*).

Rysunek 10. Odsetek uczniów uczących się obowiązkowo języków obcych w woj. łódzkim w szkołach ponadgimnazjalnych w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

W 2016 r. w **szkołach ponadgimnazjalnych** języka angielskiego, jako języka obcego obowiązkowego uczyło się w regionie łódzkim 53% uczniów, języka niemieckiego 34%, języka francuskiego i rosyjskiego po 5%, języka hiszpańskiego 2%, innych języków (włoski, łacina) – 1%. Struktura uczących się języków obcych w szkołach ponadgimnazjalnych w województwie łódzkim i w Polsce jest podobna. Przeciętnie w Polsce języka angielskiego i francuskiego uczy się o około 1% mniej niż w Łódzkiem, a języka niemieckiego i hiszpańskiego o 1% więcej. Znamienny jest wysoki wzrost w latach 2010-2016 uczniów uczących się języka hiszpańskiego, jako języka obowiązkowego. W Polsce w tym okresie nastąpił wzrost uczących się tego języka o 159%, a w województwie łódzkim o 83%. W skali całego kraju, w zdecydowanej większości województw języka angielskiego, jako języka obowiązkowego, uczyło się więcej niż 50% uczniów; jedynie w województwach lubuskim i zachodniopomorskim było to mniej niż 50%.

Spośród wszystkich województw stosunkowo najwięcej młodzieży w 2016 r. uczyło się języka niemieckiego w województwach: zachodniopomorskim (45,9%), lubuskim (44,7%), dolnośląskim (44,2%) oraz opolskim (42,6%). Są to województwa bezpośrednio sąsiadujące z Niemcami oraz województwo opolskie, które zamieszkuje znaczący odsetek ludności o korzeniach niemieckich. Relatywnie najwięcej uczniów szkół ponadgimnazjalnych uczyło się języka rosyjskiego w 2016 r. w województwach leżących przy wschodniej granicy Polski: podlaskim (13,8%) oraz lubelskim (13,4%). Jako dodatkowego, nieobowiązkowego uczniowie szkół ponadgimnazjalnych w kraju i województwie łódzkim uczą się najczęściej języka niemieckiego.

2.5. Wyniki egzaminów końcowych

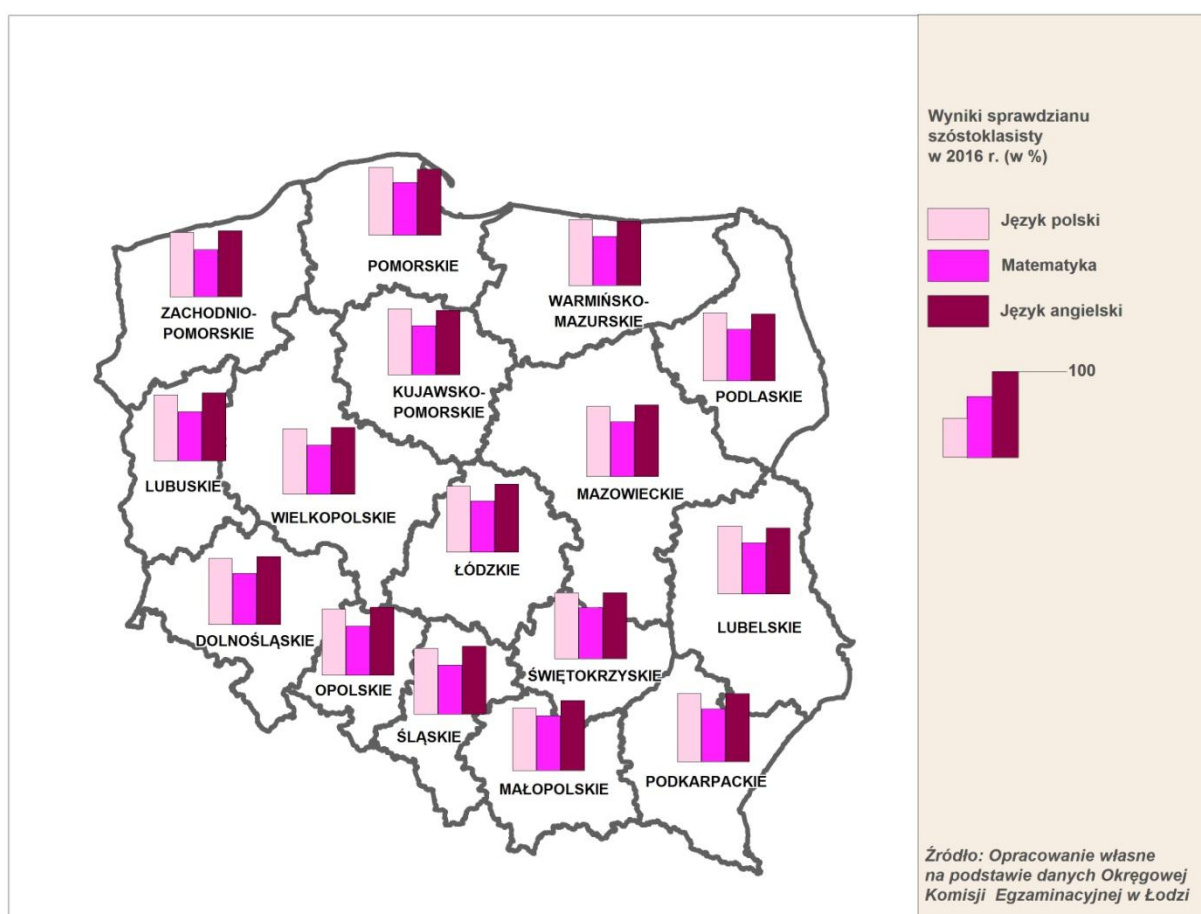
2.5.1. Wyniki egzaminów po szkole podstawowej

O kształceniu ogólnym, a dokładniej jego jakości z pewnością mówią dane dotyczące wyników egzaminów na zakończenie edukacji na każdym z poziomów: sprawdzianu szóstoklasisty (przeprowadzany do 2016 r.), egzaminu gimnazjalnego oraz matury egzaminu maturalnego. Poniżej przedstawione dane dotyczą egzaminów przeprowadzonych w 2016 r.

Sprawdzian szóstoklasisty składał się z trzech części badających umiejętności z zakresu: języka polskiego, matematyki oraz języka obcego (w dalszej analizie we wszystkich egzaminach uwzględniany jest język angielski ze względu na jego powszechność i fakt, że jest najczęściej wybieranym językiem na egzaminach). Z tych danych wynika, że uczniowie kończący szkołę podstawową lepiej radzą sobie z językiem polskim i angielskim niż z matematyką (rysunek 11). Średni wynik, który uzyskiwali uczniowie przystępujący do sprawdzianu szóstoklasisty w 2016 r., z języka polskiego i angielskiego wyniósł 71%, a z matematyki 54%. **Województwo łódzkie na tle kraju uzyskało takie same wyniki z matematyki i języka angielskiego. Jedynie wynik sprawdzianu z języka polskiego był niższy o 1 punkt procentowy od średniej w kraju.** Najlepsze wyniki z języka polskiego osiągnęły województwa: mazowieckie, pomorskie, podkarpackie, a najgorsze małopolskie, zachodniopomorskie i kujawsko-pomorskie. Województwo łódzkie uplasowało się na 6. miejscu. Z kolei z matematyki najlepsze okazały się województwa: mazowieckie i małopolskie, a najbardziej słabe zachodniopomorskie. W odniesieniu do wyników z matematyki województwo łódzkie było na 5. miejscu. Na sprawdzianie z języka angielskiego najlepiej poradzili sobie uczniowie z województw: mazowieckiego i małopolskiego, a najgorzej z kujawsko-pomorskiego i warmińsko-mazurskiego. Województwo łódzkie znalazło się na 5. miejscu.

Rysunek 11. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w 2016 r. (w %)

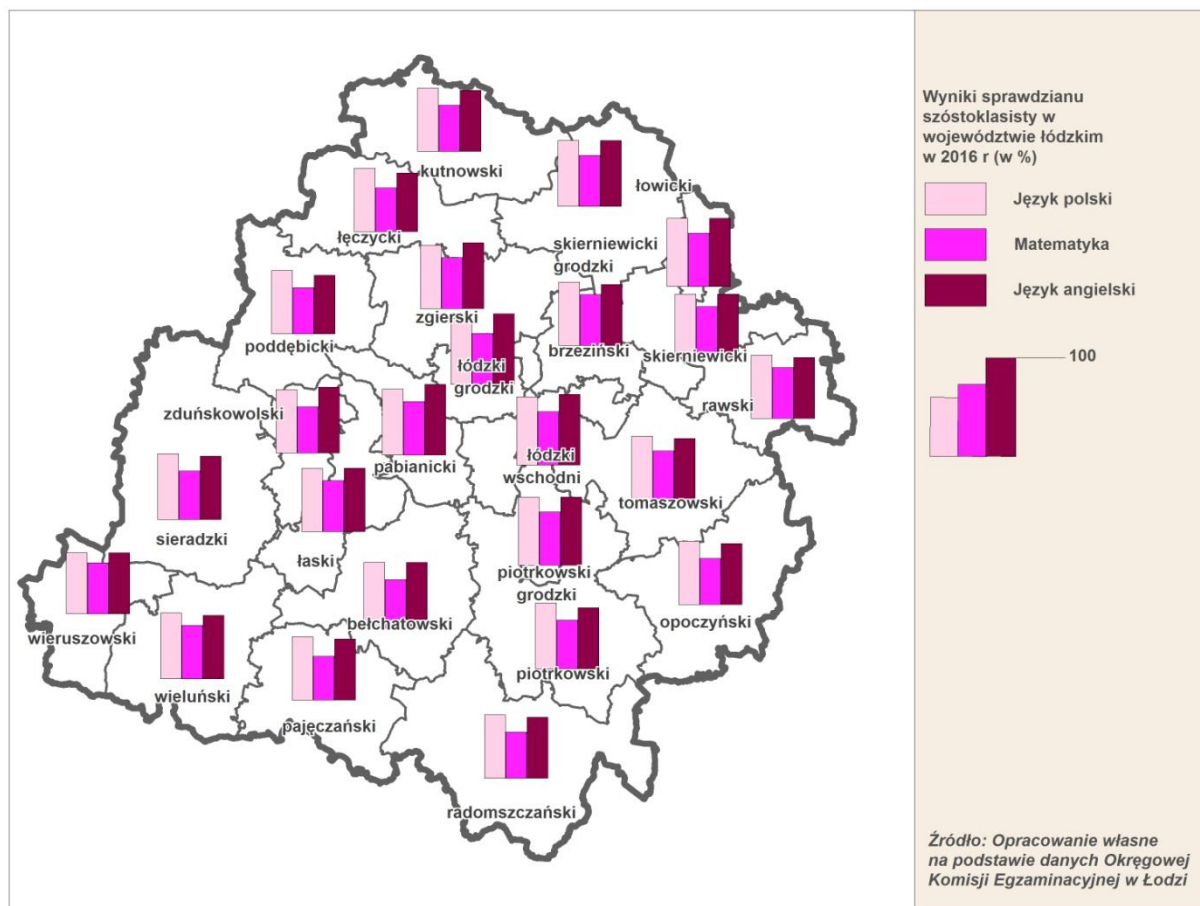
Województwo łódzkie jest wewnętrznie zróżnicowane pod względem wyników osiągniętych przez uczniów na poszczególnych egzaminach. Można zauważyć pewną zależność, że **uczniowie z powiatów peryferyjnych, tj. najbardziej oddalonych od stolicy województwa, osiągają niższe wyniki z egzaminów kończących edukację na wszystkich poziomach (wyjątek stanowi tu egzamin dojrzałości, gdzie powiat piotrkowski i brzeziński odnotowały najniższe wyniki) niż powiaty położone bliżej.** Taki rozkład wyników uzyskiwanych przez uczniów z poszczególnych egzaminów wskazuje na istniejące zróżnicowanie poziomu jakości edukacji w zależności od odległości od ośrodka centralnego, co wpisuje się w ogólnie panującą prawidłowość nie tylko w Polsce, ale i np. w Finlandii czy w Stanach Zjednoczonych²⁴. Ta dysproporcja wynika z faktu, że w większych ośrodkach,

²⁴ S. Stępień, G. Poszwa, Edukacja jako istotny składnik kapitału ludzkiego wpływający na zróżnicowanie regionalne [w:] Roczniki ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, nr 9 (2016), Bydgoszcz 2016, s. 463-464.

czy też ośrodkach położonych w ich pobliżu jest większy i łatwiejszy dostęp do zajęć dodatkowych, kursów itp.

W szkole podstawowej różnica między najwyższym a najniższym wynikiem z języka polskiego wyniosła 7,4 punktu procentowego, z matematyki 11,7, a z języka angielskiego 12,9 (rysunek 12). Najwyższe wyniki z języka polskiego osiągnęły: Piotrków Trybunalski, Skierniewice oraz powiat łódzki wschodni, najniższe zaś wierzuszowski, radomszczański oraz pajęczański. Część matematyczna najlepiej wypadła w powiatach: łódzkim wschodnim, w Piotrkowie Trybunalskim oraz wieluńskim, najstąbiej zaś w: łęczyckim, pajęczańskim oraz poddębickim. Najwyższe wyniki z języka angielskiego osiągnęli uczniowie w powiatach: łódzkim wschodnim, mieście Łodzi oraz pabianickim, zaś najniższe w północno-wschodniej części województwa, tj. w powiatach: poddębickim, łęczyckim i kutnowskim. Z części matematycznej uzyskano najniższe wyniki spośród wszystkich części sprawdzianu szóstoklasisty we wszystkich powiatach województwa łódzkiego.

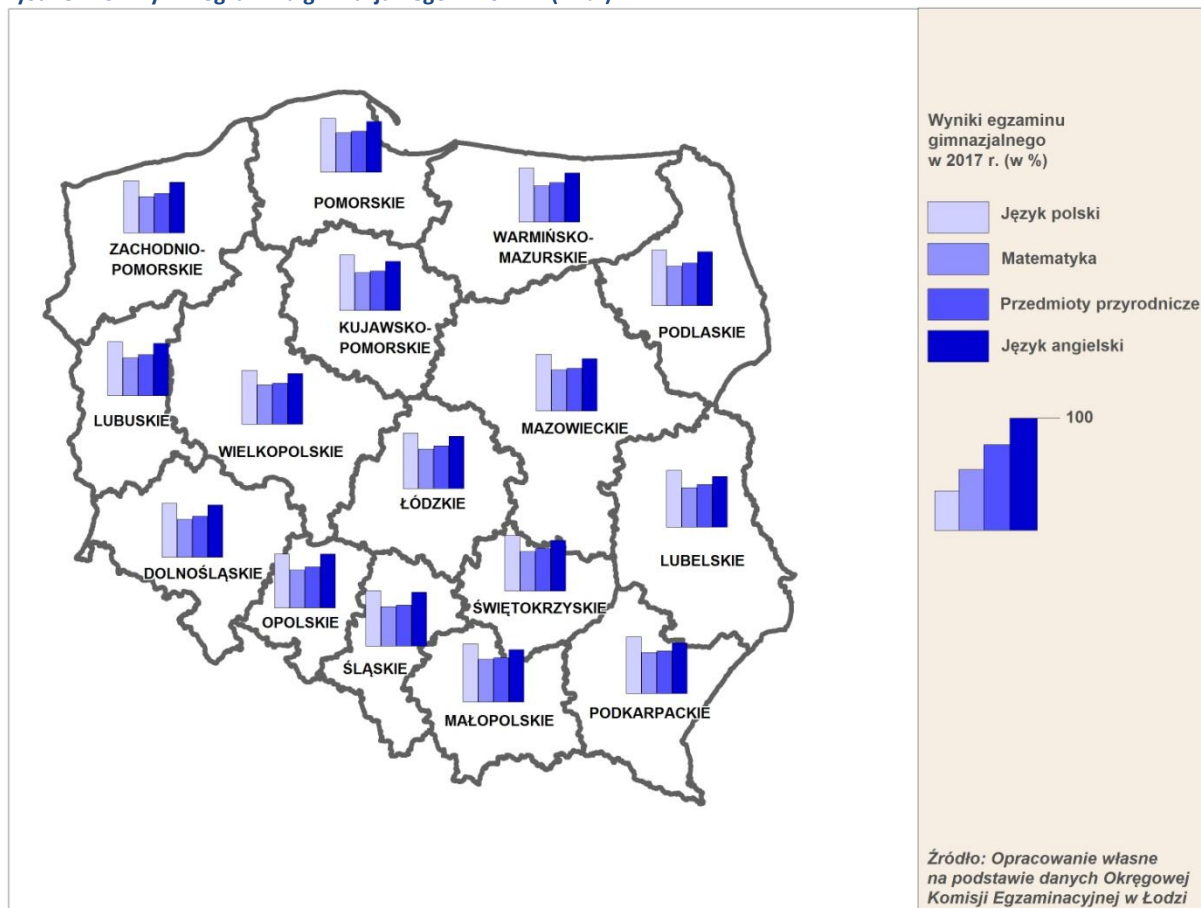
Rysunek 12. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w 2016 r. (w %)

Egzamin na zakończenie gimnazjum składa się z trzech części: humanistycznej (język polski i historia), matematyczno-przyrodniczej oraz sprawdzającej znajomość języka obcego (uwzględniony język angielski). Wyniki egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2017 r. pokazują podobną tendencję jak wyniki sprawdzianu na koniec szóstej klasy, tzn. że wyniki z części matematycznej są niższe niż z części humanistycznej (rysunek 13). **Z tych danych wynika, że uczniowie trzeciej klasy gimnazjum najlepiej sobie radzą z językami, a gorzej z przedmiotami ścisłymi.** W Polsce średnie wyniki z poszczególnych części egzaminu były na poziomie powyżej 50% (poza matematyką). Trzecioklasista gimnazjum średnio uzyskiwał 69% z języka polskiego, 67% z języka angielskiego, 52% z przedmiotów przyrodniczych i 47% z matematyki. Województwo łódzkie osiągnęło wyniki zbliżone do wyników ogólnokrajowych, jedynie z języka polskiego i przedmiotów przyrodniczych miało wyższy wynik o 1 punkt procentowy. Z języka polskiego najwyższe wyniki osiągnęły województwa: mazowieckie, małopolskie oraz śląskie, a najniższe zachodniopomorskie, wielkopolskie oraz warmińsko-mazurskie i lubuskie. Z kolei z matematyki najlepsze okazały się województwa małopolskie, mazowieckie i podkarpackie, a najstąbsze warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie oraz kujawsko-pomorskie. Z przedmiotów przyrodniczych uczniowie najwyższe wyniki uzyskiwali w województwach: mazowieckim, małopolskim, oraz podkarpackim, a najgorzej sobie poradzili

w zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim oraz kujawsko-pomorskim. W przypadku egzaminu z języka angielskiego najlepsze się okazały województwa: mazowieckie, opolskie, podlaskie, oraz śląskie, a najłabsze: podkarpackie, warmińsko-mazurskie oraz lubelskie. Na 3. miejscu znalazło się województwo łódzkie pod względem wyników egzaminu z części poświęconej językowi polskiemu (ex æquo z województwami podkarpackim, lubelskim oraz śląskim) oraz przedmiotom przyrodniczym (ex æquo z województwami podkarpackim i podlaskim). Pod względem wyników uzyskanych z części matematycznej województwo łódzkie znalazło się na 6. miejscu. matematyce, a na 5. w odniesieniu do wyników z języka angielskiego.

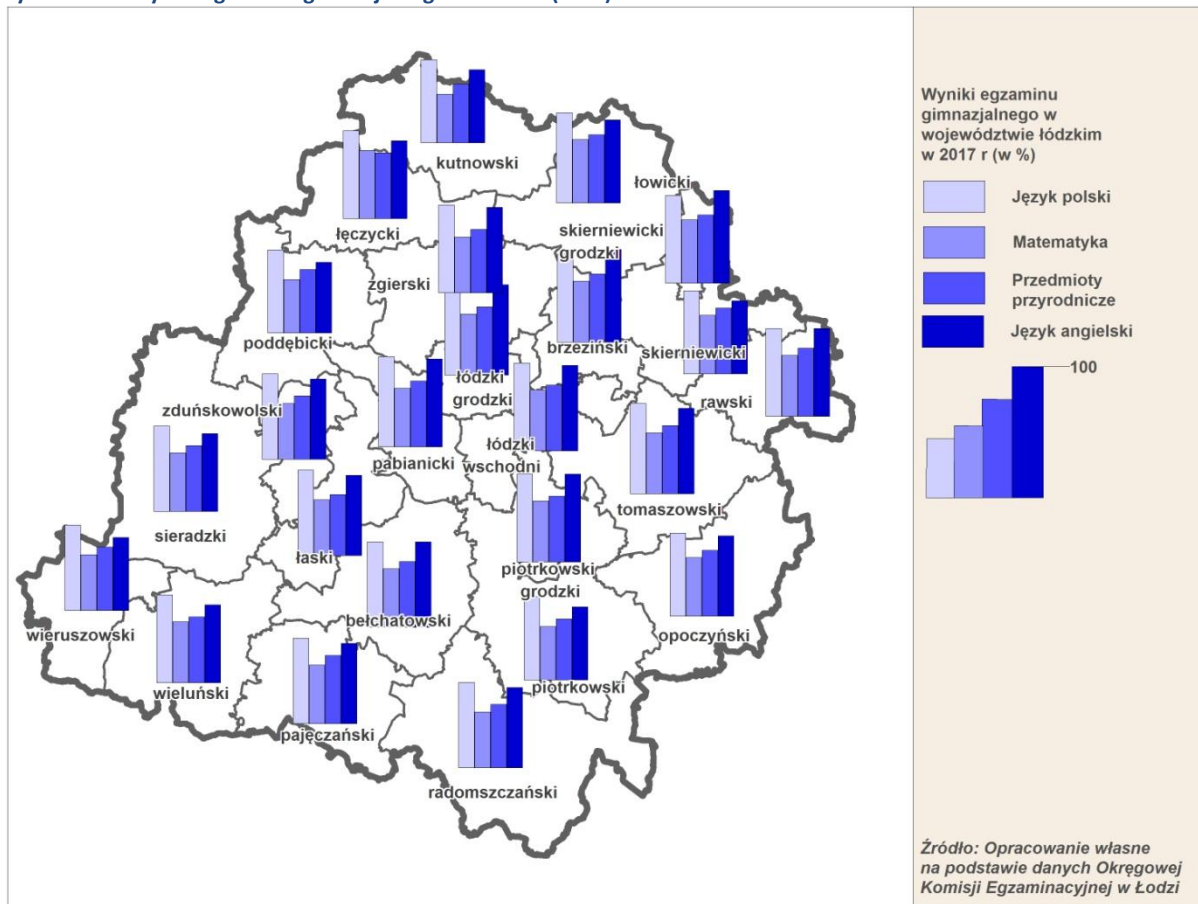
Rysunek 13. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2017 r. (w %)

Analiza wyników egzaminu gimnazjalnego w układzie regionalnym wskazuje na duże zróżnicowanie wewnątrzregionalne, największe z języka angielskiego, gdzie różnica między najwyższym a najniższym dla powiatu wyniosła 16,3 punktu procentowego. Dysproporcja dla wyników z języka polskiego wyniosła 6,9 punktu procentowego, z matematyki 15,2, a z przedmiotów przyrodniczych 7,8.

Język polski na egzaminie gimnazjalnym wypadł najlepiej w powiatach: tomaszowskim, łowickim oraz pabianickim. Najniższe wyniki uzyskano w powiatach kutnowskim, poddębickim oraz piotrkowskim. Z części sprawdzającej umiejętności matematyczne uzyskano najwyższe wyniki w powiatach: łęczyckim i łowickim oraz w Skierniewicach, a najniższe w kutnowskim, piotrkowskim oraz poddębickim. Na egzaminie przedmioty przyrodnicze najlepiej wypadły w Skierniewicach, powiecie brzezińskim oraz w Łodzi, a najłabszej w powiatach: kutnowskim, piotrkowskim oraz łaskim. Najwyższe wyniki z części poświęconej sprawdzeniu znajomości języka angielskiego osiągnęli uczniowie w Skierniewicach, powiecie brzezińskim oraz Łodzi. Najniższe zaś uzyskały powiaty poddębicki, skierniewicki oraz kutnowski. Wyniki z poszczególnych części egzaminu gimnazjalnego (podobnie jak w przypadku sprawdzianu szóstoklasisty) były najniższe z matematyki. Wyjątek stanowi powiat łęczycki, w którym najłabszej na egzaminie wypadły przedmioty przyrodnicze. W 20 powiatach najwyżej oceniona została część egzaminu z języka polskiego. W pozostałych czterech (bełchatowskim, brzezińskim, łodzi i Skierniewicach) najwyższe wyniki uczniowie uzyskali z języka angielskiego (rysunek 14).

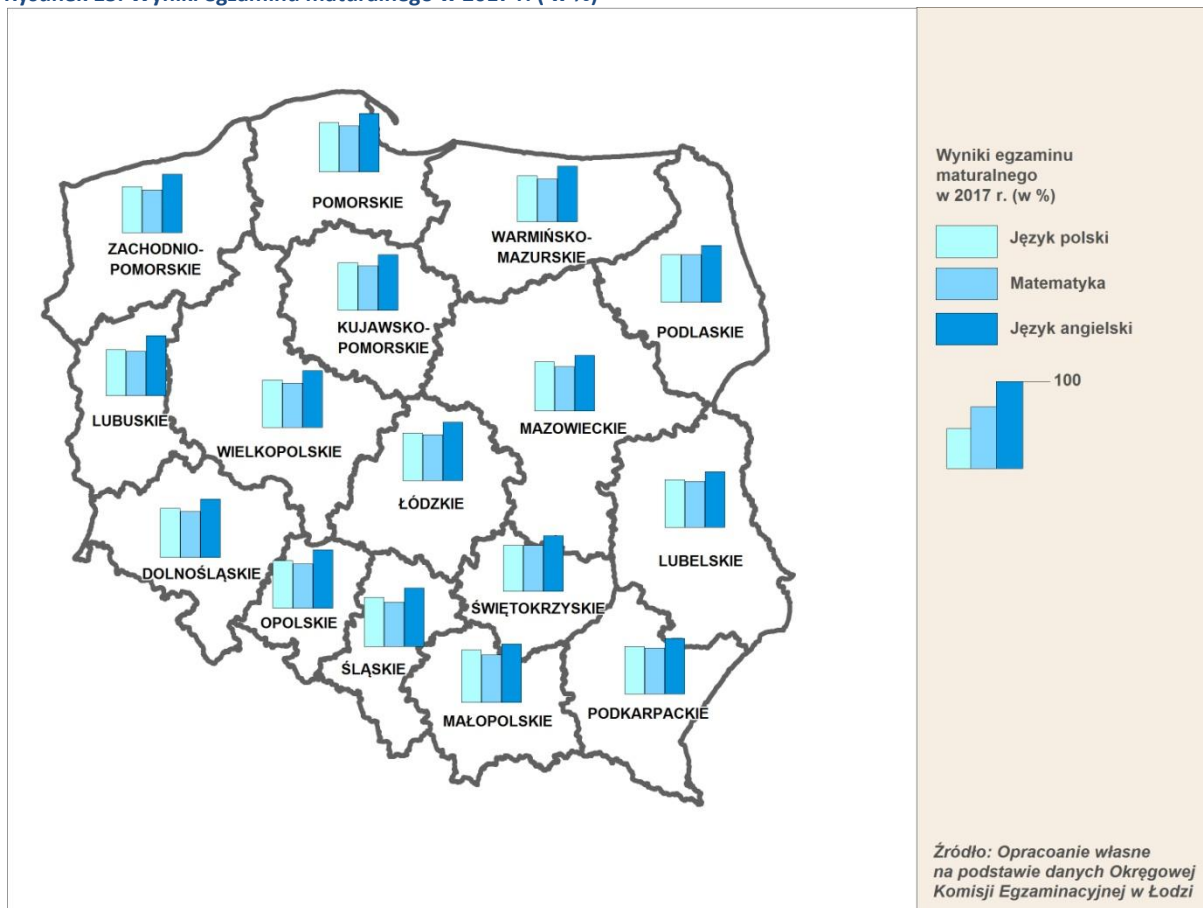
Rysunek 14. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2017 r. (w %)

2.5.2. Wyniki egzaminów maturalnych

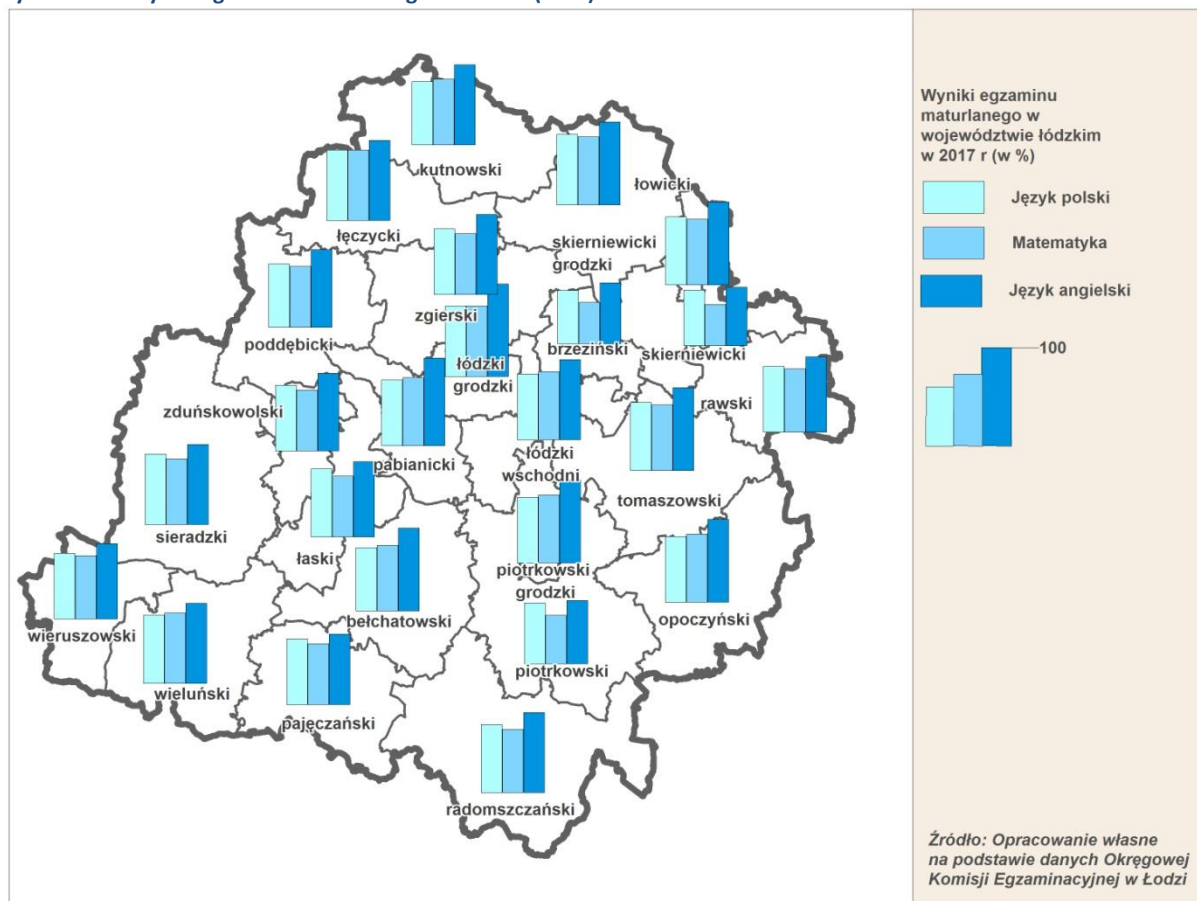
W 2017 r. średnie wyniki matur na poziomie podstawowym z języka polskiego, matematyki oraz z języka angielskiego były powyżej 50% z poszczególnych przedmiotów (podobnie jak w 2016 r.). Wyniki matury ujawniły niepokojącą tendencję, że maturzyści lepiej sobie radzą z językiem angielskim niż z językiem ojczystym. Dodatkowo w trzech województwach: łódzkim, podkarpackim oraz świętokrzyskim wyniki maturzystów uzyskiwane z matematyki były wyższe niż z języka polskiego (od 1 do 3 punktów procentowych). Podobnie jak we wcześniej wspomnianych egzaminach, wyniki matury z matematyki były niższe (rysunek 15). Abiturient zdając maturę uzyskał z języka polskiego średnio 56%, z matematyki 54%, a z języka angielskiego 71% (wyniki z języka polskiego oraz z matematyki były niższe niż uzyskane przez maturzystów rok wcześniej). Z kolei maturzysta z województwa łódzkiego uzyskał wynik 55% z języka polskiego (o 1 punkt procentowy mniej niż średnia kraju), 56% z matematyki (2 punkty procentowe powyżej średniej kraju) oraz 72% z języka angielskiego (o 1 punkt procentowy powyżej średniej). Najwyższe wyniki z języka polskiego zostały osiągnięte w województwach: mazowieckim, małopolskim oraz dolnośląskim, zaś najniższe w świętokrzyskim, opolskim oraz podkarpackim. Wyniki województwa łódzkiego z języka polskiego były na 11. miejscu w skali całego kraju. Z kolei z matematyki najlepsze wyniki mieli uczniowie z województw: małopolskiego, mazowieckiego oraz podlaskiego, a najgorsze: śląskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko-mazurskiego. **Region łódzki ze swoimi wynikami znalazł się na 4. miejscu.** Z języka angielskiego najwyższe wyniki osiągnięto w województwach: lubuskim, dolnośląskim oraz małopolskim, a najniższe w podkarpackim, śląskim oraz świętokrzyskim. Maturzyści z województwa łódzkiego znaleźli się na 6. miejscu w kraju (ex aequo z województwami opolskim, podlaskim oraz zachodniopomorskim) pod względem wyników egzaminu maturalnego z języka angielskiego.

Rysunek 15. Wyniki egzaminu maturalnego w 2017 r. (w %)

Wyniki województwa łódzkiego z egzaminu maturalnego również są wewnętrznie zróżnicowane. Najwyższe wyniki zostały osiągnięte w części sprawdzającej znajomość z języka angielskiego. Różnica między najwyższym a najniższym wynikiem wyniosła 27,74 punktu procentowego. Najwyższe wyniki osiągnęły powiaty: miasto Łódź, pabianicki oraz bełchatowski. Najślabiej ta część wypadła z kolei w powiatach skierniewickim, brzezińskim oraz piotrkowskim. Wyniki z egzaminu z języka polskiego były najmniej zróżnicowane, bowiem dysproporcja wyniosła 14,7 punktu procentowego. Najlepsze wyniki uzyskały powiaty łęczycki, łowicki oraz miasto Łódź. Najślabiej na egzaminie poradzili sobie uczniowie z powiatów brzezińskiego, skierniewickiego oraz piotrkowskiego. Województwo łódzkie uzyskało najślabsze wyniki z matematyki. Różnica pomiędzy najlepszym wynikiem i najślabszym w województwie wyniosła 25,98 punktu procentowego. Najlepiej z tym egzaminem poradzili sobie uczniowie z powiatów: wieluńskiego, łęczyckiego oraz miasta Łodzi. Z kolei najślabsze wyniki zdobyto w powiecie brzezińskim, skierniewickim oraz piotrkowskim. Z analizy uzyskanych wyników z egzaminu maturalnego wynika, że najwyższe wyniki uzyskują uczniowie z miasta Łodzi oraz powiatu łęczyckiego. Z kolei trudności na maturze mają uczniowie z powiatów brzezińskiego, skierniewickiego oraz piotrkowskiego (rysunek 16).

Rysunek 16. Wyniki egzaminu maturalnego w 2017 r. (w %)

3. Kształcenie ogólne w województwie łódzkim – wyniki badania ankietowego

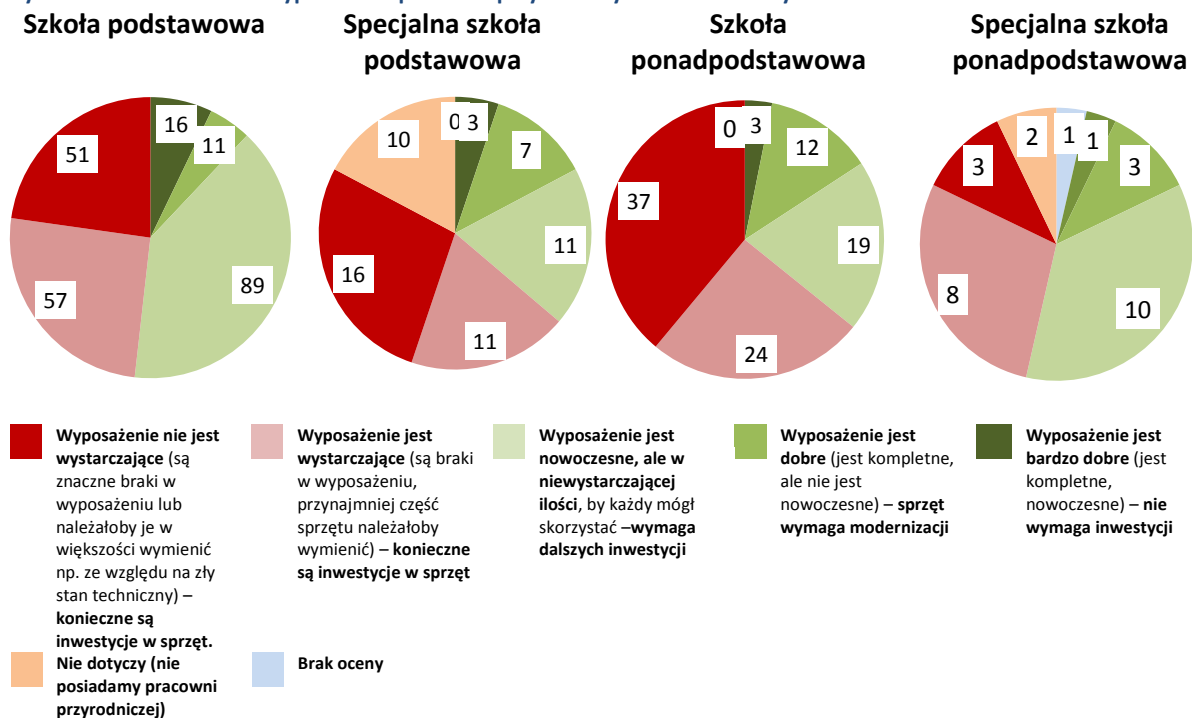
3.1. Poziom wyposażenia szkół

3.1.1. Wyposażenie pracowni do nauki przedmiotów przyrodniczych

Ocena stanu wyposażenia i potrzeby w zakresie doposażenia pracowni przedmiotowych

Ocena stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych wskazuje w badanych szkołach na dominację placówek deklarujących konieczność dalszych inwestycji w sprzęt – ponad 50% badanych szkół oceniło się w ten sposób. Najgorsza sytuacja dotyczy szkół ponadpodstawowych (38,9%) i specjalnych szkół podstawowych (27,6%), wśród których znacząco przeważają opinie o niewystarczającym wyposażeniu pracowni przyrodniczych wynikającym z braków lub złego stanu technicznego (rysunek 17). Wśród szkół podstawowych 22,8% (51 placówek) ocenia wyposażenie pracowni przyrodniczych jako niewystarczające. Średnio co czwarta szkoła (we wszystkich analizowanych typach) wskazywała, iż mimo wystarczającego wyposażenia, nadal występują istotne braki lub część sprzętu należałoby wymienić. Przeciętnie co trzecia szkoła oceniła stan wyposażenia pracowni przedmiotowych jako nowoczesny, jednak nadal niewystarczający, co wskazuje na konieczność dalszych inwestycji. Na dobry, kompletny, ale mało nowoczesny, wymagający modernizacji sprzęt wskazało zaledwie 8,1% wszystkich badanych szkół. Najwyższym udziałem tej oceny wyróżniały się szkoły ponadpodstawowe (12,6%) i szkoły podstawowe specjalne (12,1%) Jedynie nieliczne szkoły, których udział nie przekroczył 6% badanej próby, wskazywały na bardzo dobre, nie wymagające dalszych inwestycji wyposażenie pracowni przyrodniczych. Najlepiej oceniły się szkoły podstawowe – 7,1 % szkół uważa, że pracownie przyrodnicze nie wymagają dalszych inwestycji.

Rysunek 17. Ocena stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych wśród badanych szkół

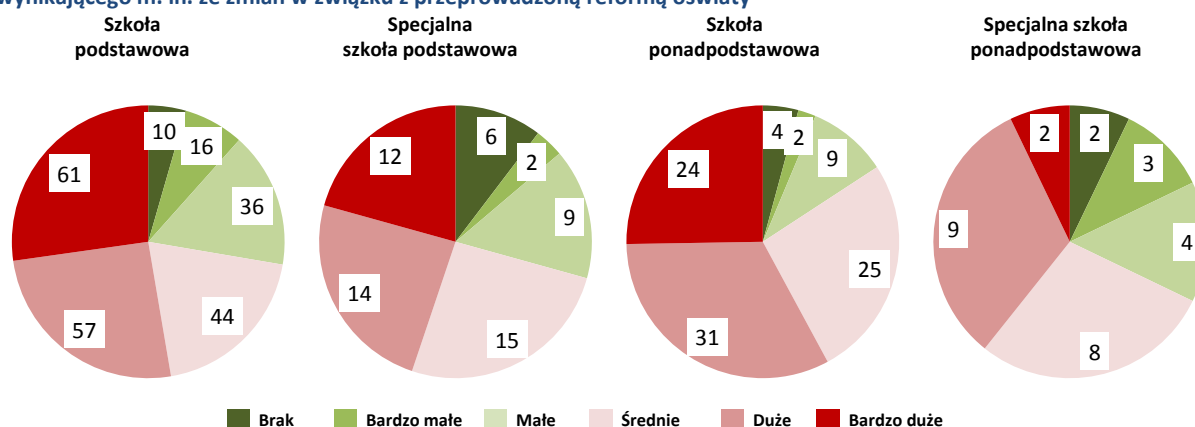

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując oceny łódzkich szkół należy wskazać, że częściej na niewystarczający poziom wyposażenia pracowni przyrodniczych m.in. ze względu na zły stan techniczny wskazywały placówki z obszaru objętego programem rewitalizacji miasta Łodzi niż spoza – odpowiednio 50% szkół badanych w obszarze rewitalizacji oraz 26% poza tym obszarem. Szczególnie wysoki udział takich szkół w liczbie badanych w danym typie miały szkoły ponadpodstawowe bez specjalnych (10 na 14 badanych). Dla porównania, udział szkół wyrażających tę samą opinię spoza tego obszaru był prawie o połowę niższy. Na konieczność inwestycji w wyposażenie pracowni, przy jednoczesnej jej wystarczalności wskazywała prawie co trzecia szkoła spoza obszaru rewitalizacji oraz co piąta w tym rejonie. Jako nowoczesne i zarazem wymagające modernizacji wyposażenie pracowni uznało 17% szkół z obszaru rewitalizacji oraz 14% szkół spoza tego obszaru. Taki sam odsetek szkół spoza obszaru rewitalizacji oceniło wyposażenie pracowni przyrodniczych w swoich placówkach jako dobre, aczkolwiek wymagające modernizacji ze względu na przestarzałość sprzętu. Wśród łódzkich szkół tylko trzy placówki oceniły stan wyposażenia pracowni przyrodniczych jako nie wymagający dalszych inwestycji, czyli nowoczesny i kompletny. Wszystkie te placówki znajdują się w obszarze rewitalizacji. Ponadto zauważyć należy, że 9 szkół specjalnych (w tym 1 szkoła specjalna ponadpodstawowa) nie posiada pracowni przyrodniczych.

Ważnym elementem oceny stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych jest porównanie potrzeb szkół w zakresie jego zakupu w perspektywie do 2020 r., wynikających m.in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty. Większe potrzeby w tym zakresie wskazywały szkoły podstawowe i ponadpodstawowe (bez specjalnych). Na duże i bardzo duże potrzeby w zakresie dalszych inwestycji w wyposażenie pracowni przyrodniczych wskazała ponad połowa badanych szkół - 57,9% ponadpodstawowych (55 placówek) oraz 52,7% podstawowych (118 placówek) (rysunek 18). Mniejsze zapotrzebowanie na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w szkołach specjalnych podstawowych oraz ponadpodstawowych może wynikać z faktu, że w części szkół takie pracownie nie funkcjonują. Na brak zapotrzebowania w tym zakresie wskazało niespełna 5,5% badanych szkół. Swoje potrzeby jako bardzo małe i małe oceniło 11% badanych szkół.

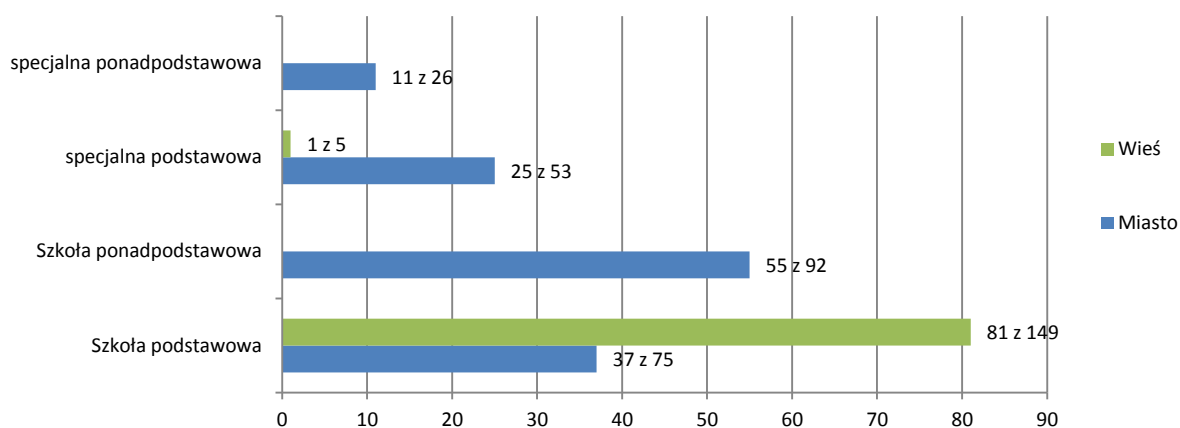
Rysunek 18. Wielkość zapotrzebowania na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224,– ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Dokonując analizy potrzeb szkół w podziale na miejsce funkcjonowania, należy stwierdzić, że ponad połowa przebadanych szkół funkcjonująca na obszarach wiejskich (51,6%) oraz miejskich (52%) wskazuje na duże bądź bardzo duże potrzeby w zakresie zakupu wyposażenia do pracowni przyrodniczych (rysunek 19). Większy odsetek szkół podstawowych (bez specjalnych) wskazywał potrzeby niż szkoły z obszarów miejskich. Dla porównania, wśród szkół ponadpodstawowych w miastach odsetek placówek oceniających wysoko swoje potrzeby wyniósł 59,8%, a wśród specjalnych ponadpodstawowych 42,3%. Wysoka liczba placówek (poza szkołami podstawowymi) wynika ze struktury przestrzennej analizowanych placówek, które skupiają się przede wszystkim w miastach.

Rysunek 19. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie zakupów wyposażenia do pracowni przyrodniczych w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując tylko placówki funkcjonujące na terenie Łodzi należy zauważyć, że duży i bardzo duży poziom zapotrzebowania na nowe wyposażenie do pracowni przyrodniczych wskazało 10 z 15 badanych szkół ponadpodstawowych (bez specjalnych) poza obszarem rewitalizacji i 8 z 14 badanych placówek funkcjonujących w obszarze rewitalizacji. Porównując oceny zapotrzebowania na sprzęt w łódzkich szkołach należy wskazać, że relatywnie niższe potrzeby wykazywały szkoły funkcjonujące na terenie obszaru rewitalizacji (tabela 6).

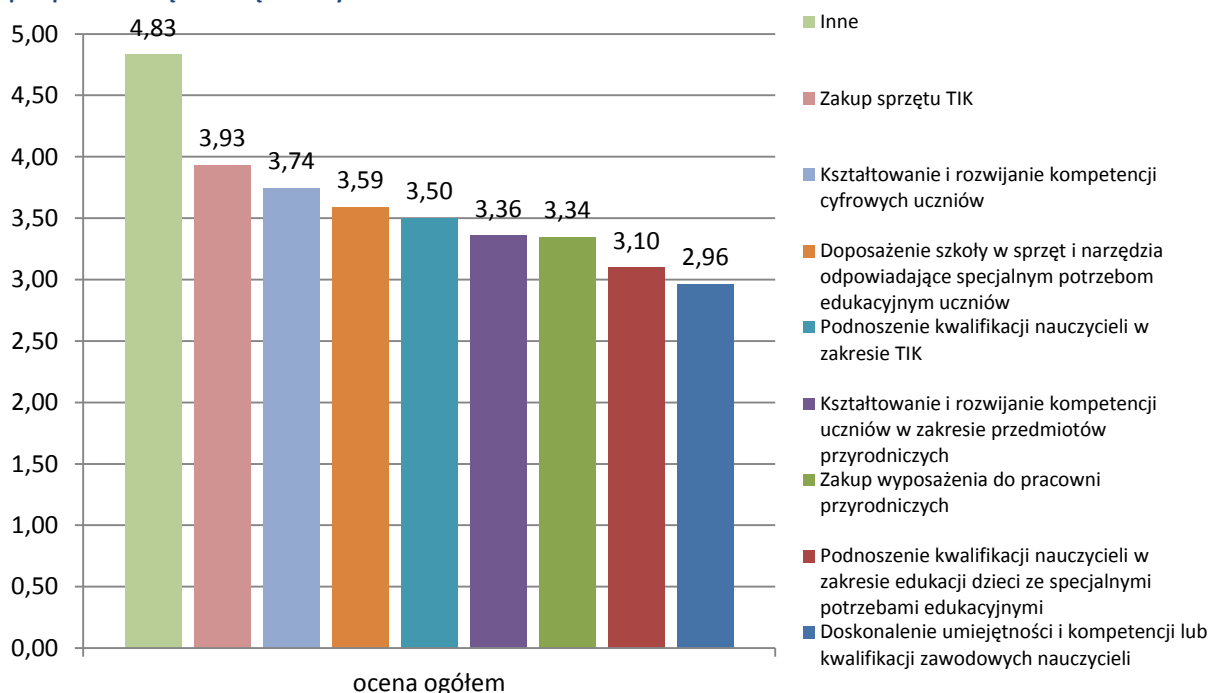
Tabela 6. Wielkość zapotrzebowania na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby)

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa		1	1	2	1	3		1	1	2	1		13
ponadpodstawowa				5	7	3		1	3	2	4	4	29
specjalna podstawowa	2	1	4	4	4	6			1	1	1	1	25
specjalna ponadpodstawowa	1			2	2	1				1			7
Suma	3	2	5	13	14	13	0	2	5	6	6	5	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Badane szkoły swoje potrzeby w zakresie zakupu wyposażenia do pracowni przyrodniczych oceniły jako średnie - średnia ocena wszystkich szkół wyniosła 3,34 (rysunek 20). Pod względem ocen wszystkich potrzeb omawiana kategoria znajduje się na 7. miejscu. Z uzyskanych ocen szkół wynika, że szkoły mają najmniejsze potrzeby w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, a największe w zakupie sprzętu TIK i innych potrzebach wskazywanych indywidualnie przez szkoły (np. sprzęt sportowy, rozwijanie kompetencji językowych).

Rysunek 20. Średnia ocena potrzeb szkół w perspektywie do 2020 r. wynikających m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty

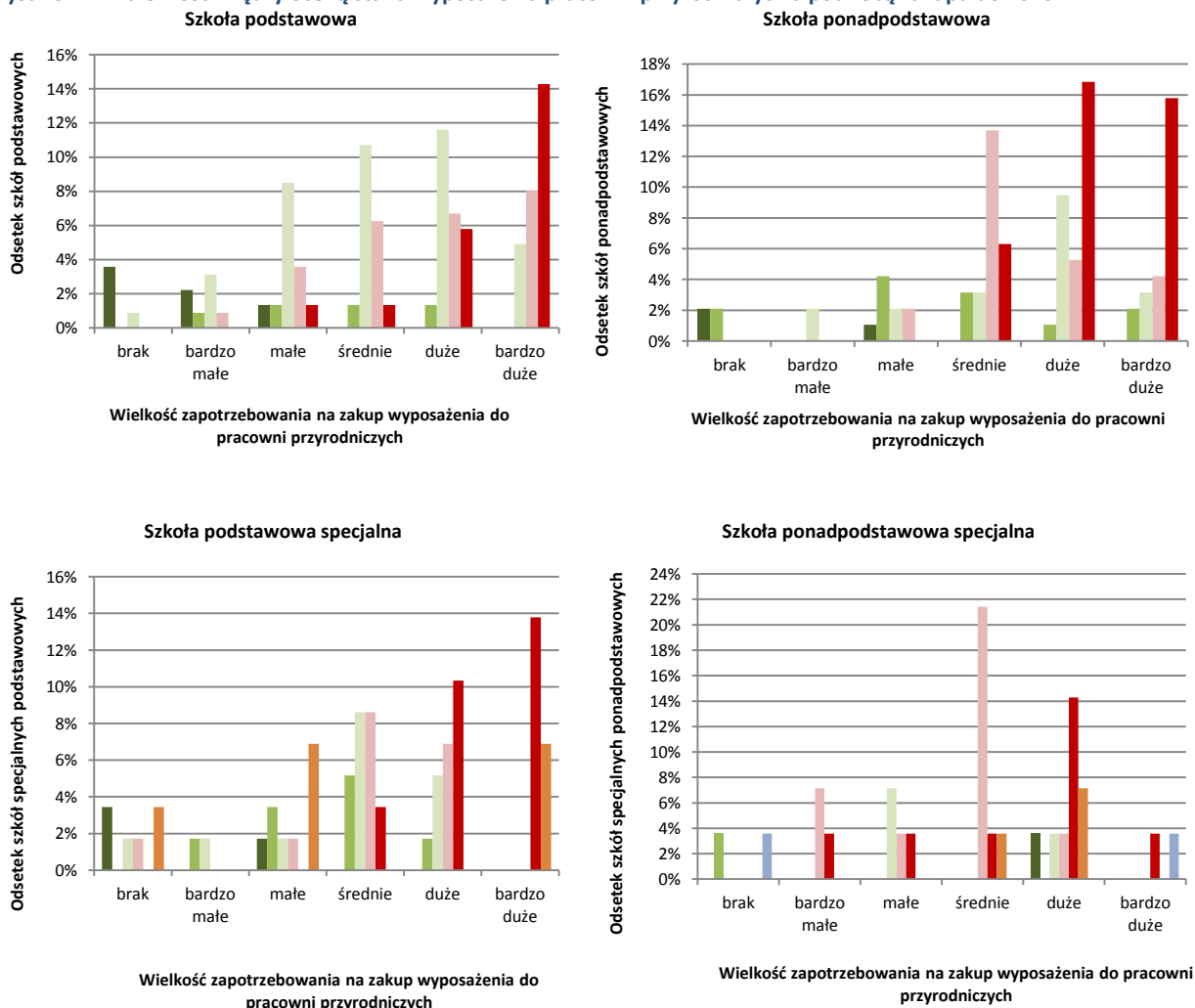
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405

Analizując rozkład liczby badanych szkół ogółem, należy stwierdzić, że wśród wszystkich badanych typów placówek istnieje wyraźna zależność między niekorzystną oceną wyposażenia pracowni przyrodniczych a wielkością zapotrzebowania na jego zakup (rysunek 21). Blisko 14% wszystkich badanych placówek wskazało jednocześnie na brak wystarczającego wyposażenia i bardzo duże potrzeby związane z zakupem wyposażenia do pracowni przyrodniczych. Wysokim udziałem takich opinii charakteryzowały się szkoły podstawowe (14,3%) i ponadpodstawowe (15,8%) (bez specjalnych). Ponadto na duże i bardzo duże potrzeby w kwestii stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych wskazywały w znacznej mierze placówki, które oceniły je jako wystarczające, ale wymagające dalszych inwestycji oraz jako nowoczesne, ale niekompletne i wymagające dalszej modernizacji. Należy zauważyć, że specjalne szkoły ponadpodstawowe, które nie oceniły stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych wskazywały jednocześnie na bardzo duże potrzeby w tym zakresie, bądź ich brak. Z kolei część specjalnych szkół podstawowych

nieposiadających pracowni przyrodniczych oceniła swoje potrzeby pod tym względem jako bardzo duże.

Przedstawione wyniki badania wskazują na relatywnie średnie potrzeby związane z modernizacją lub doposażeniem pracowni przyrodniczych. Takie potrzeby mają nie tylko szkoły, w których wyposażenie jest niewystarczające czy są w złym stanie technicznym, ale również takie, które posiadają w miarę nowoczesne wyposażenie. Chęć doposażenia i modernizacji wynika z konieczności unowocześniania oraz dostosowywania do postępujących zmian oraz poprawy jakości nauczania uczniów.

Rysunek 21. Zależność między oceną stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych a potrzebą zakupu do 2020 r.

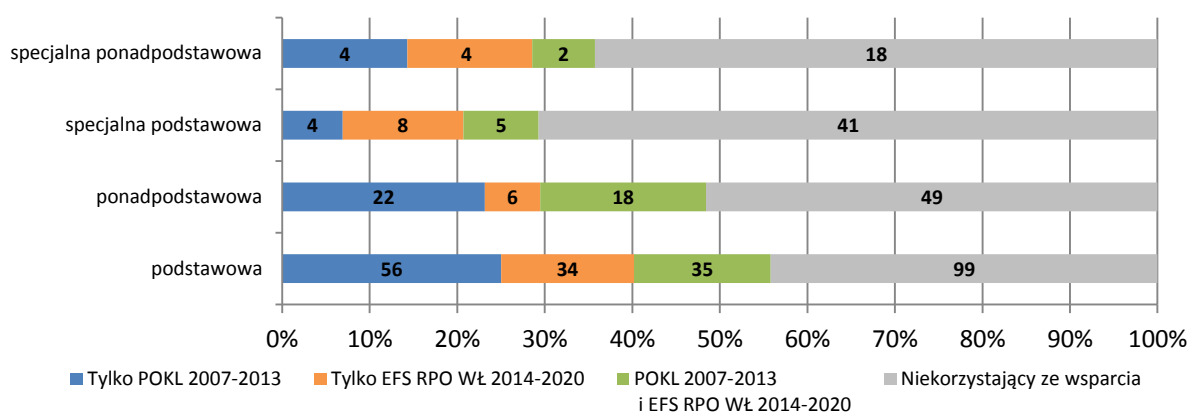
- Wyposażenie nie jest wystarczające** (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.
- Wyposażenie jest wystarczające** (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt
- Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości**, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji
- Wyposażenie jest dobre** (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji
- Wyposażenie jest bardzo dobre** (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji
- Nie dotyczy** (nie posiadamy pracowni przyrodniczej)
- Brak oceny**

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe

Zrealizowane i planowane inwestycje w zakresie doposażenia pracowni przedmiotowych do nauki przedmiotów przyrodniczych

Środki pochodzące z funduszy unijnych są istotnym źródłem dotowania inwestycji w zakresie wyposażenia pracowni przyrodniczych. W ubiegłej perspektywie finansowej ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 wydatkowanych w tym zakresie skorzystała ponad jedna trzecia spośród badanych szkół (144 placówki – 35,6%). W obecnym okresie finansowania projekty umożliwiające doposażenie szkół ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zostały zrealizowane w 109 szkołach, co stanowiło niewiele ponad jedną czwartą badanych szkół (26,9%). Niemal co szósta szkoła skorzystała zarówno ze środków POKL 2007-2013, jak i EFS RPO WŁ 2014-2020 na wyposażenie pracowni przyrodniczych (14,8%). Najbardziej aktywne w pozyskiwaniu środków z obu źródeł były szkoły podstawowe i ponadpodstawowe (bez specjalnych), co odzwierciedla relatywnie wyższy udział tych placówek w ogólnej liczbie szkół w danym typie (rysunek 22). Porównując dwie perspektywy finansowe, należy zwrócić uwagę, że specjalne szkoły podstawowe korzystały częściej ze środków EFS RPO WŁ 2014-2020 niż środków POKL 2007-2013. Odsetek tych placówek korzystających przynajmniej z jednego źródła finansowania wyniósł 29%. Wśród szkół podstawowych i ponadpodstawowych (bez specjalnych) korzystających ze wsparcia finansowego na wyposażenie pracowni przedmiotowych można zauważyć odwrotną tendencję, tj. więcej szkół korzystało ze środków pochodzących z POKL 2007-2013 niż z EFS RPO WŁ 2014-2020.

Rysunek 22. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie pracowni przyrodniczych, według źródeł finansowania

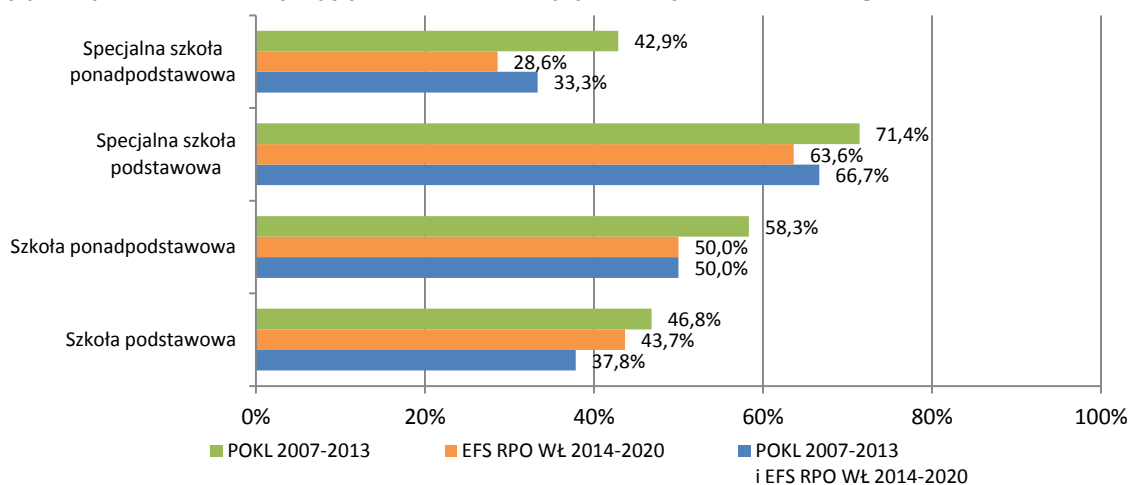
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Równie istotną kwestią jest ocena, czy zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w ramach realizowanych projektów zaspokoił potrzeby szkół w tej dziedzinie. W celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie spośród przebadanych placówek wyodrębniono te placówki, które korzystały z funduszy unijnych i oceniły swoje potrzeby w perspektywie 2020 r. na inwestycje w zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych na duże i bardzo duże (rysunek 23). Rozkład uzyskanych odpowiedzi wskazuje, że uzyskane dofinansowanie ze środków unijnych nie wyczerpało potrzeb szkół w zakresie dalszego doposażenia pracowni przyrodniczych. Ponad połowa szkół korzystających z dofinansowania w ramach POKL 2007-2013 (51%) oraz niemal połowa korzystająca ze środków pochodzących z EFS RPO WŁ 2014-2020 (47%) wskazuje, że mimo uzyskanych środków ich potrzeby nadal są co najmniej duże w tym zakresie. Tak samo wskazało 42% szkół korzystających z obu źródeł jednocześnie. Relatywnie najmniejszy udział placówek oceniających wysoko swoje potrzeby wśród beneficjentów projektów, mają szkoły podstawowe, bez specjalnych (do 47% korzystających ze wsparcia) oraz specjalne szkoły ponadpodstawowe (do 43%).

Analiza rozkładu odpowiedzi wskazuje, że udział szkół z wysokimi potrzebami inwestycyjnymi w zakresie wyposażenia pracowni przyrodniczych jest związany z czasem, w którym inwestycje były przeprowadzane. Udział szkół oceniających swoje potrzeby na duże i bardzo duże pod względem doposażenia pracowni zwiększał się wraz z czasem, który mijał od zrealizowanych programów.

Relatywnie najmniejsze zapotrzebowanie było wśród placówek, które korzystały z dwóch źródeł finansowania jednocześnie. Na tej podstawie należy domniemywać, że konieczność dalszych inwestycji szkół w wyposażenie pracowni przyrodniczych wynika nie tylko z niewystarczającego wyposażenia, ale również z potrzeby jego modernizacji, dostosowania do aktualnie stosowanych technologii.

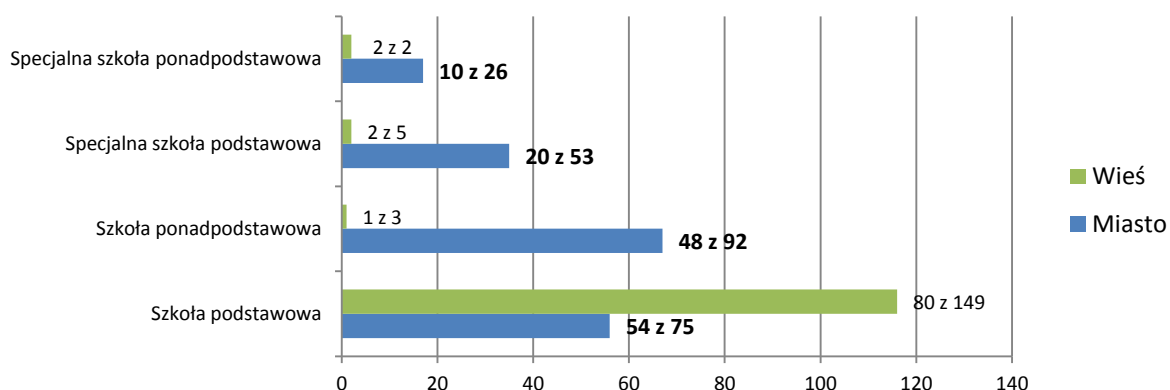
Rysunek 23. Udział szkół wskazujących na duże lub bardzo duże potrzeby zakupu wyposażenia do pracowni przyrodniczych do 2020 r. korzystających ze środków europejskich w tym zakresie, według źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Duże bądź bardzo duże zapotrzebowanie na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych powinno znaleźć odzwierciedlenie w planach aplikowania o środki na dalsze ich doposażenie niezbędne do realizacji programów nauczania w poszczególnych typach szkół. Zgodnie z danymi uzyskanymi w wyniku przeprowadzonego badania ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie pracowni przyrodniczych planuje skorzystać ponad połowa szkół, tj. 53,6% (217 placówek). Największy udział pod tym względem mają szkoły podstawowe, które funkcjonują na obszarach wiejskich (80 z 149 badanych). Ze względu na większą koncentrację szkół ponadpodstawowych oraz specjalnych w miastach, należy zwrócić uwagę na wyższą planowaną aktywność tych szkół w pozyskiwaniu środków (rysunek 24).

Rysunek 24. Liczba szkół planujących zakup wyposażenia pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych finansowanych w ramach EFS RPO Wł 2014-2020 według miejsca funkcjonowania

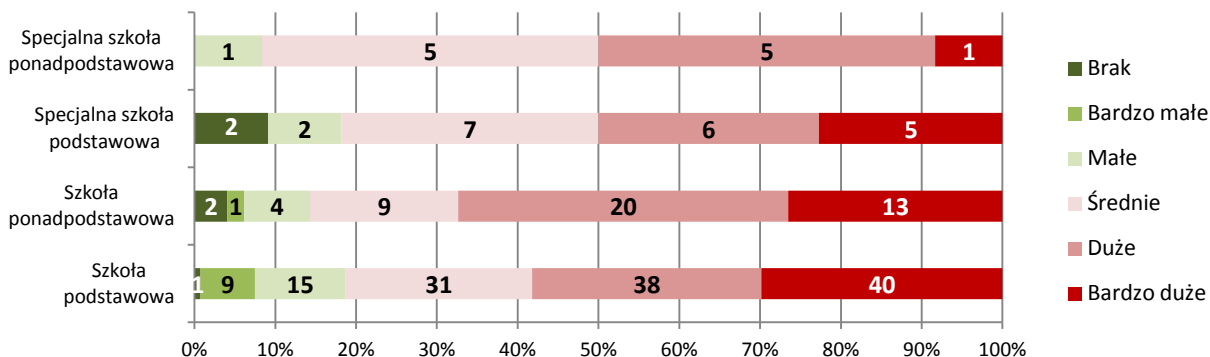

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); Jedna szkoła podstawowa wiejska nie udzieliła odpowiedzi na pytanie co do planów.

Wśród wszystkich badanych placówek aż 210 (51,9%) szkół oceniło swoje potrzeby w zakresie zakupu wyposażenia pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych jako duże lub bardzo duże. Połowa specjalnych szkół podstawowych (6) i specjalnych szkół ponadpodstawowych (11) wyrażających chęć aplikowania o dofinansowanie ze środków unijnych

swoje potrzeby w tym zakresie oceniła jako duże bądź bardzo duże (rysunek 25). Z kolei 58,2% szkół podstawowych (bez specjalnych) zgłaszających plany korzystania ze środków EFS oceniło swoje potrzeby przynajmniej jako duże. Tylko 24 placówki oceniły te potrzeby na niskim lub bardzo niskim poziomie.

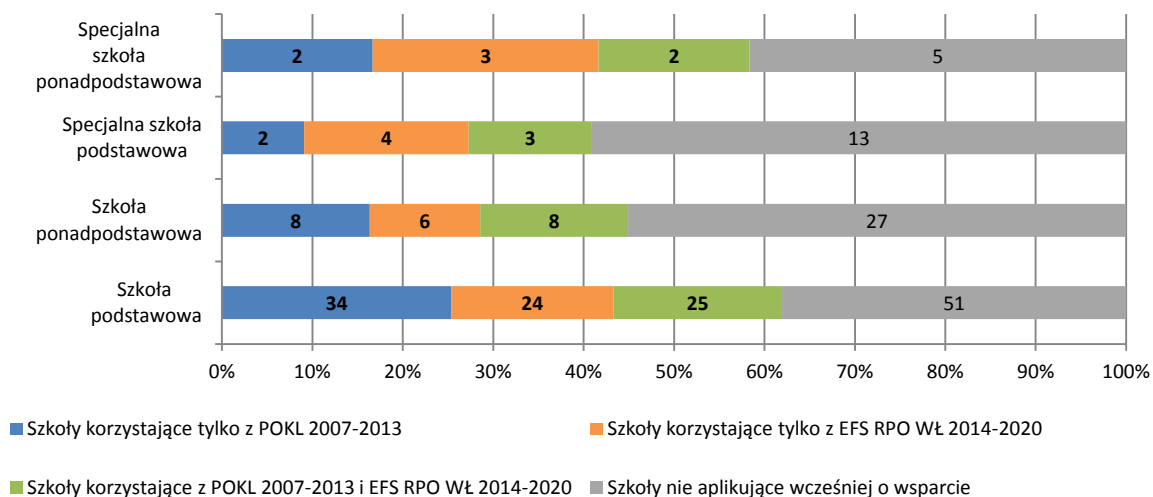
Rysunek 25. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Rozkład szkół, które planują ubiegać się o środki z EFS, według dotychczasowego doświadczenia w sferze ich pozyskiwania na wyposażenie pracowni przyrodniczych pokazuje, że niemal połowę potencjalnych beneficjentów będą stanowić placówki nieaplikujące wcześniej o fundusze w tym zakresie (44,2%). Wśród nich największy udział może dotyczyć specjalnych szkół podawowych oraz szkół ponadpodstawowych (bez specjalnych). Jednocześnie należy zauważyć, że 55,8% szkół planujących skorzystać ze środków EFS RPO WŁ na lata 2014-2020 korzystało dotychczas przynajmniej z jednego źródła finansowania (rysunek 26).

Rysunek 26. Rozkład liczby szkół wg planów związanych z ubieganiem się o środki na realizację projektów pomocowych w zakresie wyposażenia pracowni przyrodniczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Wysoki udział dotychczasowych beneficjentów projektów realizowanych w ramach POKL 2007-2013 oraz (lub) EFS 2014-2020 wśród szkół planujących dalsze ubieganie się o środki, potwierdza wnioski dotyczące ciągłych potrzeb szkół w zakresie wyposażenia pracowni przyrodniczych na każdym etapie edukacji.

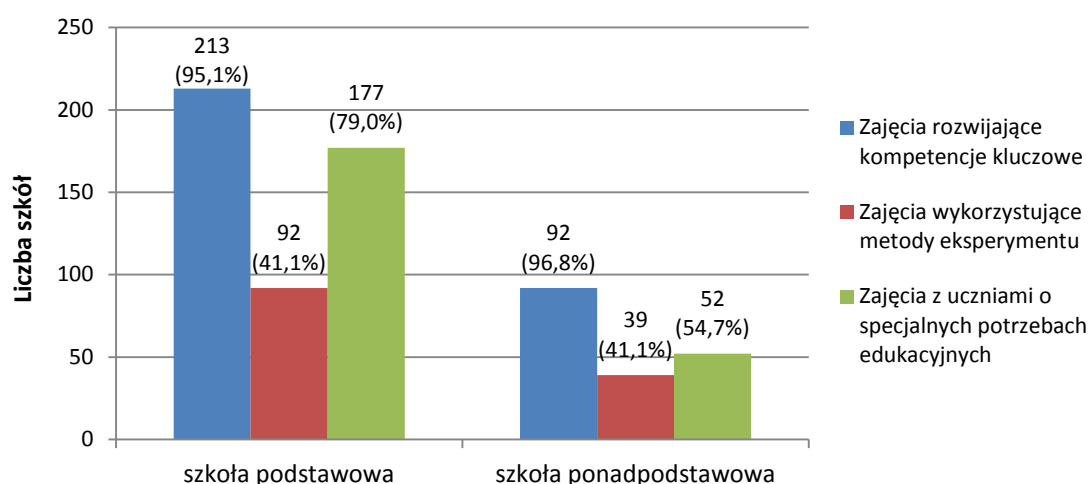
3.1.2. Wyposażenie szkół w oprogramowanie i sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnych

Cele wykorzystania sprzętu

Umiejętności informatyczne stanowią jedno z kluczowych kompetencji, niezbędnych do dalszego uczenia się, rozwoju, a w przyszłości aktywności ekonomicznej i społecznej. Kompetencje informatyczne obejmują umiejętności wykorzystania technologii do uzyskiwania, tworzenia i wymiany informacji oraz porozumiewania się.

Pytanie o cele, do których wykorzystywany jest sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnych skierowano do 319 szkół podstawowych i ponadpodstawowych (bez specjalnych). Jedna szkoła podstawowa, spośród badanych placówek kształcenia ogólnego wskazała, że nie wykorzystuje technologii informacyjno-komunikacyjnych podczas zajęć z uczniami. Najpowszechniej technologie informacyjno-komunikacyjne były wykorzystywane podczas zajęć rozwijających kompetencje kluczowe (w 95,1% liczby szkół podstawowych i 96,8% szkół ponadpodstawowych), w szczególności informatyczne podczas zajęć z tego przedmiotu (rysunek 27). Uwagę zwraca brak tego typu zajęć deklarowany w 11 szkołach podstawowych i 3 ponadpodstawowych.

Rysunek 27. Formy wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=319 (szkoły podstawowe - 224 ponadpodstawowe - 95, bez specjalnych)

Należy wskazać na różnice między badanymi szkołami podstawowymi i ponadpodstawowymi w udziale placówek wykorzystujących TIK podczas pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Szkoły ponadpodstawowe wykazują mniejszą aktywność w organizacji tego typu zajęć. Okazuje się, że w 88 (92,6%) badanych szkołach ponadpodstawowych są uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jednak tylko w 54,7% z nich prowadzone są zajęcia dedykowane wskazanej grupie uczniów podczas których wykorzystywane są technologie informacyjno-komunikacyjne. W przypadku badanych szkół podstawowych dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi uczęszczają do 98,2% z nich (220 szkół), natomiast zajęcia z wykorzystaniem TIK prowadzone są w 79,0% szkół. Najmniejszą popularnością charakteryzowały się zajęcia wykorzystujące metody eksperymentu, organizowane w 41,1% analizowanych obu typach szkół.

Ocena stanu wyposażenia i potrzeby w zakresie doposażenia w sprzęt TIK

Ocena stanu wyposażenia szkół w sprzęt technologii informacyjnych wskazuje na dominację placówek wykazujących konieczność dalszych inwestycji w sprzęt. Najgorsza sytuacja dotyczy specjalnych szkół ponadpodstawowych (46,4%) i specjalnych szkół podstawowych (41,4%), wśród których znacząco przeważają opinie o niewystarczającym wyposażeniu wynikającym z braków lub złego stanu technicznego (rysunek 28). Niewiele lepsza sytuacja ma miejsce w odniesieniu do szkół podstawowych, wśród których 37,1% (83 placówki) ocenia wyposażenie w sprzęt TIK jako niewystarczający, w tym jedna, która nie wykorzystuje tego sprzętu. Średnio co trzecia szkoła

(we wszystkich analizowanych typach) wskazywała, iż mimo wystarczającego wyposażenia, nadal występują istotne braki lub część sprzętu należałoby wymienić. Przeciętnie w co piątej szkole wyposażenie TIK oceniano jako nowoczesne, jednak nadal niewystarczające, co wskazuje na konieczność dalszych inwestycji. Najkorzystniejszą sytuacją pod tym względem charakteryzowały się głównie szkoły podstawowe (bez specjalnych), wśród których wskazaną opinię wyraziło 22,7% placówek. Na dobry, kompletny, ale mało nowoczesny, wymagający modernizacji sprzęt wskazało zaledwie 10,1% wszystkich badanych szkół. Najwyższym udziałem tej oceny wyróżniły się szkoły ponadpodstawowe (17,8%). Jedynie nieliczne szkoły, których udział nie przekroczył 5% badanej próby, wskazywały na bardzo dobre, nie wymagające dalszych inwestycji wyposażenie w sprzęt TIK.

Rysunek 28. Ocena stanu wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK) wśród badanych szkół

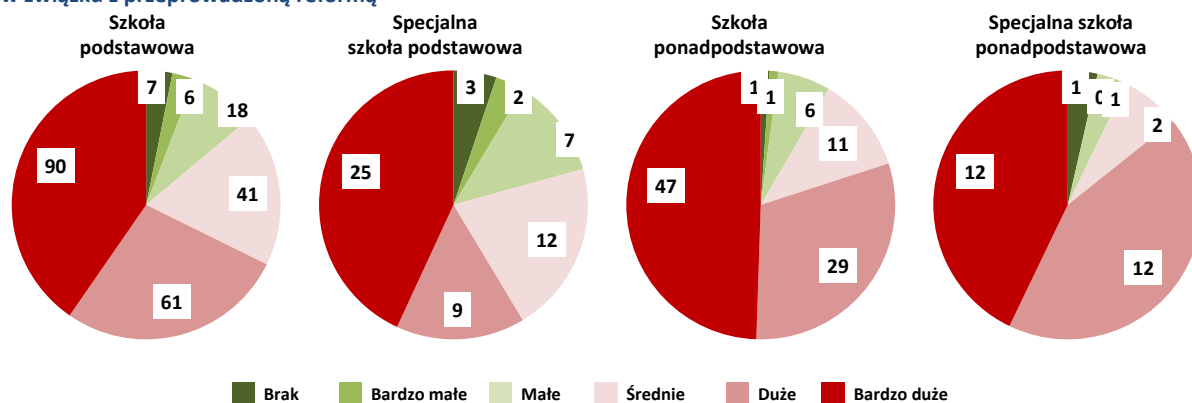

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Biorąc pod uwagę oceny łódzkich szkół, należy wskazać, że częściej na niewystarczający poziom wyposażenia wskazywały placówki poza obszarem rewitalizacji niż na tym obszarze. Szczególnie wysoki udział takich szkół w liczbie badanych w danym typie miały szkoły podstawowe (5 na 8 badanych), szkoły ponadpodstawowe (9 na 15 badanych) oraz specjalne szkoły podstawowe (11 na 21 badanych). Dla porównania, udział szkół wyrażających tę samą opinię na obszarze rewitalizacji był o połowę niższy. Ponadto, w przypadku szkół podstawowych 2 na 5 placówek określiły stan wyposażenia jako dobry, kompletny, ale wymagający dalszej modernizacji.

Istotnym elementem oceny stanu wyposażenia w sprzęt TIK jest porównanie potrzeb, w zakresie zakupów sprzętu TIK w perspektywie do 2020 r., wynikających ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty. Na duże i bardzo duże potrzeby w zakresie dalszych inwestycji wskazało aż 85,7% specjalnych szkół ponadpodstawowych (24 placówki). Niewiele lepszą sytuacją charakteryzowały się szkoły ponadpodstawowe, wśród których 80,0% (76 szkół) zgłaszało duże lub bardzo duże zapotrzebowanie na sprzęt (rysunek 29).

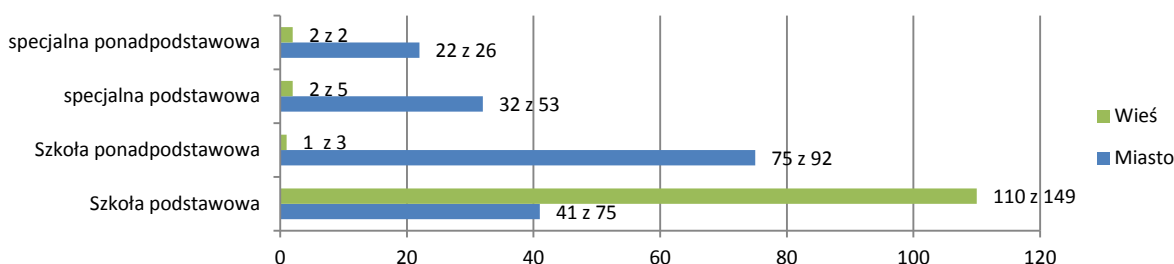
Rysunek 29. Wielkość zapotrzebowania na zakupy sprzętu TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując potrzeby szkół w podziale na miejsce funkcjonowania, należy stwierdzić, że zarówno pod względem liczby jak i odsetka placówek wśród szkół podstawowych funkcjonujących na obszarach wiejskich aż 73,8% wskazuje na duże lub bardzo duże potrzeby w zakresie zakupu sprzętu TIK. Dla porównania, wśród szkół podstawowych w miastach odsetek ten wyniósł 54,7%. Wysoka liczba szkół pozostałych typów (szkół ponadpodstawowych oraz specjalnych) wynika ze struktury przestrzennej analizowanych placówek, skupiających się głównie w miastach (rysunek 30).

Rysunek 30. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie zakupów sprzętu TIK w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Wyodrębniając placówki funkcjonujące na terenie Łodzi, należy wskazać, że wysoki i bardzo wysoki poziom zapotrzebowania na nowy sprzęt dotyczy aż 14 z 15 badanych szkół ponadpodstawowych (bez specjalnych) poza obszarem rewitalizacji i 13 na 14 badanych placówek funkcjonujących w obszarze rewitalizacji. Porównując oceny zapotrzebowania na sprzęt w łódzkich szkołach, należy wskazać, że relatywnie niższe potrzeby wykazywały szkoły funkcjonujące na terenie obszaru rewitalizacji (tabela 7).

Tabela 7. Wielkość zapotrzebowania na zakupy sprzętu TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).

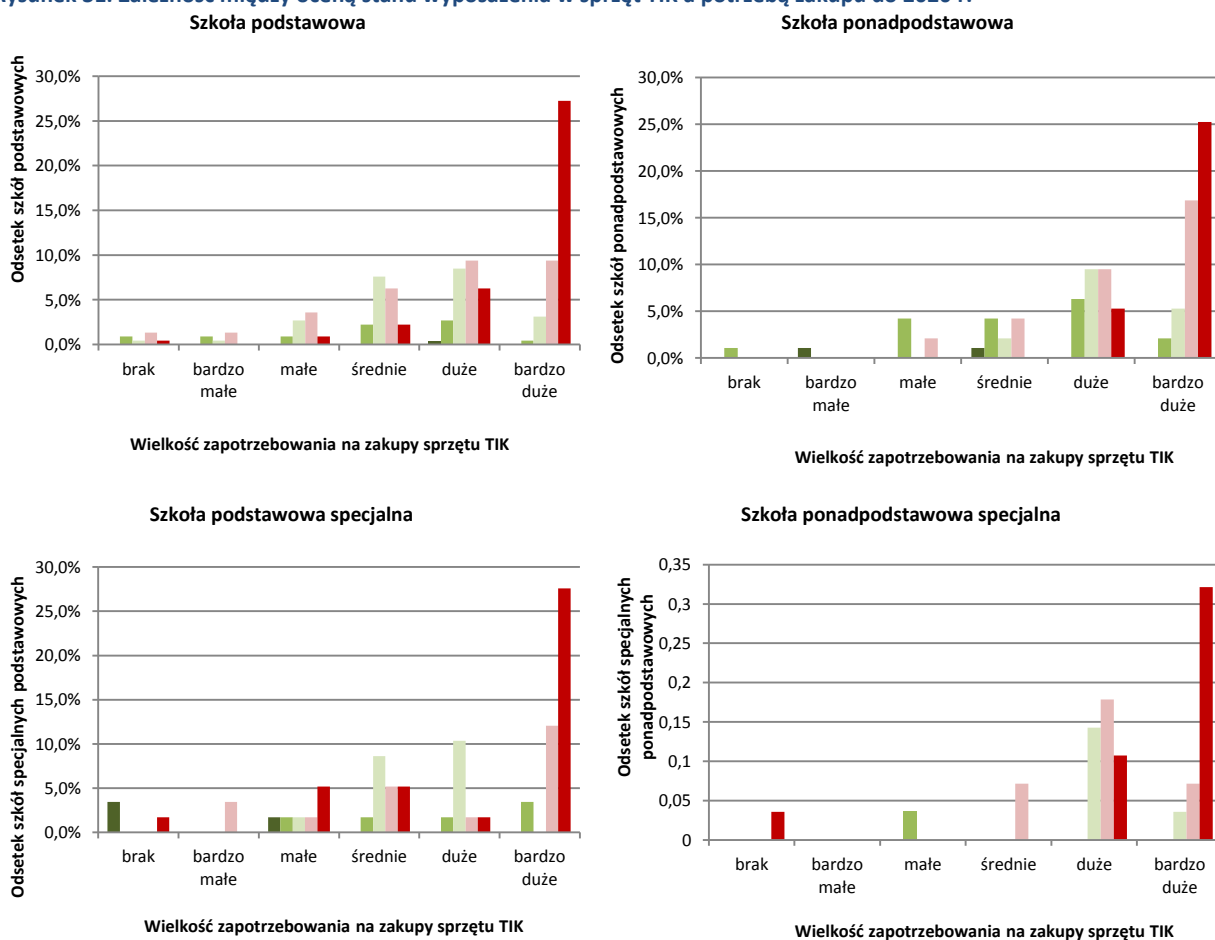
Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa			1	2	3	2	1	1		1	1	1	13
ponadpodstawowa				1	3	11				1	4	9	29
specjalna podstawowa	1	2	3	5	2	8	1			1		2	25
specjalna ponadpodstawowa	1				4	1				1			7
Suma	2	2	4	8	12	22	2	1	0	4	5	12	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Na podstawie rozkładu liczby badanych szkół ogółem, należy stwierdzić, że wśród wszystkich tego typu szkół istnieje wyraźna zależność między niekorzystną oceną wyposażenia w sprzęt a wielkością zapotrzebowania na jego zakup (rysunek 31). Blisko 1/3 (27,2%) wszystkich badanych placówek wskazała na brak wystarczającego wyposażenia i bardzo duże potrzeby związane z zakupami sprzętu TIK. Największym udziałem takich opinii charakteryzowały się specjalne szkoły ponadpodstawowe (32,1%). Pomimo iż niewystarczające wyposażenie było główną przesłanką bardzo dużych lub dużych potrzeb w zakresie zakupów, uwagę zwraca wysoki odsetek szkół oceniających wyposażenie w sprzęt TIK jako wystarczające, ale wymagające wymiany oraz nowoczesne, ale niekompletne (32,8% - 133 wszystkich szkół). **Przedstawione wyniki badania wskazują na relatywnie duże potrzeby związane z modernizacją lub doposażeniem w sprzęt TIK. Okazuje się, że duże i bardzo duże potrzeby w zakresie zakupów posiadają nie tylko szkoły o niewystarczającym wyposażeniu, ale również te, które charakteryzują się pełnym i dobrym wyposażeniem. Chęć zakupu sprzętu wynika z konieczności unowocześniania i dostosowywania sprzętu do postępujących zmian w zakresie technologii.**

Rysunek 31. Zależność między oceną stanu wyposażenia w sprzęt TIK a potrzebą zakupu do 2020 r.

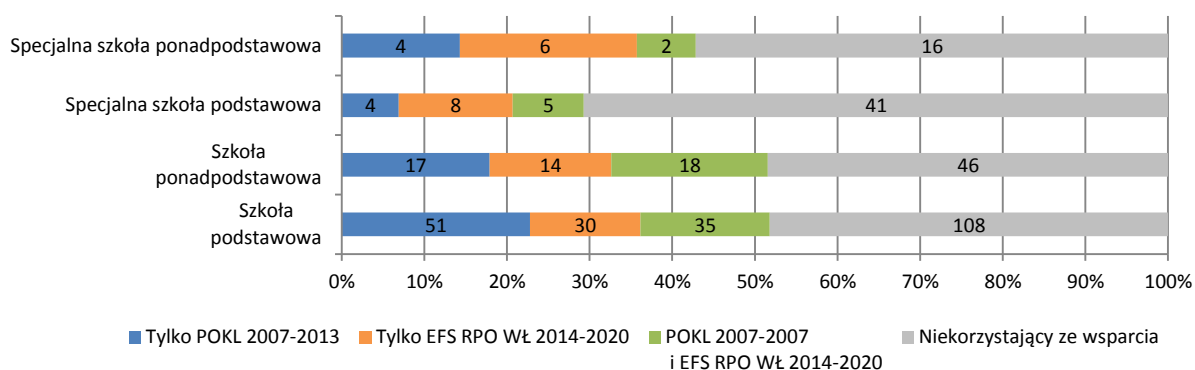
- Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.
- Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt
- Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji
- Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji
- Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Zrealizowane i planowane inwestycje w zakresie wyposażenia szkół w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnych

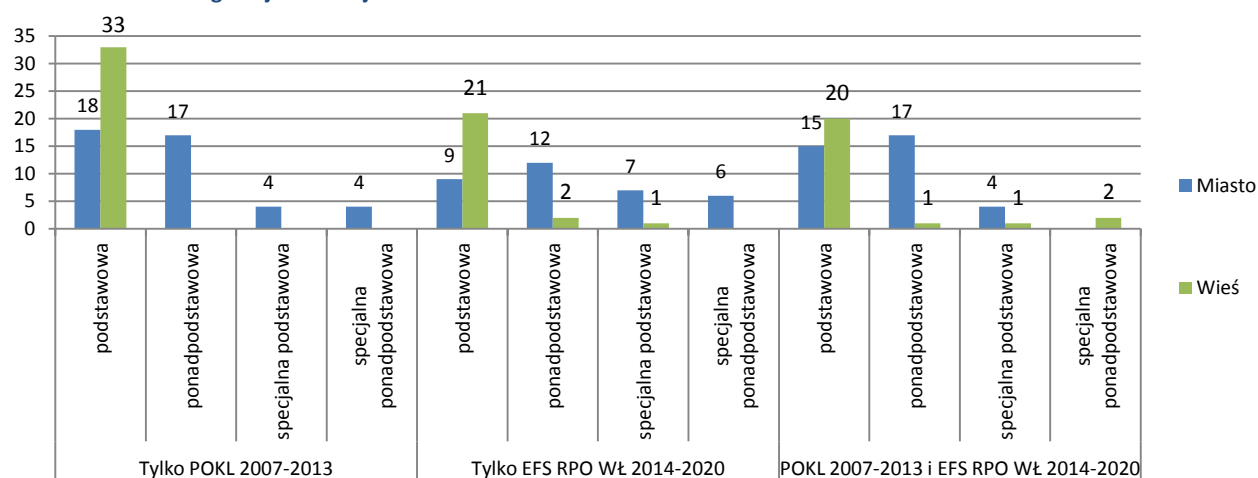
Fundusze unijne stanowią istotne źródło finansowania inwestycji w zakresie wyposażenia w technologie informacyjno-komunikacyjne. W poprzedniej perspektywie finansowej ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 wydatkowanych na wyposażenie w TIK skorzystała blisko co piąta spośród badanych szkół (76 placówek – 18,8%). W obecnym okresie finansowania projekty umożliwiające doposażenie szkół ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego 2014-2020 zrealizowało 58 (14,3%) badanych szkół. Szczególnie aktywne w pozyskiwaniu środków z obu źródeł były szkoły ponadpodstawowe i podstawowe (bez specjalnych), co odzwierciedla wysoki udział tych placówek w ogólnej liczbie szkół w danym typie (rysunek 32). Porównując dwie perspektywy finansowe, należy zwrócić uwagę, na większy udział beneficjentów inwestycji w sprzęt TIK wśród specjalnych szkół podstawowych oraz specjalnych szkół ponadpodstawowych finansowanych ze środków EFS RPO WŁ 2014-2020 niż środków POKL 2007-2013. Przeciwna zależność występuje w przypadku szkół podstawowych, wśród których dominowały placówki finansujące zakupy ze środków POKL 2007-2013. W ujęciu terytorialnym, największy udział wśród beneficjentów środków przeznaczonych na doposażenie w sprzęt TIK, miały szkoły podstawowe zlokalizowane na wsi (rysunek 33).

Rysunek 32. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Rysunek 33. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania według miejsca funkcjonowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); Jedna szkoła wiejska nie udzieliła odpowiedzi na pytanie co do planów.

Odnosząc się do aktywności szkół w Łodzi (tabela 8), okazuje się, że większą aktywnością w pozyskiwaniu środków charakteryzowały się szkoły funkcjonujące poza obszarem objętym programem rewitalizacji. Wśród badanych szkół najliczniejszą grupę, obejmującą 20,0% placówek funkcjonujących zarówno w obszarze objętym rewitalizacją, jak i poza nim stanowiły placówki realizujące projekty finansowane tylko z EFS RPO Wł 2014-2020.

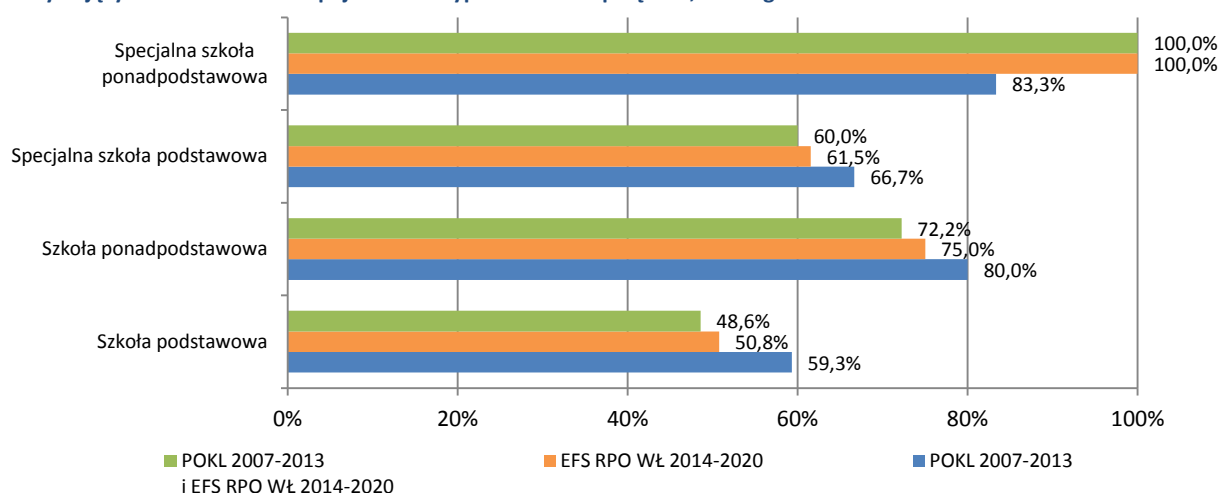
Tabela 8. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania w Łodzi

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji			W obszarze rewitalizacji			Suma
	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO Wł 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO Wł 2014-2020	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO Wł 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO Wł 2014-2020	
podstawowa	1	4			1	2	8
ponadpodstawowa	3	1	5	3	3		15
specjalna podstawowa	1	2	1	1	1		6
specjalna ponadpodstawowa		3					3
Suma	5	10	6	4	5	2	32

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7)..

Istotną kwestią jest ocena, czy doposażenie szkół w ramach zrealizowanych projektów zaspokoiło ich potrzeby w tym zakresie. W celu odpowiedzi na to pytanie spośród badanych szkół wyodrębniono te placówki, które korzystały z funduszy unijnych oraz oceniły, że w perspektywie do 2020 potrzeby w zakresie inwestycji w sprzęt TIK będą duże lub bardzo duże (rysunek 34). Rozkład odpowiedzi wskazuje, że inwestycje w sprzęt TIK, finansowane ze środków unijnych nie wyczerpały potrzeb szkół w zakresie dalszych zakupów sprzętu. Wszystkie specjalne szkoły ponadpodstawowe, które korzystały jedynie ze środków EFS RPO Wł 2014-2020 (8 spośród badanych) lub z obu źródeł jednocześnie (2 szkoły), nadal wskazują na co najmniej duże zapotrzebowanie na wyposażenie TIK. Relatywnie najmniejszy udział placówek oceniających wysoko swoje potrzeby wśród beneficjentów projektów mają szkoły podstawowe, bez specjalnych (do 60% korzystających ze wsparcia).

Rysunek 34. Udział szkół wskazujących na duże lub bardzo duże potrzeby w zakresie zakupów sprzętu TIK do 2020 r. korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania

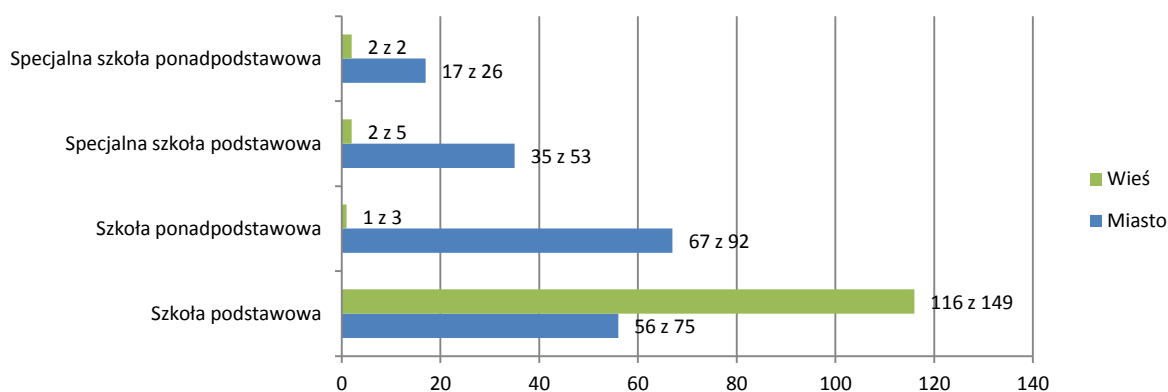
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Analizując rozkład odpowiedzi, można wskazać, że udział szkół z wysokimi potrzebami w zakresie zakupów był związany z okresem, w którym realizowano inwestycje. Okazuje się, że poza specjalnymi szkołami podstawowymi odsetek wskazujących na potrzebę zakupów zwiększał się wraz z upływem czasu od inwestycji. Porównywalnie był on najmniejszy w przypadku szkół korzystających z obu źródeł wsparcia. Należy zatem wnioskować, że konieczność doposażenia szkół w sprzęt

TIK nie tylko wynika z niewystarczającego wyposażenia w sprzęt, ale również z konieczności unowocześniania i modernizacji sprzętu.

Odzwierciedleniem wysokiego zapotrzebowania na zakup sprzętu technologii informacyjno-komunikacyjnych powinny być plany związane z aplikowaniem o środki na dalsze doposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania. Według wyników badania ankietowego, ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK chce skorzystać 73,1% (296) badanych placówek, przy czym największy udział pod tym względem mają szkoły podstawowe funkcjonujące na wsi (116 z 149 badanych). Biorąc pod uwagę koncentrację szkół ponadpodstawowych oraz specjalnych w miastach, należy zwrócić uwagę na wyższą, przewidywaną aktywność tych szkół w pozyskiwaniu środków (rysunek 35).

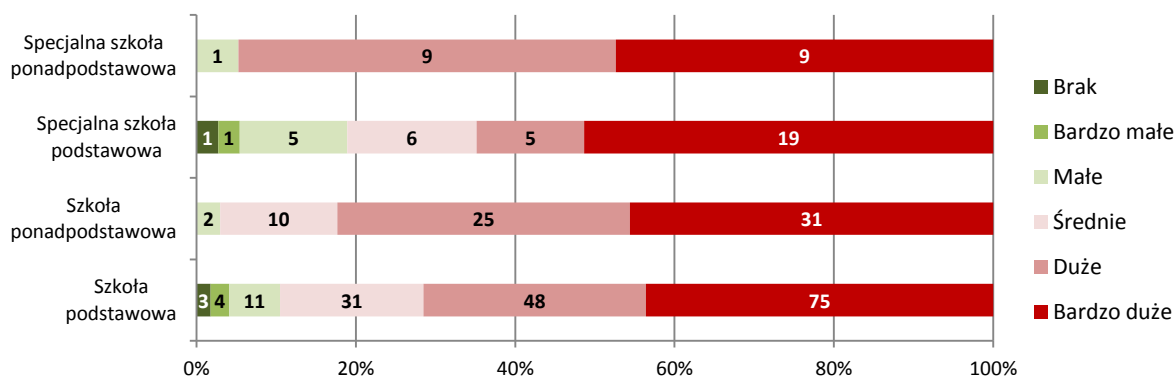
Rysunek 35. Liczba szkół planujących inwestycje w sprzęt TIK finansowanych w ramach EFS RPO WŁ 2014-2020 według miejsca funkcjonowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); Jedna szkoła wiejska nie udzieliła odpowiedzi na pytanie co do planów.

Wśród wszystkich badanych placówek aż 221 (74,7%) oceniło swoje potrzeby w zakresie zakupu sprzętu jako duże lub bardzo duże. W największym stopniu wsparcia wymagały specjalne szkoły ponadpodstawowe, w przypadku których na 19 zgłaszających plany dotyczące aplikacji o środki, tylko jedna placówka oceniła potrzebę zakupów na niskim poziomie (rysunek 36).

Rysunek 36. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie

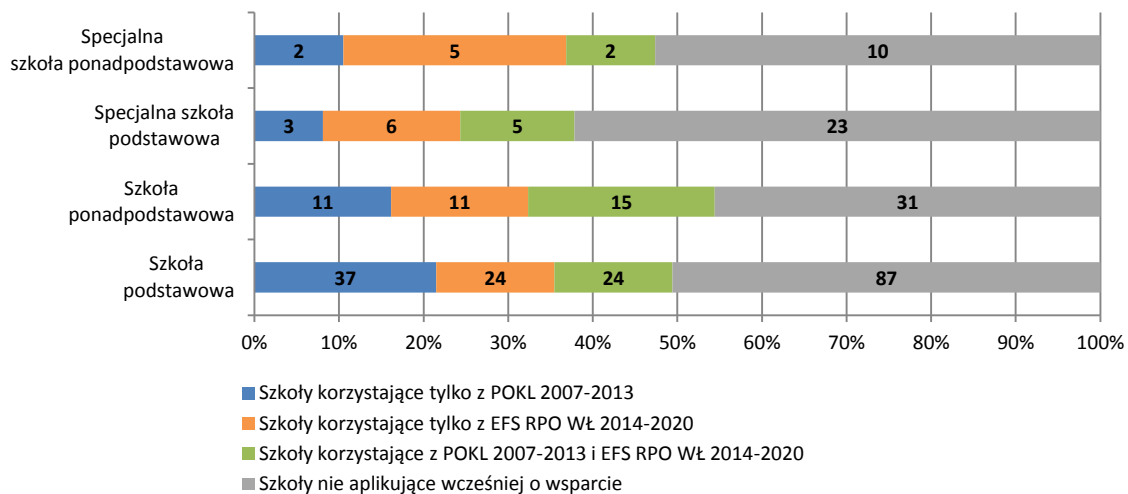

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Struktura szkół planujących wydatki według dotychczasowego doświadczenia w zakresie pozyskiwania środków na doposażenie szkół (rysunek 37) wskazuje, że przeciętnie połowę potencjalnych beneficjentów wsparcia w zakresie wyposażenia w TIK mogą stanowić szkoły (151),

które wcześniej nie aplikowały o środki, przy czym największy ich udział może dotyczyć specjalnych szkół podstawowych (rysunek 37).

Rysunek 37. Rozkład liczby szkół planujących ubieganie o środki na realizację projektów pomocowych w zakresie inwestycji w sprzęt TIK według wcześniejszych aktywności związanych z pozyskiwaniem funduszy na ten cel

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Wysoki udział beneficjentów zrealizowanych projektów w ramach POKL 2007-2013 oraz (lub) EFS 2014-2020 wśród szkół planujących dalsze ubieganie się o środki, potwierdza wcześniejsze wnioski dotyczące ciągłych i wysokich potrzeb szkół w zakresie doposażenia w TIK.

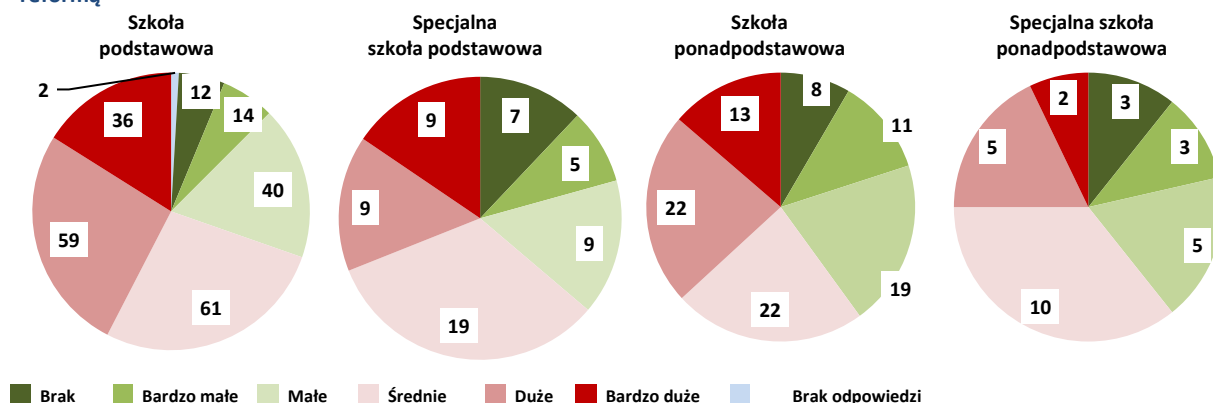
3.2. Kompetencje kadry kształcenia ogólnego

3.2.1. Ocena potrzeb szkół w zakresie podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli w związku z przeprowadzoną reformą oświaty

Kolejnym bardzo ważnym zagadnieniem są posiadane kompetencje przez nauczycieli. Jest to niezwykle ważne, ponieważ właśnie od umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych nauczycieli w znacznej mierze zależy to, jak przebiega proces nauczania w szkołach, jakie metody, techniki, czy technologie są wykorzystywane.

Szkoły w badaniu ankietowym zostały poproszone o ocenienie swoich potrzeb w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w perspektywie do 2020 r. m. in. ze względu na przeprowadzają reformę oświaty (rysunek 38). Z uzyskanych wyników wynika, że 38,3% badanych szkół dotrzyma duże bądź bardzo duże potrzeby pod względem doskonalenia umiejętności, kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli. Najgorsza sytuacja pod względem potrzeb w tym zakresie jest w szkołach podstawowych oraz ponadpodstawowych (bez specjalnych). Z kolei najmniejszy odsetek placówek oceniających swoje potrzeby jako co najmniej duże był w szkołach ponadpodstawowych specjalnych. Wśród wszystkich typów szkół niedostrzegających potrzeb związanych z inwestowaniem w doksztalcanie kadry nauczycielskiej w umiejętności, kompetencje lub kwalifikacje niezbędne do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu największy odsetek jest wśród szkół specjalnych.

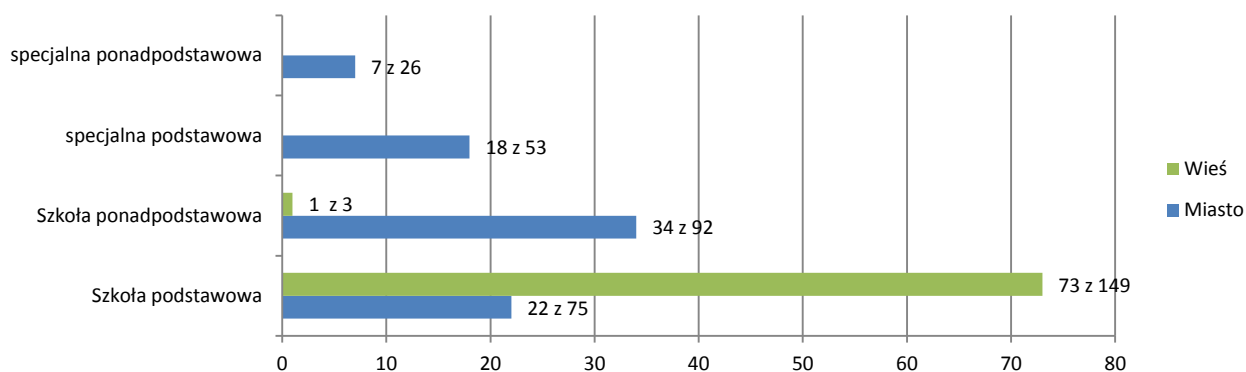
Rysunek 38. Wielkość zapotrzebowania na doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28).

Dokonując analizy potrzeb szkół w podziale na miejsce funkcjonowania, należy stwierdzić, że niemal połowa przebadanych szkół funkcjonująca na obszarach wiejskich (46,5%) oraz prawie jedna trzecia miejskich (32,9%) wskazuje na duże bądź bardzo duże potrzeby w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu (rysunek 39). Większy odsetek szkół podstawowych (bez specjalnych) wskazywał potrzeby niż szkoły z obszarów miejskich. Na uwagę zasługuje fakt, że żadna ze szkół specjalnych ponadpodstawowych oraz szkół ponadpodstawowych z obszarów wiejskich nie oceniła swoich potrzeb jako duże. Dla porównania, wśród szkół ponadpodstawowych w miastach odsetek placówek oceniających wysoko swoje potrzeby wyniósł 37%, a wśród specjalnych ponadpodstawowych 26,9%. Wysoka liczba placówek (poza szkołami podstawowymi) wynika ze struktury przestrzennej analizowanych placówek, które skupiają się przede wszystkim w miastach.

Rysunek 39. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując tylko placówki funkcjonujące na terenie łodzi, należy zauważyć, że duży i bardzo duży poziom zapotrzebowania w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu wskazało 16 z 50 badanych placówek poza obszarem rewitalizacji i 7 z 24 funkcjonujących w obszarze rewitalizacji. Porównując oceny zapotrzebowania na sprzęt w łódzkich szkołach, należy wskazać, że relatywnie niższe potrzeby wykazywały szkoły funkcjonujące na terenie obszaru rewitalizacji (tabela 9).

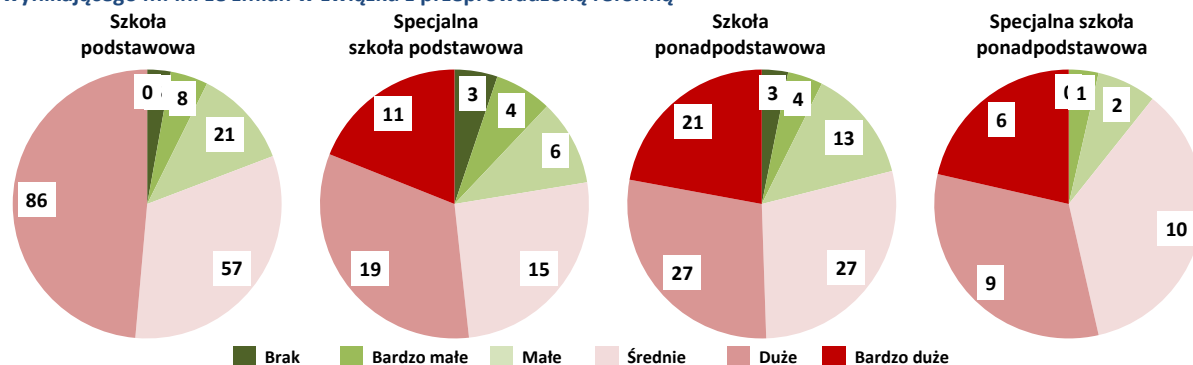
Tabela 9. Wielkość zapotrzebowania w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa		1	2	2	2	1	1	2		1			13
ponadpodstawowa	1	2	1	3	5	3	2	3	3	1	4	1	29
specjalna podstawowa	4		3	10	2	2		1	1		2		25
specjalna ponadpodstawowa	1		2	2	1			1					7
Suma	6	3	8	17	10	6	3	7	4	2	6	1	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74, (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7); jedna szkoła podstawowa nie oceniła swoich potrzeb w tym zakresie.

Poza umiejętnościami niezbędnymi do prowadzenia zajęć opartych na metodzie eksperymentu równie istotną kwestią jest doskonalenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK. Z przeprowadzonej analizy potrzeb w perspektywie do 2020 r. wynika, że ponad połowa szkół ponadpodstawowych oraz specjalnych dostrzega duże lub bardzo duże potrzeby w tym zakresie (rysunek 40). Szkół odstawowych o dużych lub bardzo dużych potrzebach związanych z doskonaleniem kompetencji w zakresie TIK jest relatywnie mniej niż innych typów szkół. W ten sposób oceniło się tylko 38,4%. Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że placówek oceniających swoje potrzeby związane z doksztalaniem kadry na małe bądź bardzo małe jest tylko 15,3%.

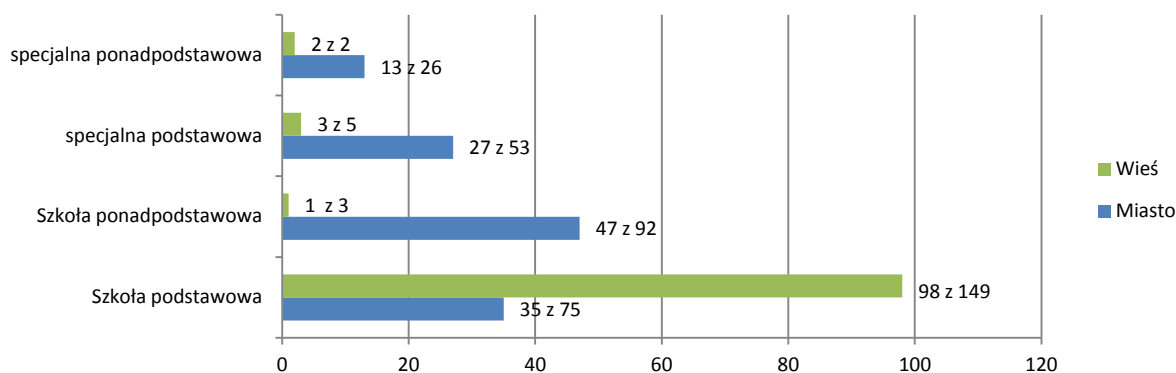
Rysunek 40. Wielkość zapotrzebowania na podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując potrzeby szkół w podziale na miejsce ich funkcjonowania, należy stwierdzić, że połowa przebadanych szkół z obszarów miejskich (50%) oraz prawie dwie trzecie z wiejskich (65%) wskazuje na duże bądź bardzo duże potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK (rysunek 41). Większy odsetek szkół podstawowych (bez specjalnych) wskazywał potrzeby związane z inwestowaniem w kadrę nauczycielską niż szkoły z obszarów miejskich. Na uwagę zasługuje fakt, że wszystkie specjalne szkoły ponadpodstawowe z obszarów wiejskich wskazały na co najmniej duże zapotrzebowanie w tym zakresie. Z kolei połowa szkół funkcjonujących na terenach miast (w przypadku szkół podstawowych bez specjalnych – 47%) oceniła swoje potrzeby związane z podnoszeniem kwalifikacji w z zakresie TIK. Wysoka liczba placówek (poza szkołami podstawowymi) wynika ze struktury przestrzennej analizowanych placówek, które skupiają się przede wszystkim w miastach.

Rysunek 41. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Porównując placówki funkcjonujące na terenie objętym programem rewitalizacji miasta Łodzi oraz poza nim, należy zauważyć, że swoje potrzeby związane z podnoszeniem kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK oceniło na duże bądź bardzo duże 33 z 70 badanych łódzkich placówek. Relatywnie większe potrzeby w zakresie inwestowania w podnoszenie umiejętności kadry pedagogicznej mają placówki, które funkcjonują poza obszarem rewitalizacji (tabela 10).

Tabela 10. Wielkość zapotrzebowania w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa			1	4	2	1		2		1	1	1	13
ponadpodstawowa				4	4	7		1		5	6	2	29
specjalna podstawowa	1	1	3	8	6	2		1	1	1	1		25
specjalna ponadpodstawowa				6					1				7
Suma	1	1	4	22	12	10	0	4	2	7	8	3	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Z powyższej analizy wynika, że szkoły mają większe potrzeby związane z podnoszeniem kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK niż doskonaleniem umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu. To większe zapotrzebowanie może być związane z ciągłymi zmianami w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej.

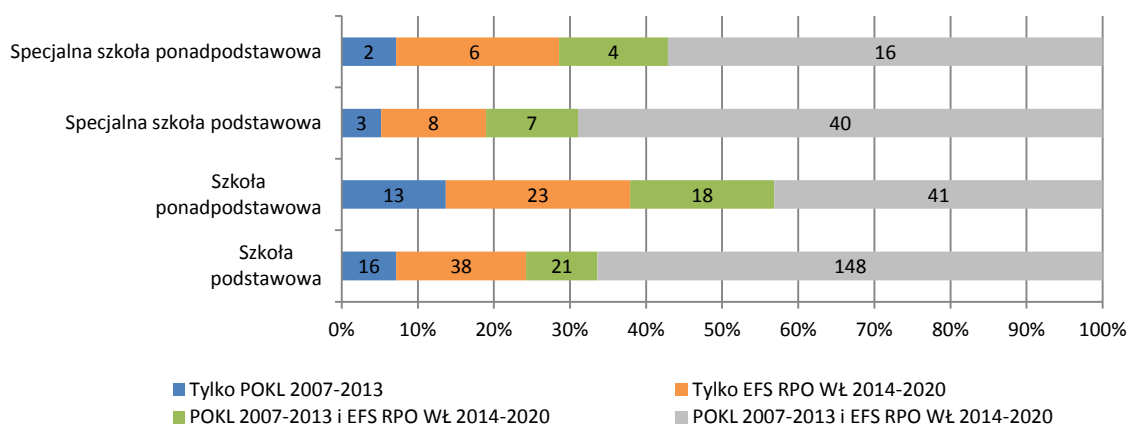
3.2.2. Zrealizowane oraz planowane inwestycje w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli

Wśród przebadanych szkół, ze wsparcia na szkolenie kadry kształcenia ogólnego skorzystało ogółem 159 szkół (39,3%). Najaktywniejsze pod tym względem były szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych), wśród których szkolenie nauczycieli przeprowadziły 54 placówki na 95 badanych. Przeciwna sytuacja dotyczyła szkół podstawowych zarówno ogólnodostępnych jak i specjalnych, w grupie których ze środków na szkolenia nauczycieli skorzystała co trzecia badana placówka. Analizując beneficjentów projektów według źródła finansowania (rysunek 42), należy wskazać, że najliczniejszą grupę tworzyły placówki (75 szkół - 18,6%) realizujące wsparcie kadry dydaktycznej ze środków nowej perspektywy finansowej (EFS RPO Wł 2014-2020). Na drugim miejscu

pod tym względem uplasowała się grupa szkół realizujących doszkalanie nauczycieli przedmiotów ogólnych z obu źródeł.

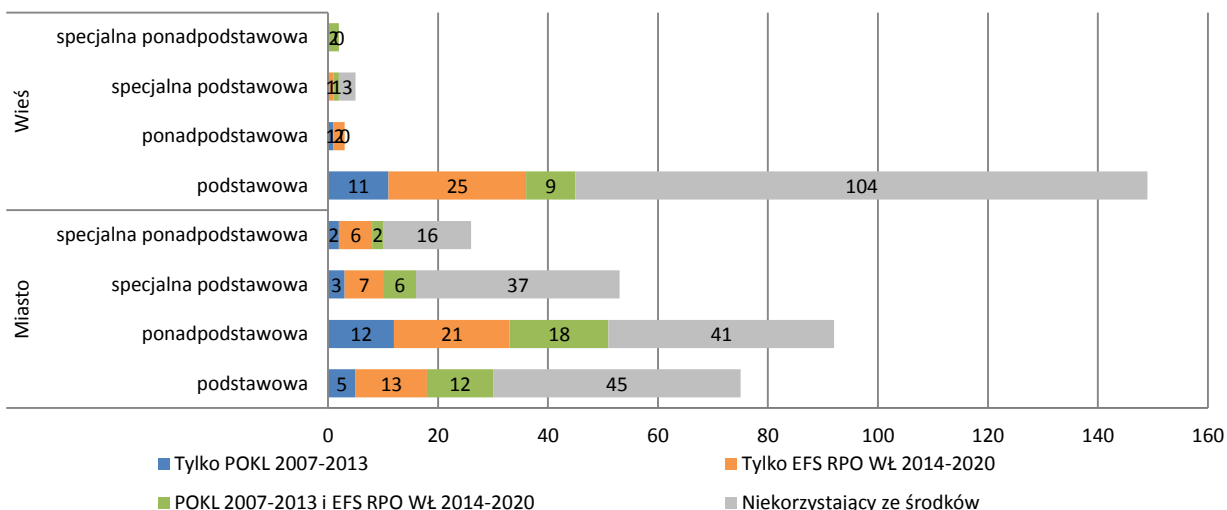
Rysunek 42. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na doszkalanie kadry kształcenia ogólnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Rozpatrując źródła finansowania szkoleń kadry kształcenia ogólnego w placówkach w podziale na miasto i wieś (przy uwzględnieniu koncentracji szkół ponadpodstawowych i specjalnych w miastach), również zaznacza się wyraźna dominacja beneficjentów projektów finansowanych ze środków EFS RPO WŁ 2014-2020 (rysunek 43). Pomimo wysokiej liczby szkół podstawowych funkcjonujących na obszarach wiejskich, korzystających ze środków (45 placówek) udział tych szkół stanowił zaledwie 1/3 badanych placówek na wsi. W miastach odsetek szkół korzystających ze środków był wyższy i stanowił 40,0% (30 placówek).

Rysunek 43. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na doszkalanie kadry kształcenia ogólnego, według źródeł finansowania oraz miejsca funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

W Łodzi szkolenia nauczycieli kształcenia ogólnego zostały zrealizowane w połowie badanych placówek, przy czym najwyższy udział placówek objętych wsparciem dotyczył szkół ponadpodstawowych (20 na 29 badanych), w szczególności zlokalizowanych na obszarze objętym rewitalizacją oraz finansujących wsparcie jedynie ze środków EFS RPO WŁ 2014-2020 (7 placówek). Uwagę zwraca brak wykorzystania środków POKL 2007-2013, funkcjonujących na obszarze wskazanym pod rewitalizację. Poza obszarem rewitalizacji, równie dużą aktywnością w zakresie szkoleń kadry pedagogicznej wyróżniły się szkoły podstawowe (5 na 13 badanych) w przypadku których dominującym źródłem finansowania przedsięwzięć były środki EFS RPO WŁ 2014-2020 (tabela 11).

Tabela 11. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na doszkalanie kadry kształcenia ogólnego, według źródeł finansowania oraz miejsca funkcjonowania szkoły

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji			W obszarze rewitalizacji			Suma
	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO Wł 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO Wł 2014-2020	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO Wł 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO Wł 2014-2020	
Szkoła podstawowa		5			1	2	8
Szkoła ponadpodstawowa	2	3	6		7	2	20
Specjalna szkoła podstawowa	2	2			1		5
Specjalna szkoła ponadpodstawowa		4					4
Suma	4	14	6		9	4	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe – 7).

Biorąc pod uwagę istniejące potrzeby szkół pod względem podnoszenia kompetencji i umiejętności nauczycieli, zapytano o plany związane z pozyskiwaniem środków z EFS RPO Wł 2014-2020 mających na celu:

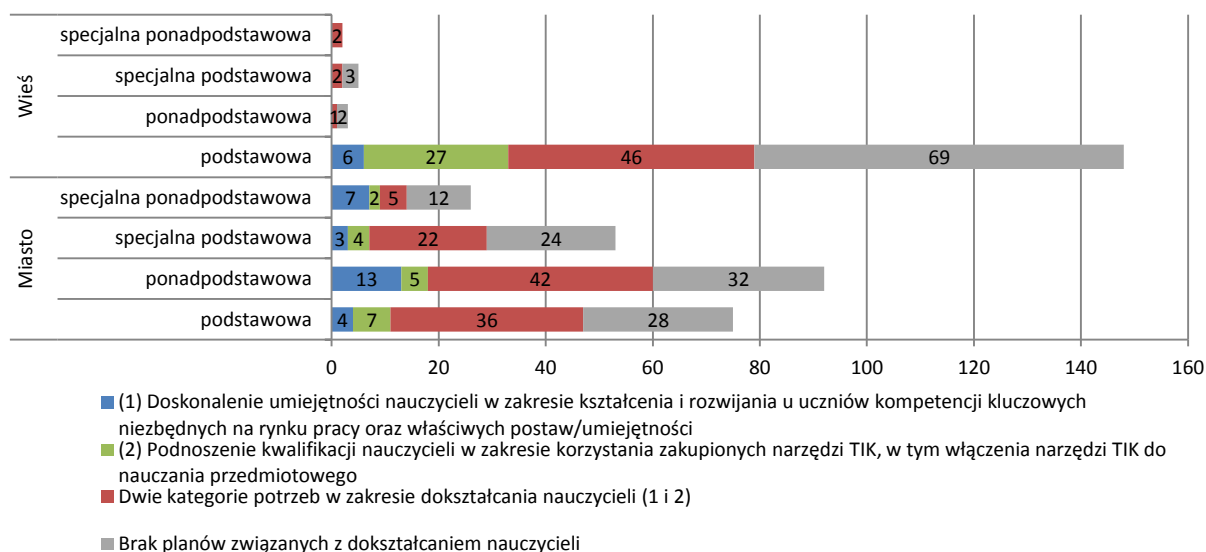
(1) doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw i umiejętności i/lub

(2) podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego.

Wśród badanych szkół ogółem 234 (57,9% zakładanej próby) zgłosiło chęć ubiegania się o środki na doszkalańca nauczycieli. Najliczniejszą grupę (156 placówek, 38,6% badanych) stanowią szkoły, które zakładają zarówno kształcenie nauczycieli przygotowujące do rozwijania kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych na rynku pracy, jak i w zakresie korzystania z zakupionego sprzętu TIK.

Z badania wynika, że największy udział potencjalnych beneficjentów w odniesieniu do liczby szkół w danym typie może dotyczyć ogólnodostępnych szkół ponadpodstawowych funkcjonujących na terenie miast (łącznie 60 szkół – 65,2% badanej próby). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się ogólnodostępne szkoły podstawowe w miastach, spośród których plany związane z realizacją projektów związanych z doszkalańciami nauczycieli posiada 62,7% badanych (47 szkół). Niewiele gorsza sytuacja pod względem planów inwestycyjnych występuje w szkołach podstawowych na wsi, gdzie ze środków EFS RPO Wł 2014-2020 planuje skorzystać 53,4% badanych placówek (rysunek 44).

Rysunek 44. Liczba szkół według planów związanych z doskonaleniem umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli według miejsca funkcjonowania szkoły (miasto/wieś)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Wśród placówek badanych w Łodzi, plany związane z pozyskaniem funduszy na doszkadzanie nauczycieli deklarowały 52 szkoły spośród 74 badanych.

Najwyższą potencjalną aktywność w ubieganiu się o środki wykazywały ogólnodostępne szkoły podstawowe. Na plany w zakresie skorzystania z co najmniej jednej kategorii wsparcia wskazały wszystkie badane szkoły działające na obszarze rewitalizacji (5 placówek) oraz 7 na 8 szkół poza obszarem rewitalizacji. Podobnie, jak w przypadku szkół ogółem, dominowało wsparcie kadry pedagogicznej w zakresie obu kategorii doszkadzania (tabela 12).

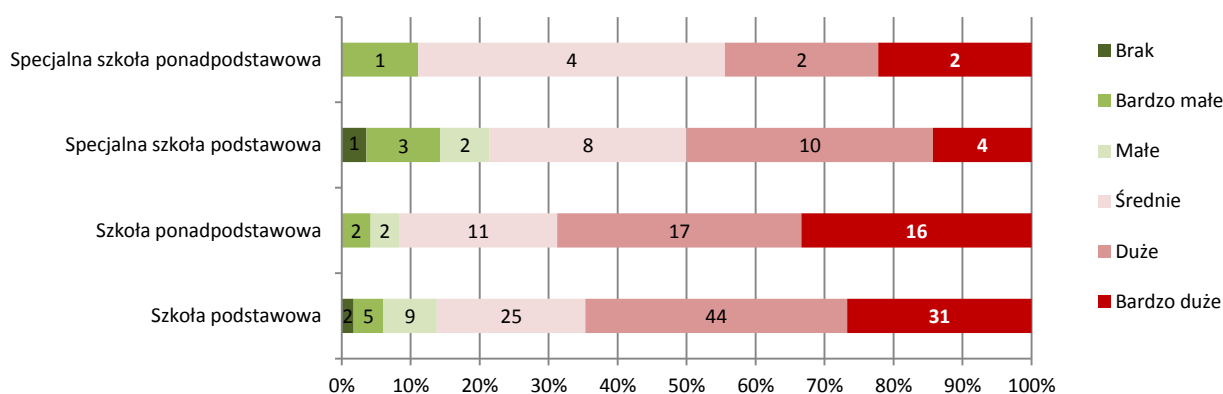
Tabela 12. Liczba szkół planujących podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych nauczycieli według kategorii

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji			W obszarze rewitalizacji			Suma
	Rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy	Korzystania z narzędzi TIK w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	Obie kategorie wsparcia	Rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy	Korzystania z narzędzi TIK w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	Obie kategorie wsparcia	
Szkoła podstawowa			7		1	4	12
Szkoła ponadpodstawowa	3	2	5	2	2	7	21
Specjalna szkoła podstawowa		1	11		1	2	15
Specjalna szkoła ponadpodstawowa	2		2				4
Suma	5	3	25	2	4	13	52

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Zestawiając plany związane z ubieganiem się o środki na podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół, w tym narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego z EFS RPO Wł 2014-2020 oraz potrzeby wskazane przez szkoły związane z podnoszeniem kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK do 2020 r., należy wskazać, że spośród 201 szkół przewidujących skorzystanie ze środków 62,7% (126 szkół) ocenia swoje potrzeby jako duże i bardzo duże (rysunek 45). Największe potrzeby wśród szkół rozważających aplikowanie o projekty pomocowe wykazywały szkoły ponadpodstawowe, ogólnodostępne, wśród których aż 68,8% placówek ocenia potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w ramach korzystania z TIK. Na drugim miejscu pod tym względem uplasowały się ogólnodostępne szkoły podstawowe.

Rysunek 45. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie do 2020 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Należy wskazać na wysoką zależność między oceną potrzeb a planami związanymi z dalszym kształceniem nauczycieli w zakresie wykorzystania sprzętu TIK.

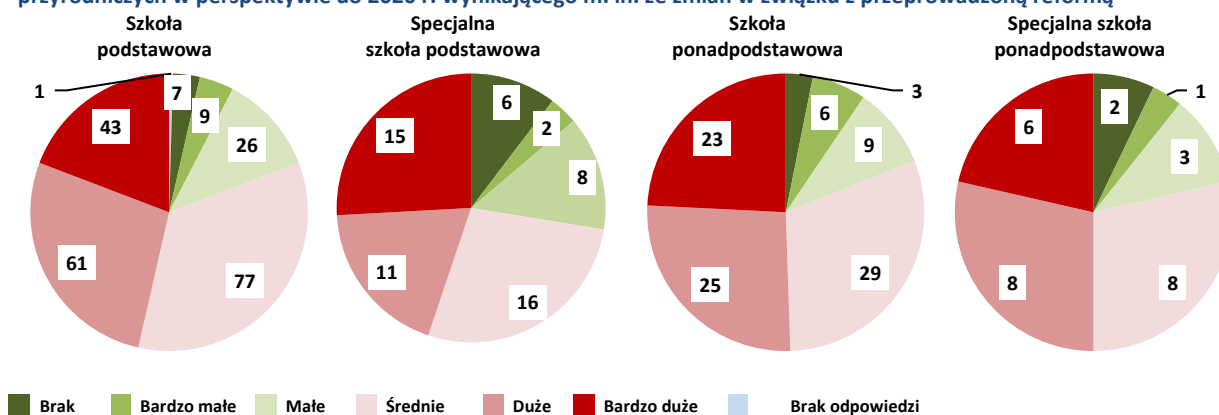
3.3. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów

3.3.1. Ocena potrzeb szkół w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów

Kolejnym ważnym punktem przeprowadzanej analizy są kompetencje kluczowe uczniów. Kompetencje kluczowe mają służyć samorealizacji oraz rozwojowi osobistemu, do bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej. W zakresie analizy kompetencji kluczowych zostaną poruszone zagadnienia dotyczące oceny potrzeb oraz zrealizowanych i planowanych inwestycji.

Ze struktury liczby szkół pod względem potrzeb związanych z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji uczniów z przedmiotów przyrodniczych wynika, że blisko połowa przebadanych placówek dostrzega co najmniej duże potrzeby (rysunek 46). Przeciętnie co szósta badana placówka z każdego typu ocenia swoje potrzeby jako małe lub bardzo małe. Względnie największy udział wśród nich w tym zakresie mają specjalne szkoły podstawowe. Liczną grupę stanowią placówki, które swoje potrzeby związane z kształtowaniem i nabywaniem kompetencji uczniów z przedmiotów przyrodniczych oceniają na średnim poziomie (21,5%).

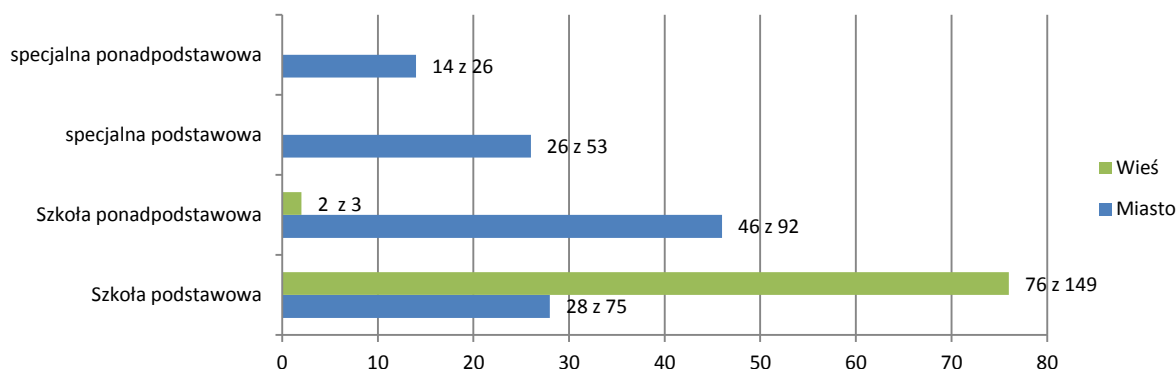
Rysunek 46. Wielkość zapotrzebowania na kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Porównując potrzeby szkół ze względu na miejsce ich funkcjonowania, należy stwierdzić, że prawie połowa przebadanych szkół z obszarów wiejskich (49,1%) oraz z miast (46,3%) wskazuje na duże bądź bardzo duże potrzeby związane z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych (rysunek 47). Większy odsetek szkół podstawowych (51%) i ponadpodstawowych (66,7%) (bez specjalnych) z obszarów wiejskich spośród badanych wskazywał na co najmniej duże potrzeby związane z nabywaniem oraz doskonaleniem kompetencji uczniów związanych z przedmiotami przyrodniczymi. Na uwagę zasługuje fakt, że żadna ze szkół specjalnych z obszarów wiejskich nie wskazała w tym zakresie dużych lub bardzo dużych potrzeb. Z kolei połowa szkół funkcjonujących na terenach miast (w przypadku szkół podstawowych bez specjalnych – 37,3%) oceniła swoje potrzeby związane z kształtowaniem i doskonaleniem kompetencji z przedmiotów przyrodniczych na co najmniej duże.

Rysunek 47. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28), jedna szkoła podstawowa nie oceniła swoich potrzeb w tym zakresie

Analizując potrzeby łódzkich placówek funkcjonujących na terenie objętym programem rewitalizacji oraz poza nim, należy zauważyć, że swoje potrzeby związane z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych oceniło na duże bądź bardzo duże 35 z 74 badanych łódzkich placówek (tabela 13). Relatywnie większe potrzeby w zakresie inwestowania w nabywanie i doskonalenie umiejętności związanych z przedmiotami przyrodniczymi mają placówki, które funkcjonują poza obszarem rewitalizacji. Warto zauważyć, że największy odsetek szkół o co najmniej dużych potrzebach w tym zakresie mają szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych) zarówno na obszarze objętym zasięgiem programu rewitalizacji miasta Łodzi (8 z 14), jak i poza tym obszarem (10 z 15).

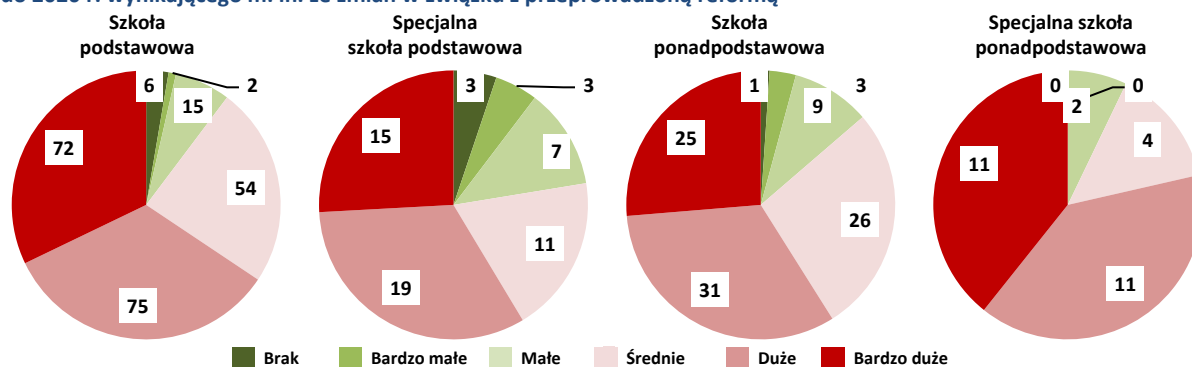
Tabela 13. Wielkość zapotrzebowania w zakresie kształtowania i rozwijania kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa		1		5	1	1		2		1	1	1	13
ponadpodstawowa		3		2	5	5		1		5	6	2	29
specjalna podstawowa	2	1	2	7	4	5		1	1	1	1		25
specjalna ponadpodstawowa	1			2	3				1				7
Suma	3	5	2	16	13	11	0	4	2	7	8	3	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Istotnym elementem związanym bardzo mocno z kompetencjami kluczowymi są kompetencje cyfrowe uczniów. Z przeprowadzonego badania wynika, że niemal dwie trzecie badanych placówek dostrzega duże bądź bardzo duże potrzeby w tym zakresie (rysunek 48). Relatywnie najmniejszy udział wśród szkół o tak dużych potrzebach miały specjalne szkoły podstawowe - 58,6%, a największy specjalne szkoły ponadpodstawowe - 78,6%. Poza szkołami wykazującymi potrzeby w różnej wielkości należy wspomnieć również o tych, które takich potrzeb nie wskazywały (6 szkół podstawowych, 1 ponadpodstawowa oraz 2 specjalne podstawowe). Prawie jedna trzecia badanych placówek ocenia swoje potrzeby jako średnie.

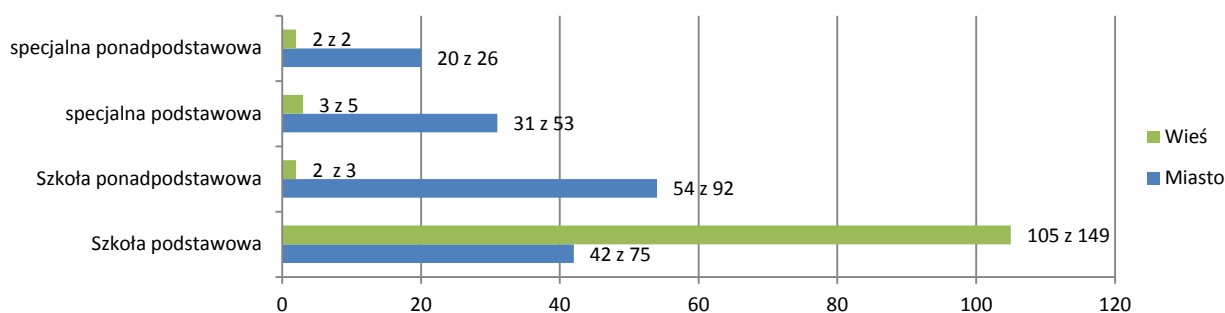
Rysunek 48. Wielkość zapotrzebowania na kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28)

Analizując potrzeby szkół z uwzględnieniem miejsca ich funkcjonowania, należy stwierdzić, że zdecydowana większość przebadanych szkół z obszarów wiejskich (70,4%) oraz z miast (59,8%) wskazuje na duże bądź bardzo duże potrzeby związane z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji cyfrowych uczniów (rysunek 49). Większy odsetek szkół podstawowych z obszarów wiejskich (70,5%) wskazywał na co najmniej duże potrzeby w tym zakresie.

Rysunek 49. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28), jedna szkoła podstawowa nie oceniła swoich potrzeb w tym zakresie.

Analizując potrzeby łódzkich placówek z obszaru objętego programem rewitalizacji oraz poza nim, należy zauważyć, że swoje potrzeby związane z kształtowaniem i rozwijaniem kompetencji cyfrowych uczniów oceniły na duże bądź bardzo duże 44 z 74 badanych łódzkich placówek (tabela 14). Relatywnie większe potrzeby w zakresie inwestowania w nabywanie i doskonalenie kompetencji cyfrowych mają placówki, które funkcjonują poza obszarem rewitalizacji. Należy zauważyć, że największy odsetek szkół o co najmniej dużych potrzebach w tym zakresie mają szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych) zarówno na obszarze objętym zasięgiem programu rewitalizacji miasta Łodzi (7 z 14), jak i poza tym obszarem (13 z 15), a także specjalne szkoły ponadpodstawowe spoza obszaru rewitalizacji.

Tabela 14. Wielkość zapotrzebowania w zakresie kształtowania i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 - brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).

Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji						W obszarze rewitalizacji						Suma
	0	1	2	3	4	5	0	1	2	3	4	5	
podstawowa		1		3	2	2	1	2		1	1	2	13
ponadpodstawowa		1		1	9	4		1		7	4	3	29
specjalna podstawowa	1	1	4	4	5	6	1	1	1		1	1	25
specjalna ponadpodstawowa				2	3	1			1				7
Suma	1	3	4	10	19	13	2	4	2	8	6	6	74

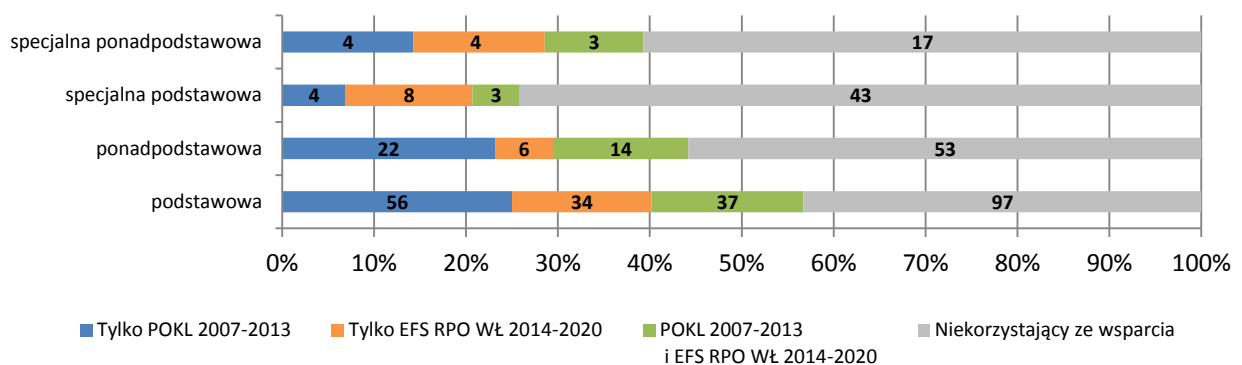
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe – 7).

Uzyskane wyniki badania ankietowego wskazują na dalszą konieczność udzielania wsparcia szkołom w z zakresie rozwoju kompetencji kluczowych zarówno z zakresie przedmiotów przyrodniczych, jak i kompetencji cyfrowych.

3.3.2. Zrealizowane oraz planowane inwestycje w zakresie podnoszenia kompetencji kluczowych uczniów

Spośród przebadanych szkół, z funduszy na inwestycje w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych skorzystało ogółem 220 placówek (54,3%). Najbardziej aktywne pod tym względem były szkoły ponadpodstawowe (bez specjalnych), wśród których 61 z 95 skutecznie aplikowało o środki unijne pochodzące z POKL 2007-2013 albo (i) z EFS RPO Wł 2014-2020. Z kolei najmniejszą aktywnością w tej kwestii wykazały się specjalne szkoły podstawowe, spośród których tylko 33% skorzystało z takiej możliwości finansowania. Analizując beneficjentów projektów według źródła finansowania (rysunek 50), należy wskazać, że najliczniejszą grupę tworzyły placówki (97 szkół - 24%) wspierające rozwój kompetencji kluczowych ze środków pochodzących z dwóch perspektyw finansowych (POKL 2007-2013 oraz EFS RPO Wł 2014-2020). Należy zauważyć, że niemal połowa przebadanych szkół (45,7%) nie ma doświadczeń z korzystaniem ze środków unijnych.

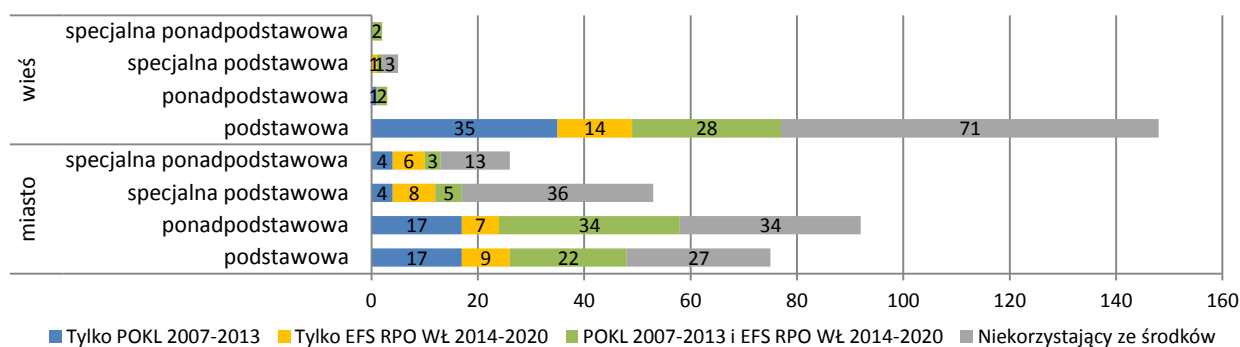
Rysunek 50. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Analizując źródła finansowania inwestycji ze względu na rozkład przestrzenny placówek biorących udział w badaniu (z uwzględnieniem koncentracji w miastach szkół ponadpodstawowych oraz specjalnych), zauważyć można wyraźną przewagę w wykorzystywaniu środków pochodzących z dwóch perspektyw finansowych (starej i nowej). Szkoły z obszarów wiejskich wykazały się większą skutecznością w aplikowaniu o środki jedynie w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 (rysunek 51). Przy korzystaniu ze środków z EFS RPO Wł 2014-2020 oraz z obu źródeł większą skutecznością wykazywały się szkoły z obszarów miejskich. Porównywalny odsetek szkół z obszarów wiejskich, jak i miejskich nie miał dotychczas doświadczenia z korzystaniem ze środków unijnych.

Rysunek 51. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania oraz miejsca funkcjonowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); Jedna szkoła wiejska nie udzieliła odpowiedzi na pytanie co do planów.

Rozpatrując źródła finansowania programów wspierających rozwój kompetencji kluczowych z uwzględnieniem miejsca funkcjonowania placówki, zauważa się, że ponad połowa przebadanych łódzkich szkół (51,4%) ma doświadczenie z korzystaniem przynajmniej z jednego źródła finansowania. Wysoki udział placówek objętych wsparciem finansowym dotyczył szkół ponadpodstawowych (23 z 29 badanych), w szczególności tych, które funkcjonują poza obszarem rewitalizacji oraz korzystały z dwóch ram finansowania projektów (7 szkół). Na obszarze objętym programem rewitalizacji miasta Łodzi wysoki udział placówek korzystających ze środków unijnych charakteryzował również szkoły ponadpodstawowe. Uwagę zwraca niewielki udział szkół specjalnych, które mają doświadczenie z aplikowaniem o środki na rozwój kompetencji kluczowych (tabela 15).

Tabela 15. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania w Łodzi

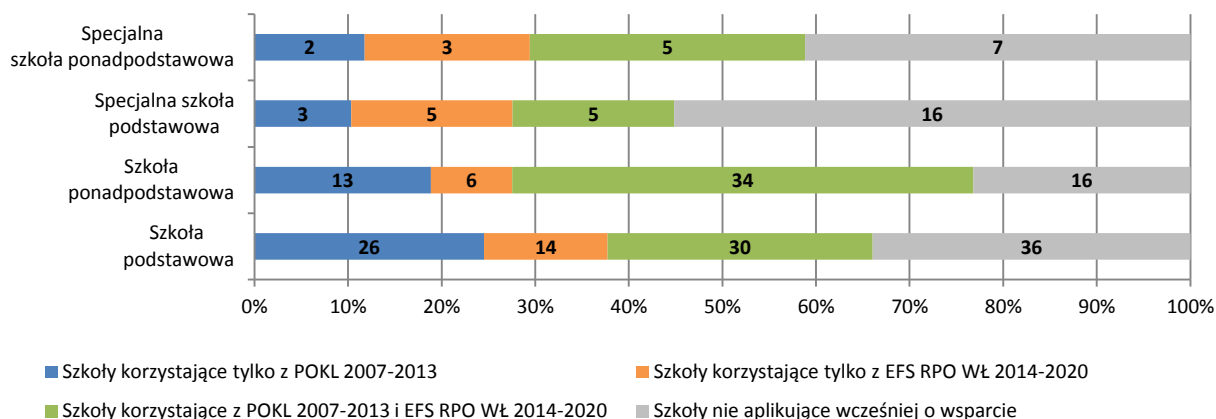
Typ szkoły	Poza obszarem rewitalizacji			W obszarze rewitalizacji			Suma
	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO WŁ 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO WŁ 2014-2020	tylko POKL 2007-2013	tylko EFS RPO WŁ 2014-2020	POKL 2007-2013 i EFS RPO WŁ 2014-2020	
Szkoła podstawowa		4	1		2	2	9
Szkoła ponadpodstawowa	5	1	7	3	3	4	23
Specjalna szkoła podstawowa		1	1		1		3
Specjalna szkoła ponadpodstawowa		2	1				3
Suma	5	8	10	3	6	6	38

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=74 (szkoły podstawowe - 13, ponadpodstawowe - 29, specjalne szkoły podstawowe - 25, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 7).

Analizując strukturę szkół planujących ubiegać się o środki z EFS RPO WŁ 2014-2020 z uwzględnieniem ich dotychczasowych doświadczeń w pozyskiwaniu środków, zauważa się, że ponad połowa ma doświadczenia z aplikowaniem o środki (rysunek 52). Należy zaznaczyć, że jedna trzecia szkół planujących skorzystanie z środków z przebadanych spośród przebadanych placówek nie miała dotychczas żadnych doświadczeń z aplikowaniem o środki. Co trzecia szkoła, która będzie wnioskować o środki na projekty w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności, korzystała ze środków pochodzących z dwóch perspektyw finansowych.

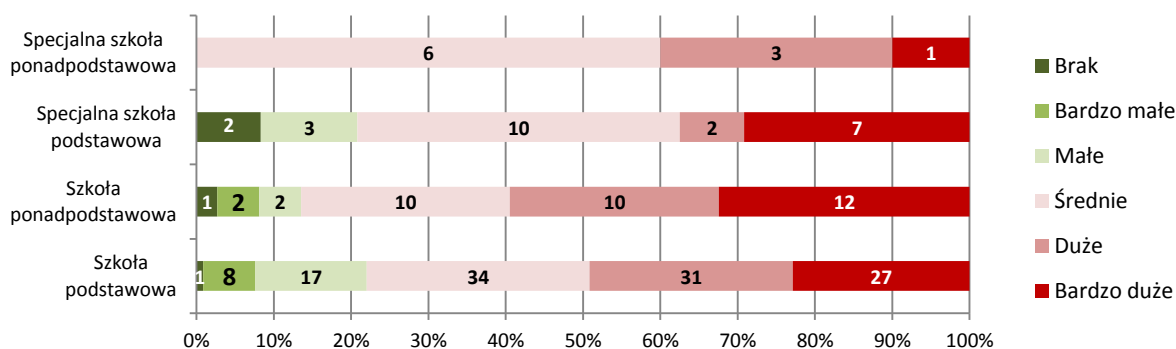
Rysunek 52. Rozkład liczby szkół planujących skorzystać ze środków na realizację projektów w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności według doświadczeń związanych z ubieganiem się o środki.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Odsetek szkół, które planują pozyskać środki na realizację projektów związanych z kształtowaniem i rozwijaniem u uczniów kompetencji w zakresie przedmiotów przyrodniczych i jednocześnie oceniają swoje potrzeby co najmniej jako duże w tej kwestii, wynosi 23%. Niemal połowa szkół planujących skorzystanie z funduszy w ramach dofinansowania projektów swoje potrzeby ocenia jako duże lub bardzo duże (43%). Najmniejszą aktywność pod względem planów pozyskania środków przejawiają specjalne szkoły ponadpodstawowe (rysunek 53). Jedynie 10 z 28 planuje w przyszłości pozyskać środki na realizację potrzeb związanych z podnoszeniem kwalifikacji w zakresie przedmiotów przyrodniczych. Tylko 32 z 217 placówek wyrażających chęć aplikacji oceniły swoje potrzeby w tym zakresie na niskim lub bardzo niskim poziomie.

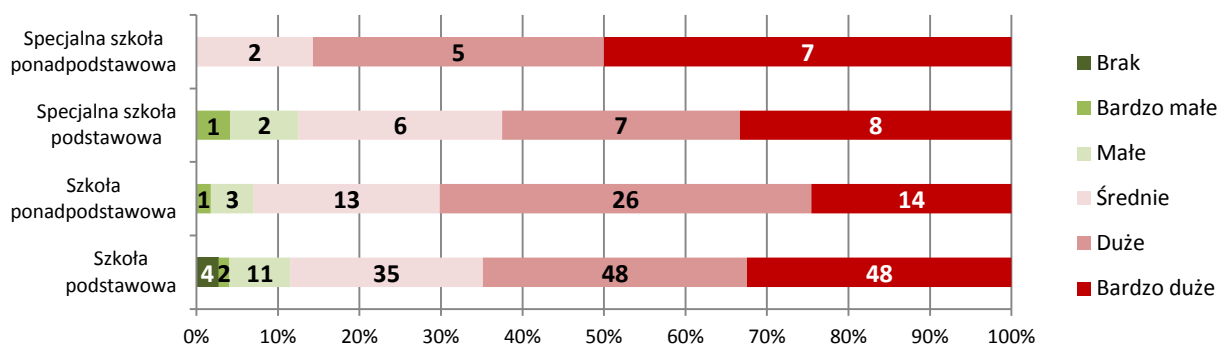
Rysunek 53. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji w zakresie przedmiotów przyrodniczych, według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); jedna z placówek nie określiła swoich planów w tym zakresie.

Analizując plany szkół skorzystania ze środków EFS RPO Wł. 2014-2020 na projekty związane z rozwijaniem kompetencji cyfrowych uczniów z uwzględnieniem sygnalizowanych przez nie potrzeb w tym zakresie, należy zauważyć, że istnieje duża zależność między potrzebami a planami pozyskiwania środków (rysunek 54). Wśród badanych szkół 62,9% oceniających swoje potrzeby przynajmniej jako duże planuje aplikować o fundusze. Spośród badanych placówek 67,1% z nich planuje skorzystać ze środków w celu rozwijania kompetencji cyfrowych swoich podopiecznych. Z uzyskanych wyników widać, że najbardziej aktywne w pozyskiwaniu środków planują być szkoły podstawowe (bez specjalnych)- 148 z 224, a najmniej specjalne szkoły podstawowe 24 z 58.

Rysunek 54. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów, według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=404 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); jedna z placówek nie określiła swoich planów w tym zakresie.

Na podstawie powyższego należy wskazać silną zależność pomiędzy potrzebami wyrażanymi przez szkoły, a planami w pozyskiwaniu środków na ich realizację.

3.4. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

3.4.1. Potrzeby edukacyjne uczniów

Odnosząc się do wyników badania w z zakresu problematyki dotyczącej potrzeb uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, należy wskazać, że zgodnie z ustaloną metodologią jednym z kryteriów doboru szkół do badania było prowadzenie kształcenia tego rodzaju uczniów. W związku z powyższym wyodrębniono szkoły specjalne i szkoły ogólnodostępne (nie specjalne). Na 224 badane szkoły podstawowe (bez specjalnych) jedynie 4 nie kształciły, w tym 3²⁵ nie prowadziły wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, natomiast w przypadku szkół ponadpodstawowych (niespecialnych) było to 5 placówek na 95 badanych (tabela 16).

Rozkład liczby uczniów wskazuje, że kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych (poza specjalnymi) dotyczy w większej mierze szkół podstawowych, wynika to z prawie dwukrotnie większego udziału tej grupy uczniów. Konsekwencją wyższego odsetka uczniów z potrzebami edukacyjnymi może być ich większe zróżnicowanie oraz zapotrzebowanie na formy wsparcia.

Tabela 16. Rozkład liczby szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Typ szkoły	Szkoły		Uczniowie		
	Liczba ogółem	Liczba kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	Liczba ogółem	Ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
				Liczba	Udział w liczbie uczniów ogółem
Szkoła podstawowa	224	220	75 676	14 419	19,1%
Szkoła ponadpodstawowa	95	88	28 829	2 969	10,3%
Specjalna szkoła podstawowa	58	58	2 870	2 870	100,0%
Specjalna szkoła ponadpodstawowa	28	28	691	6 91	100,0%
Suma	405	394	180 873	20 949	11,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

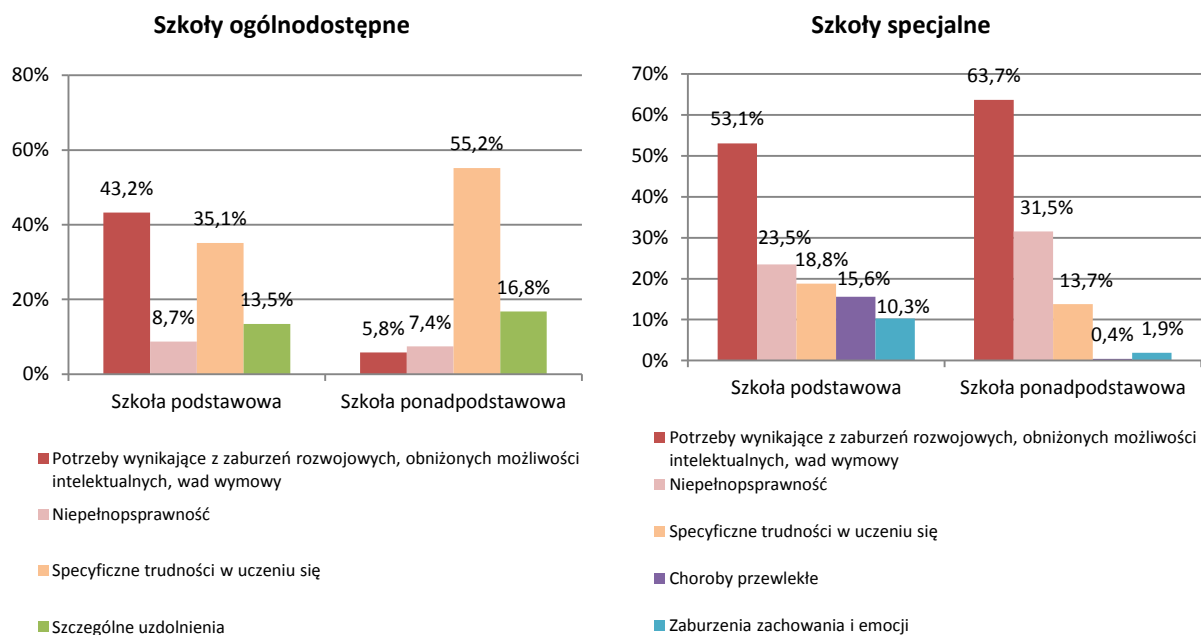
Ze względu na przyjęty podział szkół na ogólnodostępne i specjalne zostały zróżnicowane zakresy kafeterii do pytania o potrzeby edukacyjne²⁶. Porównując strukturę potrzeb edukacyjnych, należy wskazać na relatywnie wysoki udział uczniów (43,2%) z problemami rozwojowymi w szkołach podstawowych ogólnodostępnych, który jest zbliżony do poziomu charakterystycznego dla szkół

²⁵ Szkoła Podstawowa im. gen. Władysława Andersa w Nowem wskazała, że obecnie nie kształci żadnej osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ale jest przygotowana do realizacji wsparcia tej grupy uczniów.

²⁶ W ankiecie skierowanej do szkół specjalnych nie uwzględniono w kafeterii pytania kategorii szczególnych uzdolnień, natomiast uwzględniono dodatkowe (względem ankiety skierowanej do szkół ogólnodostępnych) tj. chorób przewlekłych oraz zaburzeń zachowania i emocji.

specjalnych (53,1%). Zależność ta może wpływać na znacznie większe potrzeby szkół w zakresie wsparcia tej grupy uczniów niż w szkołach ponadpodstawowych. W ich przypadku wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dominowały osoby posiadające specyficzne trudności w uczeniu się (rysunek 55).

Rysunek 55. Udział uczniów w szkołach według kategorii potrzeb w liczbie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

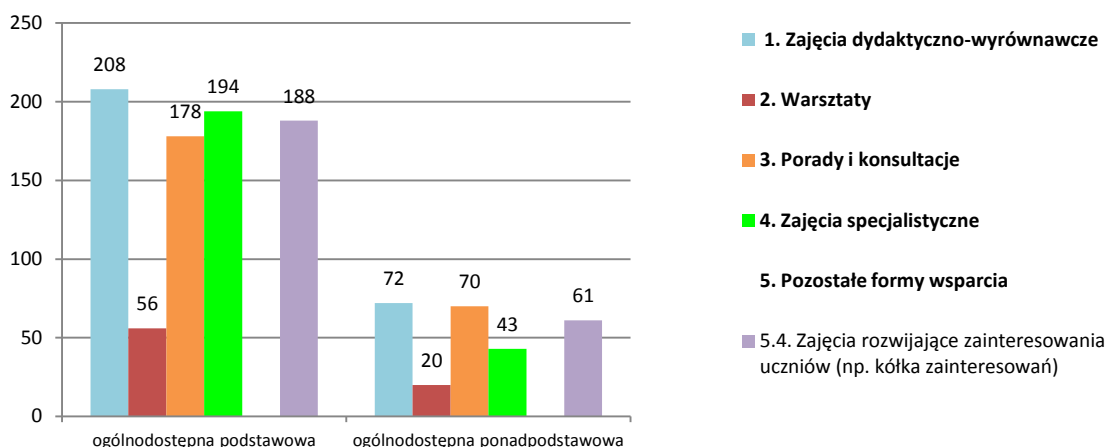
Poza wymienionymi wyżej kategoriami potrzeb, szkoły wskazywały również na kształcenie uczniów autystycznych, z zespołem Aspergera, z niepełnosprawnością sprzężoną lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym.

3.4.2. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

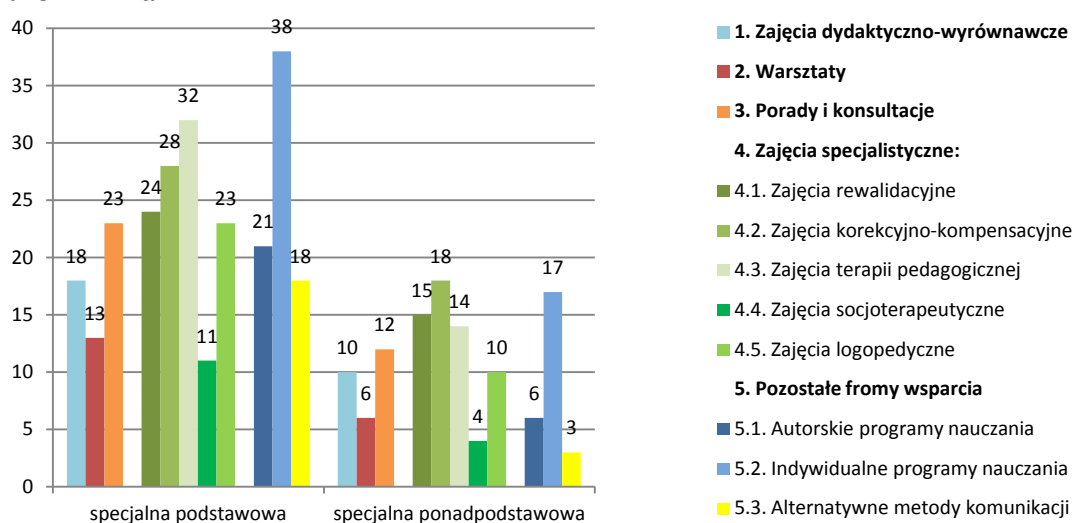
Analiza zakresu wsparcia odnosiła się do 5 głównych kategorii: tj. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, specjalistyczne, warsztaty oraz porady i konsultacje, a także pozostałych form wsparcia (np. zajęcia rozwijające zainteresowania, autorskie programy nauczania). Analiza obejmowała szkoły, które zadeklarowały kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W przypadku ankiet skierowanych do szkół specjalnych, ze względu na specyfikę kształcenia, uszczegółowiono zakres zajęć specjalistycznych (rysunek 56). W szkołach ponadpodstawowych ogólnodostępnych najczęściej stosowaną formą wsparcia były zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (81,8% szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz prowadzenie porad i konsultacji. W przypadku ogólnodostępnych szkół podstawowych, najczęstszą formą wsparcia, poza zajęciami dydaktyczno-wyrównawczymi, były również zajęcia specjalistyczne, dedykowane przede wszystkim uczniom z zaburzeniami rozwojowymi, obniżonymi możliwościami intelektualnymi oraz wadami wymowy. Najpopularniejszą formą wsparcia uczniów w specjalnych szkołach podstawowych, stosowaną w 65,5% placówek były indywidualne programy nauczania, natomiast w przeważającej liczbie specjalnych szkół ponadpodstawowych organizowano zajęcia korekcyjno-kompensacyjne zaliczane do zajęć specjalistycznych.

Rysunek 56. Liczba szkół według sposobów wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Szkoły specjalne

Szkoły ogólnodostępne

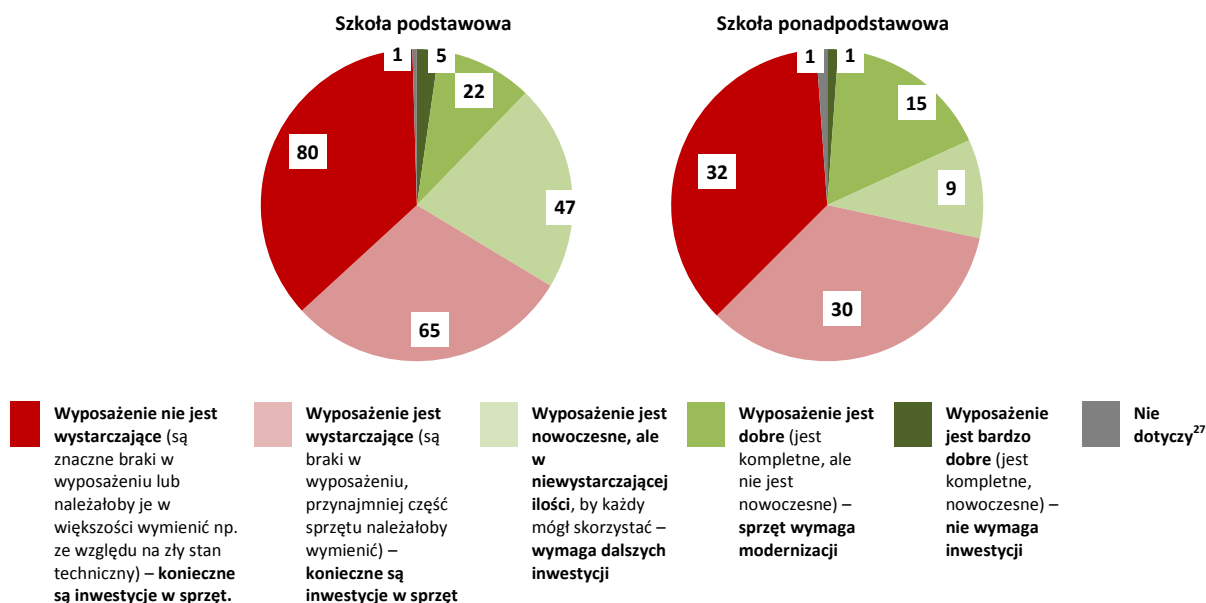
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: szkoły podstawowe – 220, ponadpodstawowe – 88, specjalne szkoły podstawowe – 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe – 28

3.4.3. Potrzeby szkół w zakresie wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Istotnym elementem wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest wyposażenie w odpowiedni sprzęt. O ocenę poziomu wyposażenia zostały zapytane organy prowadzące ogólnodostępne szkoły podstawowe i ponadpodstawowe (rysunek 57). W obu typach szkół prowadzących wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi odsetek placówek charakteryzujących się niewystarczającym wyposażeniem do pracy z tą grupą uczniów wyniósł 36,4%. Zarówno w szkołach podstawowych jak i ponadpodstawowych zbliżony udział posiadały placówki wskazujące na fakt, że wyposażenie jest wystarczające, ale istnieją braki w wyposażeniu. Z tego względu konieczne są dalsze inwestycje polegające na wymianie sprzętu. Należy zwrócić uwagę, że mimo nowoczesności (przy niewystarczającej ilości sprzętu) lub kompletności i dobrego stanu sprzętu wskazanej łącznie w 31,4% szkół podstawowych (69 placówek) i w 27,2% (25 placówek) szkół ponadpodstawowych konieczna jest ich dalsza modernizacja wynikająca z dezaktualizacji lub zużycia sprzętu wykorzystywanego do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

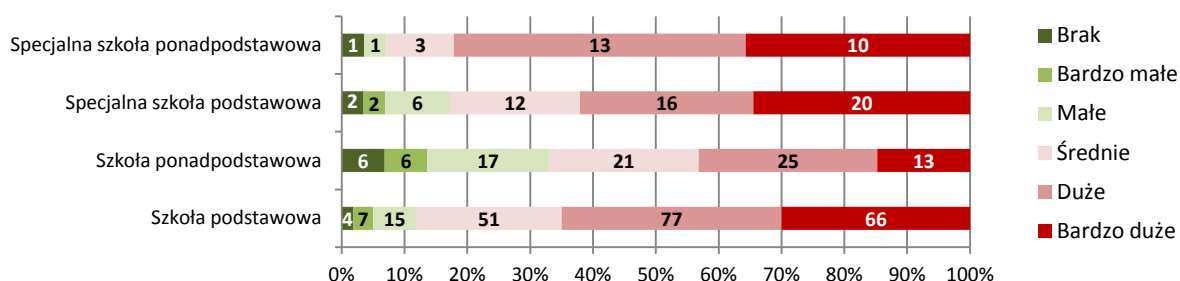
Rysunek 57. Ocena stanu wyposażenia w sprzęt wykorzystywany do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnodostępnych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=314 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95)

Wysokie zapotrzebowanie na wyposażenie w sprzęt do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przekłada się na plany związane z zakupami sprzętu do 2020, wynikające m.in. ze zmian związanych z reformą oświaty. Poniższe wykresy dotyczą szkół, w których prowadzone jest kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (rysunek 58). Największe zapotrzebowanie na nowy sprzęt dotyczyło 82,1% szkół ponadpodstawowych, które oceniły swoje potrzeby jako duże lub bardzo duże. Sytuacja ta może wynikać nie tylko z dezaktualizacji sprzętu, ale przede wszystkim z wysokiego stopnia jego zużycia oraz zakresu potrzeb, jakim musi odpowiadać. Na drugim miejscu pod względem oceny konieczności doposażenia uplasowały się ogólnodostępne szkoły podstawowe, wśród których aż 65,0% deklaroowało duże lub bardzo duże potrzeby inwestycyjne. Jak wskazano we wcześniejszych analizach, ogólnodostępne szkoły podstawowe, podobnie jak specjalne charakteryzują się wysokim udziałem uczniów z zaburzeniami rozwojowymi oraz obniżonymi możliwościami intelektualnymi wśród uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Kształcenie tej grupy uczniów może generować szczególne potrzeby szkół w zakresie sprzętu i narzędzi dydaktycznych.

Rysunek 58. Liczba szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według oceny zapotrzebowania na doposażenie w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym

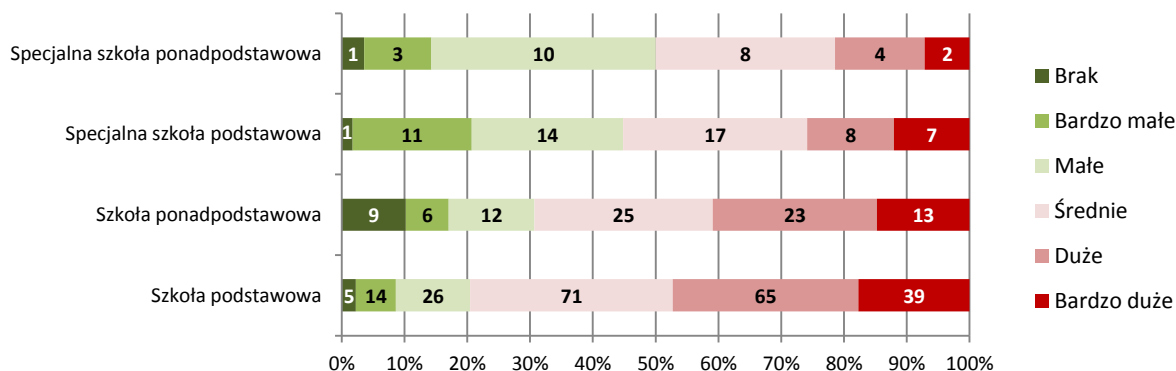

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

²⁷ Należy wskazać na rozbieżność odpowiedzi w przypadku, szkół które deklarowały kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, jednak w pytaniu o ocenę wyposażenia wskazały, że pytanie dotyczące oceny wyposażenia nie jest adekwatne ze względu na to, że placówki te nie prowadzą kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (Technikum nr 1 wchodzące w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Tomaszowie Maz., Szkoła Podstawowa im. mjr Henryka Sucharskiego w Bujnach Szlacheckich).

Czynnikiem decydującym o możliwości wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest zapewnienie wysokiej jakości kadry kształcenia. Wśród przebadanych szkół podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nie stanowi tak dużej potrzeby, jak w przypadku zapotrzebowania na sprzęt i narzędzia dydaktyczne (rysunek 59). Okazuje się, że największe potrzeby w tym zakresie występują w ogólnodostępnych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, co wynika z dwukrotnie większego udziału szkół oceniających podnoszenie kwalifikacji nauczycieli jako potrzebę dużą lub bardzo dużą (47,3% szkół ogólnodostępnych szkół podstawowych i 40,9% ogólnodostępnych szkół ponadpodstawowych). Niższe zapotrzebowanie na doksztalcanie nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami w szkołach specjalnych wynika przede wszystkim z wymaganych kompetencji i doświadczenia posiadanych przez kadrę kształcącą w tego typu placówkach.

Rysunek 59. Liczba szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według oceny zapotrzebowania na doposażenie w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym

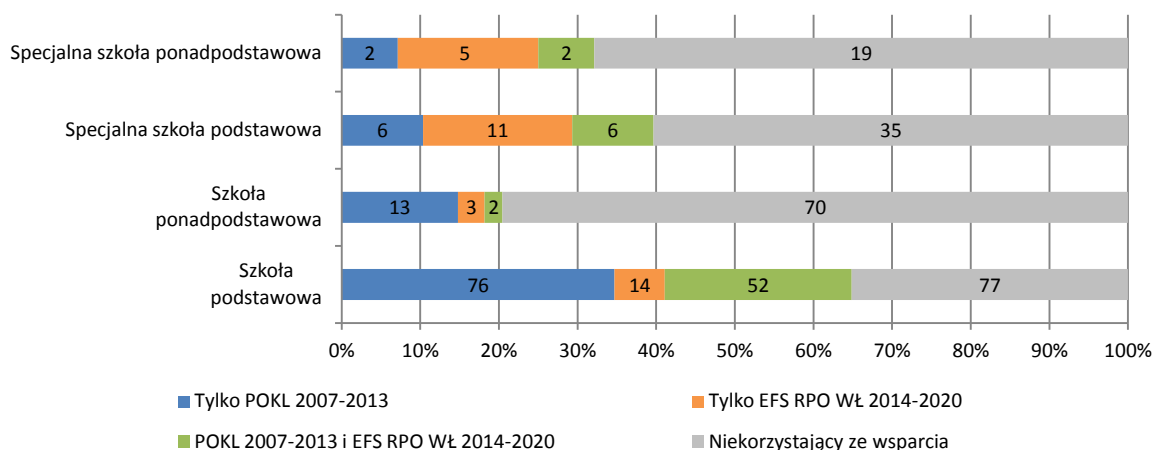
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

3.4.4. Zrealizowane i planowane inwestycje związane z rozwojem wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Indywidualizacja pracy z uczniem

Konieczność indywidualizacji pracy z uczniem wynika zarówno z rosnącego zróżnicowania potrzeb uczniów, jak i dążenia do podnoszenia wyników osiągniętych przez uczniów w nauce. Indywidualizacja pracy z uczniem jest w szczególności pożądana w szkołach ogólnodostępnych kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze względu na możliwość uwzględnienia w programie nauczania potrzeb każdego z uczniów niezależnie do jego możliwości edukacyjnych. Finansowanie programów kształcenia przewidujących indywidualizację pracy z uczniem w okresie 2007-2013 było prowadzone ze środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, natomiast w obecnej perspektywie środki na ten cel są wydatkowane z Europejskiego Funduszu Społecznego Regionalnego Programu Operacyjnego Wł 2014-2020. W celu oceny aktywności szkół w ubieganiu się o wsparcie, wyodrębniono szkoły, które obecnie prowadzą kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (rysunek 60). Najwyższą aktywnością w pozyskiwaniu środków na analizowany cel charakteryzowały się ogólnodostępne szkoły podstawowe (64,8%, 142 placówki), z czego połowa aplikowała o środki w poprzednim okresie programowania. Na drugim miejscu znalazły się specjalne szkoły podstawowe, przy czym były one głównie beneficjentami wsparcia z EFS RPO Wł 2014-2020. Szczególną uwagę zwraca niewielki odsetek ogólnodostępnych szkół podstawowych (20,5%), korzystających ze środków na indywidualizację kształcenia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Do głównych przyczyn niekorzystania ze środków wymieniano najczęściej bezskuteczną aplikację, wynikającą z odrzucenia wniosków ze względu na niespełnianie wymagań formalnych, brak środków na wkład własny, brak identyfikacji potrzeb w tym zakresie lub brak odpowiedniej jednostki mogącej opracować wniosek.

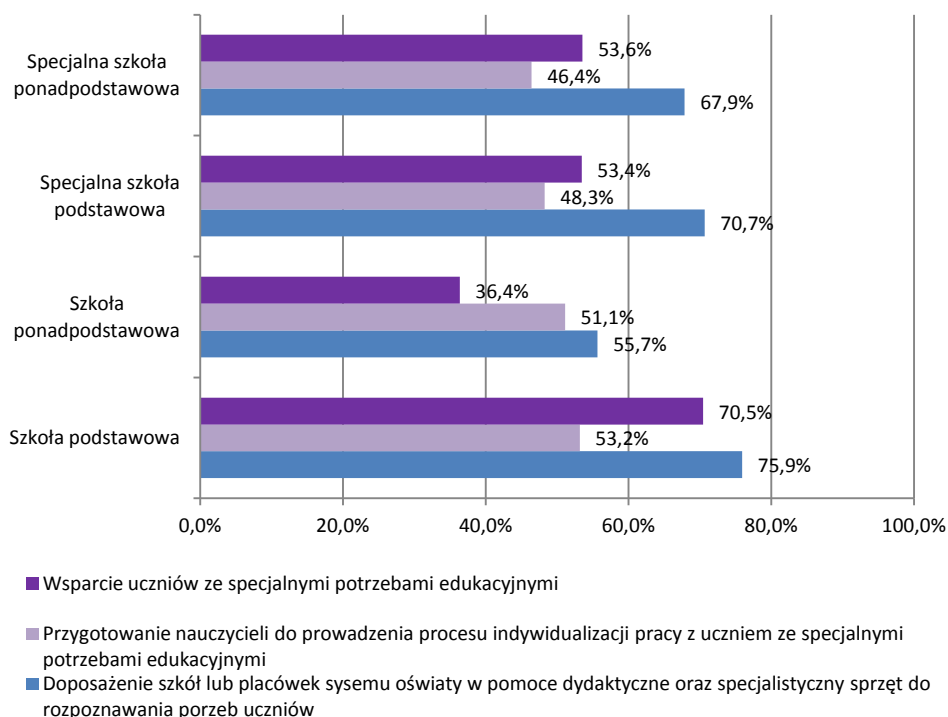
Rysunek 60. Liczba szkół kształcące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi korzystających ze środków europejskich na realizację programów indywidualizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Należy wskazać, że duże potrzeby w zakresie doposażenia w sprzęt oraz pomoce dydaktyczne przekładają się na plany związane z pozyskiwaniem środków na ten cel. Ubieganie się o środki unijne na ten cel planuje 70,1% wszystkich szkół prowadzących kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Największy udział potencjalnych beneficjentów w liczbie badanych szkół dotyczył ogólnodostępnych szkół podstawowych (rysunek 61). Drugie miejsce pod względem planów związanych z ubieganiem się o wsparcie (poza ogólnodostępnymi szkołami ponadpodstawowymi) zajęły inwestycje mające na celu wsparcie uczniów ze specjalnymi porzebami edukacyjnymi w ramach zajęć uzupełniających ofertę edukacyjną i w szczególności były deklarowane przez ogólnodostępne szkoły podstawowe.

Rysunek 61. Udział placówek w poszczególnych typach szkół planujących skorzystanie ze środków EFS RPO Wł 2014-2020 na wsparcie placówek w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według zakresu wsparcia

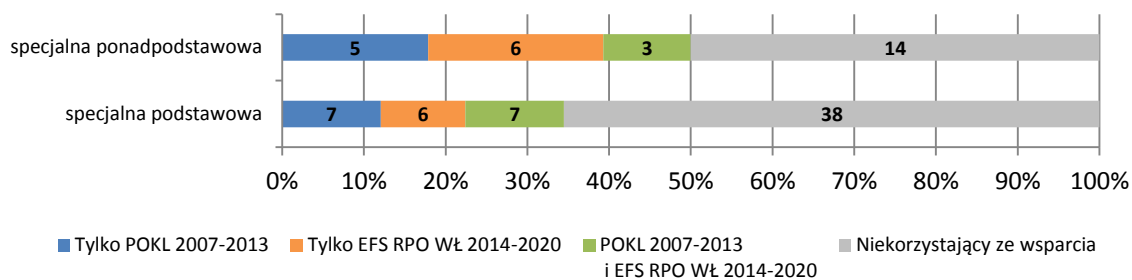
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=405 (szkoły podstawowe - 224, ponadpodstawowe - 95, specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28);

Biorąc pod uwagę zarówno zgłaszane potrzeby, jak i plany związane z pozyskiwaniem środków, należy zwrócić uwagę na ogólnodostępne szkoły podstawowe, których to głównie dotyczy problem zróżnicowanych potrzeb w zakresie kształcenia ogólnego, w tym uwzględniających wymagania dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Sprzęt i pomoce dydaktyczne

Pytanie dotyczące pozyskiwania środków z funduszy unijnych na współfinansowanie sprzętu i pomocy dydaktycznych zostało skierowane do specjalnych szkół podstawowych i specjalnych szkół ponadpodstawowych. Spośród 86 przebadanych specjalnych szkół na wszystkich poziomach kształcenia, z funduszy na ten cel skorzystało ogółem 34 z nich (40%). Najbardziej aktywne pod tym względem były specjalne szkoły ponadpodstawowe, wśród których połowa z nich skutecznie aplikowała o środki unijne pochodzące z POKL 2007-2013 albo (i) z EFS RPO Wł 2014-2020 (rysunek 62). Z kolei mniejszą aktywnością w tej kwestii (na poziomie 35%) wykazały się specjalne szkoły podstawowe. Analizując beneficjentów projektów według źródła finansowania, należy zauważyć, że specjalne szkoły podstawowe wykazały się niewiele mniejszą aktywnością w aplikowaniu o środki pochodzące z EFS RPO Wł 2014-2020. Liczba szkół korzystających z dwóch perspektyw finansowych jest porównywalna z liczbami beneficjentów poszczególnych środków. Zauważyć należy, że 65% specjalnych szkół podstawowych nie miało dotychczas doświadczeń z korzystaniem z środków na inwestycje w sprzęt oraz pomoce dydaktyczne. W przypadku specjalnych szkół ponadpodstawowych najwięcej z nich ubiegało się o środki pochodzące z nowej perspektywy finansowej.

Rysunek 62 Liczba szkół specjalnych korzystających ze środków europejskich na inwestycje w zakresie sprzętu i pomocy dydaktycznych, według źródeł finansowania

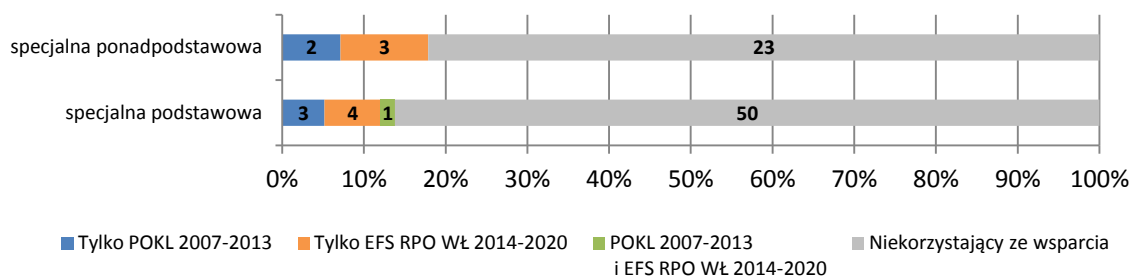
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=86 (specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); jedna z placówek nie określiła swoich planów w tym zakresie.

Usuwanie barier architektonicznych

Pytanie dotyczące pozyskiwania środków z funduszy unijnych na usuwanie barier architektonicznych było skierowane tylko do szkół specjalnych na wszystkich poziomach kształcenia. Spośród 86 przebadanych przebadanych szkół, z funduszy na inwestycje w tym zakresie skorzystało ogółem 13 z nich, co stanowi zaledwie 15%. Relatywnie większą aktywnością w pozyskiwaniu środków na zaspokajanie potrzeb związanych z usuwaniem barier architektonicznych wykazały się specjalne szkoły ponadpodstawowe (rysunek 63). Korzystały one tylko z jednego źródła finansowania, co oznacza, że wśród tych placówek nie ma szkoły, która skorzystałaby zarówno ze środków pochodzących z POKL 2007-2013 albo (i) z EFS RPO Wł 2014-2020. Wśród specjalnych szkół podstawowych niewiele większą popularnością na realizację projektów zaspakajających potrzeby w tym zakresie cieszyła się nowa perspektywa. Z dwóch źródeł finansowania skorzystała tylko jedna specjalna szkoła podstawowa. Zauważyć należy, że 85% specjalnych szkół nie miało dotychczas doświadczeń z korzystaniem z środków na inwestycje związane z usuwaniem barier architektonicznych.

Rysunek 63. Liczba szkół specjalnych korzystających ze środków europejskich na inwestycje w zakresie sprzętu i pomocy dydaktycznych, według źródeł finansowania

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego (CAWI), N=86 (specjalne szkoły podstawowe - 58, specjalne szkoły ponadpodstawowe - 28); jedna z placówek nie określiła swoich planów w tym zakresie.

4. Wnioski i rekomendacje

1. W ostatnim ćwierćwieczu dokonał się w Polsce ogromny postęp w obszarze edukacji, czego wyrazem jest bardzo wysoki przyrost liczby ludności z wykształceniem wyższym i co najmniej średnim oraz dobre wyniki polskich 15-latków w egzaminach międzynarodowych (PISA).
2. Statystycznie dobre wyniki dotyczące edukacji nie przesądzają jeszcze o jakości kształcenia, które wciąż wymaga wsparcia. Ażeby poprawić jej poziom konieczne jest m.in. doposażenie szkół w materiały i sprzęt do zajęć dydaktycznych, szczególnie w pracowniach do nauki przedmiotów przyrodniczych oraz informatyki, ciągłe podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz wzmacnianie i doskonalenie kompetencji kluczowych uczniów, pozwalające im dobrze poruszać się w realiach współczesnego świata, a zwłaszcza na rynku pracy.
3. Wprowadzona 1 września 2017 r. nowa ustawa o systemie oświaty stawia ogromne wyzwania przed całym systemem edukacji w naszym kraju, a szczególnie przed 8-letnimi szkołami podstawowymi, które wkrótce zastąpią gimnazja i muszą stworzyć warunki do nauki dodatkowych 2 roczników młodzieży oraz urządzić pracownie do nauki fizyki i chemii, których dotąd nie było w szkole podstawowej. Przepięnienie szkół podstawowych, konieczność zapewnienia w nich odpowiednich warunków do nauki zarówno najmłodszym dzieciom, jak i dorastającym nastolatkom, to problem dyrekcji wielu szkół i organów je prowadzących.
4. Indywidualnego i odrębnego podejścia wymaga wsparcie uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, zwłaszcza z różnymi rodzajami niepełnosprawności lub niedostosowaniem społecznym. Chodzi o to, aby w pełni wydobyć i wzmocnić ich potencjały, które należy w jak największym stopniu rozwijać, mimo ograniczeń wynikających z niepełnosprawności fizycznej lub deficytów intelektualnych. Ratyfikowana przez Polskę Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych kładzie duży nacisk na potrzeby edukacyjne osób z niepełnosprawnościami.
5. Wśród uczniów szkół podstawowych województwa łódzkiego 2,8% to uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wynikającymi z niepełnosprawności fizycznej i intelektualnej oraz niedostosowania społecznego i zaburzeń zachowania. Większość z nich uczy się w oddziałach integracyjnych i specjalnych szkołach podstawowych ogólnodostępnych. Zapotrzebowanie na zajęcia specjalistyczne, w tym szczególnie dydaktyczno-wyrównawcze, jest jednak znacznie większe niż liczba dzieci z orzeczeniem o potrzebie specjalnego kształcenia. Wynika to najczęściej z zaniedbań wyniesionych ze środowiska rodzinnego, które trzeba zrekomensować w szkole. W roku szkolnym 2016/2017 – 3,7% wszystkich gimnazjalistów w regionie stanowili gimnazjaliści ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
6. Przebadane szkoły specjalne wszystkich typów (84) z regionu łódzkiego, jak dotąd w zbyt małym stopniu korzystały z funduszy unijnych. Jedynie 40% z nich pozyskało środki europejskie na zakup sprzętu i pomocy dydaktycznych, a zaledwie 15% na usuwanie barier architektonicznych. Szkoły województwa łódzkiego zarówno specjalne, jak i ogólnodostępne, są silnie nastawione na wspomaganie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dlatego większość z nich będzie się ubiegała o środki unijne na ten cel.

7. Poza dziećmi i młodzieżą, których specjalne potrzeby wynikają z pewnych deficytów, szczególnego wsparcia wymagają także dzieci szczególnie uzdolnione, którym szkoła powinna zapewnić możliwości rozwoju tych uzdolnień (kółka zainteresowań, uczestnictwo w olimpiadach przedmiotowych i konkursach). Spośród przebadanych 220 szkół podstawowych ogólnodostępnych z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, aż 188 (85%), prowadziło zajęcia rozwijające zainteresowania, na których uczniowie mogli rozwijać swoje pasje i szczególne uzdolnienia. Wśród 88 szkół ponadpodstawowych ogólnodostępnych, do których uczęszczają uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi- 69% prowadziło również tego typu zajęcia. Poza tym, w 25% szkół podstawowych oraz 23% szkół ponadpodstawowych, organizowane były warsztaty dla dzieci i młodzieży.
8. Z ankiet skierowanych do gmin wynika, że największe potrzeby szkół w perspektywie do 2020 r. dotyczą zakupu sprzętu TIK i rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów. To jest niewątpliwie obszar, w którym następuje bardzo szybki postęp technologiczny i sprzęt zakupiony w nieodległej przeszłości staje się szybko przestarzały. Jak wynika z kontroli NIK szkoły stosują technologie informatyczne również na zajęciach nieinformatycznych²⁸. Uczniowie korzystają nie tylko z komputerów, ale również tablic interaktywnych i projektorów multimedialnych. Często jest to sprzęt nabyty w ramach projektów edukacyjnych realizowanych z Regionalnych Programów Operacyjnych. Słabością pracowni komputerowych w szkołach jest nieraz wolny Internet, często o zbyt małej przepustowości. Z raportu wynika także, że nauczyciele na zajęciach zbyt rzadko korzystają z e-podręczników oraz internetowego portalu wiedzy „Scholaris” wypracowanych w ramach programu „Cyfrowa szkoła”. NIK zauważa także, że przygotowanie dzieci i młodzieży do korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych następuje głównie na zasadzie samoedukacji i odbywa się przede wszystkim w domu, rzadziej w szkole.
9. Badania ankietowe szkół województwa łódzkiego wskazują, że duże potrzeby w zakresie sprzętu TIK wykazują nie tylko szkoły o niewystarczającym wyposażeniu w TIK, ale również te dobrze wyposażone. Spośród przebadanych szkół województwa łódzkiego najgorsza sytuacja, jeśli chodzi o wyposażenie w sprzęt TIK, dotyczy specjalnych szkół ponadpodstawowych i szkół podstawowych specjalnych. Na większe potrzeby w zakresie zakupu sprzętu TIK, wskazywały szkoły zlokalizowane na obszarach wiejskich. Z uwagi na powyższe w konkursach z RPO Wł preferować należałoby szkoły specjalne oraz szkoły podstawowe zlokalizowane na wsi.
10. Wyniki badań wskazują, że szkoły różnych typów aplikowały i aplikują o środki unijne, w ramach poprzedniej perspektywy z PO KL 2007-2013, a w ramach obecnej z RPO Wł 2014-2020. Fundusze unijne mają duży udział w przeobrażaniu szkół w regionie, dzięki doposażeniu ich w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt i narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania. Należy podkreślić, że obecnie bardziej aktywne niż w poprzedniej perspektywie finansowej, w pozyskiwaniu środków na wyposażenie w sprzęt TIK, są szkoły specjalne. Warto zauważyć, że aż 73% wszystkich przebadanych placówek w regionie zamierza skorzystać ze środków unijnych (EFS) na wyposażenie pracowni w sprzęt niezbędny do stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w perspektywie do r. 2020. Dotyczy to w szczególności szkół podstawowych. W województwie łódzkim są jednak „białe plamy”, przede wszystkim gminy wiejskie, które nie korzystają z dotacji unijnych na wsparcie szkół na swoim terenie. Wynika to nieraz z braku środków na wkład własny do projektu lub braku kompetentnych osób do opracowania wniosku aplikacyjnego. Takie szkoły wymagałyby wsparcia w pierwszej kolejności po to, żeby dzieciom i młodzieży niezależnie od miejsca zamieszkania, zapewnić równy dostęp do edukacji na wysokim poziomie.
11. Przebadane placówki edukacyjne z województwa łódzkiego wskazują na znaczące, choć niższe w porównaniu ze sprzętem TIK, zapotrzebowanie na doposażenie pracowni przyrodniczych. Na konieczność modernizacji i doposażenia pracowni przyrodniczych wskazało ponad 50% szkół objętych badaniem. Stosunkowo najgorzej oceniły stan swoich pracowni szkoły ponadpodstawowe, które najczęściej wskazywały braki w wyposażeniu

²⁸ Informacja NIK o wynikach kontroli „Cyfrowa szkoła”, Warszawa 2017

i zły stan techniczny. Negatywna ocena pracowni przyrodniczych w mniejszym stopniu dotyczyła szkół podstawowych, ale w tym przypadku również należy oczekiwać rosnących potrzeb związanych z koniecznością wyposażania pracowni fizycznych i chemicznych dla siódmo- i ósmoklasistów. Mniejsze zapotrzebowanie na zakup wyposażenia pracowni przyrodniczych wykazywały szkoły specjalne (podstawowe i ponadpodstawowe), bo w części z nich takie pracownie nie funkcjonują, z uwagi na znaczną niepełnosprawność intelektualną uczniów.

12. W ujęciu terytorialnym, w podziale na miasto i wieś, duże i bardzo duże zapotrzebowanie w zakresie doposażenia pracowni przyrodniczych, wskazywał podobny odsetek szkół (52%). Na terenie Łodzi większe zapotrzebowanie w tym zakresie wykazywały szkoły usytuowane na obszarze objętym programem rewitalizacji niż poza tym obszarem. Metoda eksperymentu, do którego potrzebny jest odpowiedni sprzęt i materiały, jest niezwykle ważna w programie nauczania przedmiotów przyrodniczych, gdyż lepiej niż sama tylko wiedza teoretyczna, pozwala uczniom zrozumieć procesy zachodzące w środowisku i przyrodzie. Z ankiet wynika, że 53,6% szkół ogółem w województwie łódzkim planuje skorzystanie ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego na wyposażenie pracowni przyrodniczych.
13. Zawód nauczyciela wymaga ciągłego aktualizowania posiadanej wiedzy, zdobywania nowych umiejętności i wiadomości. Profesjonalni, dobrze wykształceni nauczyciele, stosujący w swojej pracy pedagoga nowoczesne technologie, wykorzystujący metodę eksperymentu na zajęciach z przedmiotów przyrodniczych, wprowadzający nowatorskie metody nauczania i programy autorskie, podchodzący indywidualnie do każdego dziecka, potrafią zarazić uczniów pasją do nauki. Przebadane szkoły z województwa łódzkiego dostrzegają potrzebę podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli. 38,3% ogółu badanych szkół w województwie łódzkim dostrzega co najmniej duże potrzeby w zakresie doskonalenia umiejętności i kompetencji nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, a na obszarach wiejskich aż 46,5%. Szkoły mają jeszcze większe potrzeby, jeśli chodzi o doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponad połowa ogółu wszystkich przeankietowanych szkół w regionie, w tym 65% na obszarach wiejskich wskazała na duże i bardzo duże potrzeby w tym obszarze. W związku z powyższym wśród ogółu badanych szkół (234), aż 57,9% zamierza ubiegać się o środki unijne z RPO Wł 2014-2020 na doszkąlanie nauczycieli.
14. Szkoła powinna wyposażyć ucznia w kompetencje kluczowe, które są niezbędne nie tylko w pracy, ale i w życiu takie jak: znajomość języków obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe naukowo-techniczne, informatyczne oraz umiejętności i postawy niezbędne na rynku pracy, takie jak: innowacyjność, kreatywność, praca zespołowa. Przebadane szkoły z województwa łódzkiego dostrzegają swoją bardzo ważną rolę w tym obszarze. Dwie trzecie badanych placówek dostrzega duże i bardzo duże potrzeby w zakresie konieczności podnoszenia kwalifikacji cyfrowych uczniów, a na obszarach wiejskich aż 70,5%. Nieco mniejsze są potrzeby szkół regionu łódzkiego związane z doskonaleniem kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych

5. Aneks

Ankieta dotycząca kształcenia w szkołach podstawowych skierowana do gminy

M1. Gmina	
M2. Osoba do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M3. Numer telefonu osoby do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M4. Nazwa szkoły	
M5. Adres szkoły	

- 1. Proszę podać rodzaj i liczbę oddziałów w szkole podległej Państwu Gminie wraz z liczbą uczniów:**
(W przypadku braku rodzaju oddziału proszę wpisać „0”.)

Rodzaj oddziału	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1.1. oddziały ogółem, w tym:		
1.2. integracyjne		
1.3. specjalne		
1.4. gimnazjalne		

- 2. Czy w placówce podległej Państwa gminie są uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi²⁹?**
(Proszę podać liczbę uczniów przy właściwej odpowiedzi.)

	Liczba uczniów
2.1. Tak – liczba ogółem, w tym z potrzebami wynikającymi z:	
2.1.1. zaburzeń rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy,	
2.1.2. niepełnosprawności,	
2.1.3. specyficznych trudności w uczeniu się,	
2.1.4. szczególnych uzdolnień,	
2.1.5. innych, (jakich)?	
2.2. Nie	

- 3. Proszę ocenić potrzeby szkoły w perspektywie 2020 r. wynikające m.in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty**
(0 – oznacza brak potrzeb, 5 – oznacza bardzo duże potrzeby)

Zakres potrzeb	Oceny					
	0	1	2	3	4	5
3.1. Zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych						
3.2. Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu						
3.3. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych						
3.4. Zakup sprzętu TIK ³⁰						
3.5. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów						
3.6. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK						
3.7. Doposażenie szkoły w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym uczniów						

²⁹ **Specjalne potrzeby edukacyjne** - potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z: zaburzeń (np. rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy); a) niepełnosprawności; b) choroby przewlekłej; c) niedostosowania społecznego albo zagrożenia niedostosowaniem społecznym; d) zaburzeń w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym; e) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego; f) specyficznych trudności w uczeniu się, w tym niepowodzeń edukacyjnych; g) szczególnych uzdolnień w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodowych; h) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny; Regulaminu konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s. 7-8.

³⁰ **TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne)** – sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny, oprogramowanie i infrastruktura informatyczna służąca pozyskiwaniu, przechowywaniu, przetwarzaniu i rozpowszechnianiu informacji.

3.8. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi						
3.9. Inne, jakie?.....						

4. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni przyrodniczych³¹ w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

4.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
4.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
4.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
4.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
4.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

5. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK) w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

5.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
5.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
5.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
5.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
5.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

6. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt wykorzystywany do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

6.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymagają inwestycji	
6.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
6.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
6.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
6.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	
6.6. Nie dotyczy (brak uczniów ze specjalnymi potrzebami)	

7. Proszę wskazać, w jakim celu wykorzystywane są technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach)

7.1. Podczas zajęć:	
7.1.1. rozwijających kompetencje kluczowe ³²	
7.1.2. wykorzystujących metody eksperymentu	
7.1.3. z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych	
7.1.4. w innych celach (jakich?).....	
7.2. Sprzęt nie jest wykorzystywany	

8. W jaki sposób realizowane jest wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach)

Formy wsparcia	
8.1. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	

³¹ **Pracownie przyrodnicze** - pracownie przedmiotowe do nauczania przyrody, biologii, chemii, geografii i fizyki poprzez doświadczenia i eksperymenty.

³² **Kompetencje kluczowe** - rozumowanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe naukowo-techniczne, informatyczne oraz umiejętności i postawy niezbędne na rynku pracy, takie jak: innowacyjność, kreatywność, praca zespołowa., RPO Wł 2014-2020 (wersja obowiązująca od 20.04.2017), s. 239.

8.2. Zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów (np. kółka zainteresowań)	
8.3. Zajęcia specjalistyczne	
8.4. Warsztaty	
8.5. Porady i konsultacje	
8.6. Inne (jakie?).....	
8.7. Nie dotyczy (brak uczniów ze specjalnymi potrzebami)	

9. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków POKL 2007-2013 na poprawę jakości edukacji w tej szkole?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 9.2. proszę uzasadnić)

9.1. Tak, Gmina pozyskała środki na:	
9.1.1. rozwój kompetencji kluczowych	
9.1.2. doszkalanie kadry	
9.1.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
9.1.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
9.1.5. indywidualizację pracy z uczniem	
9.1.6. inne (jakie?).....	
9.2. Nie, (dlaczego?)	

10. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkoły?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 10.2. proszę uzasadnić)

10.1. Tak, Gmina pozyskała środki na:	
10.1.1. rozwój kompetencji kluczowych	
10.1.2. doszkalanie kadry	
10.1.3. wyposażanie pracowni przyrodniczych	
10.1.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
10.1.5. indywidualizację pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
10.1.6. inne (jakie?).....	
10.2. Nie, (dlaczego?).....	

11. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 11.2. proszę uzasadnić)

11.1. Tak, Gmina planuje pozyskać środki na:	
11.1.1. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
11.1.2. kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli	
11.1.3. programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów	
11.1.4. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
11.1.5. podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	
11.1.6. wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych	
11.1.7. wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej	
11.2. Nie, (dlaczego?)	

12. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkoły w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwej odpowiedzi, a przy odpowiedzi 12.2. proszę uzasadnić)

12.1. Tak, Gmina planuje pozyskać środki na:	
--	--

12.1.1. Dopuszczenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do: ✓ rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ✓ wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
12.1.2. Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego ³³ , rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy	
12.1.3. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty	
12.2. Nie, (dlaczego?)	

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

³³ **Uczeń młodszy** – każdy uczeń (w tym szczególnie uczeń, który rozpoczął naukę jako sześciolatek) przekraczający kolejny prógów edukacyjnych, a tym samym rozpoczynający kolejny/nowy etap edukacyjny: a) I etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I szkoły podstawowej; b) II etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy IV szkoły podstawowej; c) III etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I gimnazjum, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (wersja z 27 czerwca 2017 r.), s. 304

Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych skierowana do starostwa powiatowego

M1. Powiat	
M2. Osoba do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M3. Numer telefonu osoby do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M4. Nazwa szkoły	
M5. Adres szkoły	

1. Proszę podać rodzaj i liczbę oddziałów w szkole podległej Państwu Starostwu wraz z liczbą uczniów:
(W przypadku braku rodzaju oddziału proszę wpisać „0”.)

Rodzaj oddziału	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1.5. oddziały ogółem, w tym:		
1.6. integracyjne		
1.7. specjalne		
1.8. gimnazjalne		

2. Czy w podległej Państwu placówce są uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi³⁴?
(Proszę podać liczbę uczniów przy właściwej odpowiedzi.)

	Liczba uczniów
2.1. Tak – liczba ogółem, w tym z potrzebami wynikającymi z:	
2.1.1. zaburzeń rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy,	
2.1.2. niepełnosprawności,	
2.1.3. specyficznych trudności w uczeniu się,	
2.1.4. szczególnych uzdolnień,	
2.1.5. innych, (jakich)?	
2.2. Nie	

³⁴ **Specjalne potrzeby edukacyjne** - potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z: zaburzeń (np. rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy); a) niepełnosprawności; b) choroby przewlekłej; c) niedostosowania społecznego albo zagrożenia niedostosowaniem społecznym; d) zaburzeń w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym; e) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego; f) specyficznych trudności w uczeniu się, w tym niepowodzeń edukacyjnych; g) szczególnych uzdolnień w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodowych; h) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny; Regulamin konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s. 7-8.

3. Proszę ocenić potrzeby szkoły w perspektywie 2020 r. wynikające m.in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty

(0 – oznacza brak potrzeb, 5 – oznacza bardzo duże potrzeby)

Zakres potrzeb	Oceny					
	0	1	2	3	4	5
3.10. Zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych						
3.11. Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu						
3.12. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych						
3.13. Zakup sprzętu TIK ³⁵						
3.14. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów						
3.15. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK						
3.16. Doposażenie szkoły w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym uczniów						
3.17. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi						
3.18. Inne, jakie?.....						

4. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni przyrodniczych³⁶ w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

4.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
4.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
4.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
4.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
4.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

5. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK) w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

5.6. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
5.7. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
5.8. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
5.9. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
5.10. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

³⁵ TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne) – sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny, oprogramowanie i infrastruktura informatyczna służąca pozyskiwaniu, przechowywaniu, przetwarzaniu i rozpowszechnianiu informacji.

³⁶ Pracownie przyrodnicze - pracownie przedmiotowe do nauczania przyrody, biologii, chemii, geografii i fizyki poprzez doświadczenia i eksperymenty.

6. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt wykorzystywany do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

6.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymagają inwestycji	
6.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
6.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
6.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
6.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	
6.6. Nie dotyczy (brak uczniów ze specjalnymi potrzebami)	

7. Proszę wskazać, w jakim celu wykorzystywane są technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach)

7.1. Podczas zajęć:	
7.1.1. rozwijających kompetencje kluczowe ³⁷	
7.1.2. wykorzystujących metody eksperymentu	
7.1.3. z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych	
7.1.4. w innych celach (jakich?).....	
7.2. Sprzęt nie jest wykorzystywany	

8. W jaki sposób realizowane jest wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach)

Formy wsparcia	
8.1. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	
8.2. Zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów (np. kółka zainteresowań)	
8.3. Zajęcia specjalistyczne	
8.4. Warsztaty	
8.5. Porady i konsultacje	
8.6. Inne (jakie?).....	
8.7. Nie dotyczy (brak uczniów ze specjalnymi potrzebami)	

9. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków POKL 2007-2013 na poprawę jakości edukacji w tej szkole?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 9.2. proszę uzasadnić)

9.1. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
9.2.1. rozwój kompetencji kluczowych	
9.2.2. doszkalanie kadry	
9.2.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
9.2.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
9.2.5. indywidualizację pracy z uczniem	
9.2.6. inne (jakie?).....	
9.3. Nie, (dlaczego?)	

³⁷ **Kompetencje kluczowe** - porozumiewanie się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe naukowo-techniczne, informatyczne oraz umiejętności i postawy niezbędne na rynku pracy, takie jak: innowacyjność, kreatywność, praca zespołowa., RPO Wł 2014-2020 (wersja obowiązująca od 20.04.2017), s. 239.

10. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkoły?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 10.2. proszę uzasadnić)

10.3. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
10.3.1. rozwój kompetencji kluczowych	
10.3.2. doszkalanie kadry	
10.3.3. wyposażanie pracowni przyrodniczych	
10.3.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
10.3.5. indywidualizację pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
10.3.6. inne (jakie?).....	
10.4. Nie, (dlaczego?).....	

11. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 11.2. proszę uzasadnić)

11.3. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
11.3.1. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
11.3.2. kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli	
11.3.3. programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów	
11.3.4. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
11.3.5. podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	
11.3.6. wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych	
11.3.7. wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej	
11.4. Nie, (dlaczego?).....	

12. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie szkoły w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 12.2. proszę uzasadnić)

12.1. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
12.1.1. Dopuszczenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ✓ wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi 	
12.1.2. Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego, rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy	
12.1.3. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty	
12.2. Nie, (dlaczego?).....	

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach podstawowych specjalnych skierowana do starostwa powiatowego

M1. Powiat	
M2. Osoba do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M3. Numer telefonu osoby do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M4. Nazwa szkoły	
M5. Adres szkoły	

1. Proszę wskazać, z czego wynikają specjalne potrzeby edukacyjne uczniów i ilu jest uczniów o tych potrzebach w placówce podległej Państwa Starostwu:
(Proszę podać liczbę uczniów przy właściwej odpowiedzi.)

	Liczba uczniów
Uczniowie ogółem , w tym ze specjalnymi potrzebami wynikającymi z:	
1.1. zaburzeń rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy	
1.2. niepełnosprawności (np. ruchowej, problemów ze wzrokiem, słuchem)	
1.3. specyficznych trudności w uczeniu się	
1.4. chorób przewlekłych	
1.5. zaburzeń zachowania i emocji	
1.6. inne (jakie?)	

2. W jaki sposób realizowane jest dodatkowe wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
(Proszę wstawić znak „X” przy właściwej odpowiedzi)

Formy wsparcia:	X
2.1. Autorskie programy nauczania	
2.2. Indywidualne programy nauczania	
2.3. Zajęcia rewalidacyjne ³⁸	
2.4. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	
2.5. Zajęcia terapii pedagogicznej	
2.6. Zajęcia socjoterapeutyczne	
2.7. Zajęcia logopedyczne	
2.8. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	
2.9. Alternatywne metody komunikacji	
2.10. Warsztaty	
2.11. Porady i konsultacje	
2.12. Inne (jakie?)	

3. Proszę ocenić potrzeby szkoły w perspektywie 2020 r. wynikające m.in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty
(0 – oznacza brak potrzeb, 5 – oznacza bardzo duże potrzeby)

Zakres potrzeb	Oceny					
	0	1	2	3	4	5
3.19. Zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych						
3.20. Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu						
3.21. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych						
3.22. Zakup sprzętu TIK						
3.23. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów						
3.24. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK						

³⁸ **Zajęcia rewalidacyjne** – celem zajęć jest przystosowanie niepełnosprawnego dziecka do życia w społeczeństwie.

3.25. Dopuszczenie szkoły w sprzęt i narzędzia odpowiadający specjalnym potrzebom edukacyjnym uczniów						
3.26. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi						
3.27. Inne, jakie?						

4. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni przyrodniczych³⁹ w podległej Państwu placówce:
(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

4.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
4.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
4.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
4.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
4.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

5. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK)⁴⁰ w podległej Państwu placówce:

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwej odpowiedzi)

5.11. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
5.12. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
5.13. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
5.14. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
5.15. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

6. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków POKL 2007-2013 na poprawę jakości edukacji w tej szkole?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 6.2. proszę uzasadnić)

6.1. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
6.1.1. rozwój kompetencji kluczowych	
6.1.2. doszkalanie kadry	
6.1.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
6.1.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
6.1.5. indywidualizację pracy z uczniem	
6.1.6. sprzęt i pomoce dydaktyczne	
6.1.7. usuwanie barier architektonicznych	
6.2. Nie, (dlaczego?)	

7. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 7.2. proszę uzasadnić)

7.1. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
7.1.1. rozwój kompetencji kluczowych	
7.1.2. doszkalanie kadry	
7.1.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
7.1.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	

³⁹ **Pracownie przyrodnicze** - pracownie przedmiotowe do nauczania przyrody, biologii, chemii, geografii i fizyki poprzez doświadczenia i eksperymenty.

⁴⁰ **Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)** należy rozumieć jako technologie pozyskiwania/ produkcji, gromadzenia/ przechowywania, przesyłania, przetwarzania i rozpowszechniania informacji w formie elektronicznej z wykorzystaniem technik cyfrowych i wszelkich narzędzi komunikacji elektronicznej oraz wszelkie działania związane z produkcją i wykorzystaniem urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych oraz usług im towarzyszących; działania edukacyjne i szkoleniowe; Regulamin konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s.27.

7.1.5. indywidualizację pracy z uczniem	
7.1.6. sprzęt i pomoce dydaktyczne	
7.1.7. usuwanie barier architektonicznych	
7.2. Nie, (dlaczego?)	

8. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 8.2. proszę uzasadnić)

8.1. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
8.1.1. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
8.1.2. kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli	
8.1.3. programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów	
8.1.4. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
8.1.5. podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	
8.1.6. wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych	
8.1.7. wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej	
8.2. Nie, (dlaczego?)	

9. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 9.2. proszę uzasadnić)

9.1. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
9.1.1. Dopuszczenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do: ✓ rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ✓ wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
9.1.2. Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego ⁴¹ , rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy	
9.1.3. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty	
9.2. Nie, (dlaczego?)	

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

⁴¹ **Uczeń młodszy** – każdy uczeń (w tym szczególnie uczeń, który rozpoczął naukę jako sześciolatek) przekraczający kolejny prógów edukacyjnych, a tym samym rozpoczynający kolejny/nowory etap edukacyjny: a) I etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I szkoły podstawowej; b) II etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy IV szkoły podstawowej; c) III etap edukacyjny - obejmuje uczniów klasy I gimnazjum, Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (wersja z 27 czerwca 2017 r.), s. 304

Ankieta dotycząca kształcenia ogólnego w szkołach ponadpodstawowych specjalnych skierowana do starostwa powiatowego

M1. Powiat	
M2. Osoba do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M3. Numer telefonu osoby do kontaktu <i>(proszę uzupełnić)</i>	
M4. Nazwa szkoły	
M5. Adres szkoły	

- 1. Proszę wskazać, z czego wynikają specjalne potrzeby edukacyjne uczniów i ilu jest uczniów o tych potrzebach w placówce podległej Państwa Starostwu:**
(Proszę podać liczbę uczniów przy właściwej odpowiedzi.)

	Liczba uczniów
Uczniowie ogółem , w tym ze specjalnymi potrzebami wynikającymi z:	
1.1. zaburzeń rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy	
1.2. niepełnosprawności (np. ruchowej, problemów ze wzrokiem, słuchem)	
1.3. specyficznych trudności w uczeniu się	
1.4. chorób przewlekłych	
1.5. zaburzeń zachowania i emocji	
1.6. inne (jakie?)	
.....	

- 2. W jaki sposób realizowane jest dodatkowe wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?**
(Proszę wstawić znak „X” przy właściwej odpowiedzi)

Formy wsparcia:	
2.1. Autorskie programy nauczania	
2.2. Indywidualne programy nauczania	
2.3. Zajęcia rewalidacyjne ⁴²	
2.4. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne	
2.5. Zajęcia terapii pedagogicznej	
2.6. Zajęcia socjoterapeutyczne	
2.7. Zajęcia logopedyczne	
2.8. Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze	
2.9. Alternatywne metody komunikacji	
2.10. Warsztaty	
2.11. Porady i konsultacje	
2.12. Inne (jakie?)	
.....	

- 3. Proszę ocenić potrzeby szkoły w perspektywie 2020 r. wynikające m.in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty**
(0 – oznacza brak potrzeb, 5 – oznacza bardzo duże potrzeby)

Zakres potrzeb	Oceny					
	0	1	2	3	4	5
3.28. Zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych						
3.29. Doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu						
3.30. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych						
3.31. Zakup sprzętu TIK						
3.32. Kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów						
3.33. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK						

⁴² Zajęcia rewalidacyjne – celem zajęć jest przystosowanie niepełnosprawnego dziecka do życia w społeczeństwie.

3.34. Dopuszczenie szkoły w sprzęt i narzędzia odpowiadający specjalnym potrzebom edukacyjnym uczniów						
3.35. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie edukacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi						
3.36. Inne, jakie?						

4. Proszę ocenić stan wyposażenia pracowni przyrodniczych⁴³ w podległej Państwu placówce:
(Proszę wstawić znak „X” przy jednej właściwej odpowiedzi)

4.1. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
4.2. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
4.3. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
4.4. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
4.5. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

5. Proszę ocenić stan wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK)⁴⁴ w podległej Państwu placówce:
(Proszę wstawić znak „X” przy właściwej odpowiedzi)

5.16. Wyposażenie jest bardzo dobre (jest kompletne, nowoczesne) – nie wymaga inwestycji	
5.17. Wyposażenie jest dobre (jest kompletne, ale nie jest nowoczesne) – sprzęt wymaga modernizacji	
5.18. Wyposażenie jest nowoczesne, ale w niewystarczającej ilości, by każdy mógł skorzystać –wymaga dalszych inwestycji	
5.19. Wyposażenie jest wystarczające (są braki w wyposażeniu, przynajmniej część sprzętu należałoby wymienić) – konieczne są inwestycje w sprzęt	
5.20. Wyposażenie nie jest wystarczające (są znaczne braki w wyposażeniu lub należałoby je w większości wymienić np. ze względu na zły stan techniczny) – konieczne są inwestycje w sprzęt.	

6. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków POKL 2007-2013 na poprawę jakości edukacji w tej szkole?
(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 6.2. proszę uzasadnić)

6.3. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
6.3.1. rozwój kompetencji kluczowych	
6.3.2. doszkalanie kadry	
6.3.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
6.3.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
6.3.5. indywidualizację pracy z uczniem	
6.3.6. sprzęt i pomoce dydaktyczne	
6.3.7. usuwanie barier architektonicznych	
6.4. Nie, (dlaczego?)	

7. Czy Państwo jako organ prowadzący korzystaliście ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?
(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 7.2. proszę uzasadnić)

⁴³ **Pracownie przyrodnicze** - pracownie przedmiotowe do nauczania przyrody, biologii, chemii, geografii i fizyki poprzez doświadczenia i eksperymenty.

⁴⁴ **Technologie informacyjno-komunikacyjne (TIK)** należy rozumieć jako technologie pozyskiwania/ produkcji, gromadzenia/ przechowywania, przesyłania, przetwarzania i rozpowszechniania informacji w formie elektronicznej z wykorzystaniem technik cyfrowych i wszelkich narzędzi komunikacji elektronicznej oraz wszelkie działania związane z produkcją i wykorzystaniem urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych oraz usług im towarzyszących; działania edukacyjne i szkoleniowe; Regulamin konkursu Nr RPLD.11.01.02-IZ.00-10-002/16 Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, s.27.

7.1. Tak, Starostwo pozyskało środki na:	
7.1.1. rozwój kompetencji kluczowych	
7.1.2. doszkalanie kadry	
7.1.3. wyposażanie pracowni przedmiotowych	
7.1.4. wyposażanie szkoły w sprzęt TIK	
7.1.5. indywidualizację pracy z uczniem	
7.1.6. sprzęt i pomoce dydaktyczne	
7.1.7. usuwanie barier architektonicznych	
7.2. Nie, (dlaczego?)	

8. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki?

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 8.2. proszę uzasadnić)

8.1. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
8.1.1. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
8.1.2. kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli	
8.1.3. programy rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów	
8.1.4. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności	
8.1.5. podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół lub placówek systemu oświaty, w tym włączenie narzędzi TIK do nauczania przedmiotowego	
8.1.6. wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych	
8.1.7. wyposażenie szkół lub placówek systemu oświaty w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach lub placówkach systemu oświaty, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej	
8.2. Nie, (dlaczego?)	

9. Czy Państwo jako organ prowadzący planujecie skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 na wsparcie tej placówki w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

(Proszę wstawić znak „X” przy właściwych odpowiedziach, a przy odpowiedzi 9.2. proszę uzasadnić)

9.1. Tak, Starostwo planuje pozyskać środki na:	
9.1.1. Dopuszczenie szkół lub placówek systemu oświaty w pomoce dydaktyczne oraz specjalistyczny sprzęt do: ✓ rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ✓ wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	
9.1.2. Przygotowanie nauczycieli do prowadzenia procesu indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym wsparcia ucznia młodszego, rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych uczniów i efektywnego stosowania pomocy dydaktycznych w pracy	
9.1.3. Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów młodszych w ramach zajęć uzupełniających ofertę szkoły lub placówki systemu oświaty	
9.2. Nie, (dlaczego?)	

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

Spis rysunków

Rysunek 1. Projekty oceniane w ramach konkursów RPO Wł w 2015/2016 r. wg gmin.....	19
Rysunek 2. Liczba dzieci w wieku 7-15 lat oraz młodzieży w wieku 16-19 lat	21
Rysunek 3. Prognoza liczby i udziału dzieci w wieku 7-14 lat w 2023 r.	22
Rysunek 4. Prognozowana zmiana liczby dzieci w wieku 7-14 lat do 2023 r. (w %)	22
Rysunek 5. Prognoza liczby i udziału młodzieży w wieku 15-19 lat w 2023 r.	23
Rysunek 6. Prognozowana zmiana liczby młodzieży w wieku 15-19 lat do 2023 r. (w %)	24
Rysunek 7. Struktura ludności według wykształcenia w 2016 r. (w %).....	25
Rysunek 8. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2015 r. (w zł)	26
Rysunek 9. Uczniowie szkół podstawowych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2016/2017	29
Rysunek 10. Odsetek uczniów uczących się obowiązkowo języków obcych w woj. łódzkim w szkołach ponadgimnazjalnych w 2016 r.	31
Rysunek 11. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w 2016 r. (w %).....	32
Rysunek 12. Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w 2016 r. (w %).....	33
Rysunek 13. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2017 r. (w %)	34
Rysunek 14. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2017 r. (w %)	35
Rysunek 15. Wyniki egzaminu maturalnego w 2017 r. (w %).....	36
Rysunek 16. Wyniki egzaminu maturalnego w 2017 r. (w %).....	37
Rysunek 17. Ocena stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych wśród badanych szkół	38
Rysunek 18. Wielkość zapotrzebowania na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty	39
Rysunek 19. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie zakupów wyposażenia do pracowni przyrodniczych w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły	39
Rysunek 20. Średnia ocena potrzeb szkół w perspektywie do 2020 r. wynikających m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą oświaty.....	40
Rysunek 21. Zależność między oceną stanu wyposażenia pracowni przyrodniczych a potrzebą zakupu do 2020 r.	41
Rysunek 22. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie pracowni przyrodniczych, według źródeł finansowania	42
Rysunek 23. Udział szkół wskazujących na duże lub bardzo duże potrzeby zakupu wyposażenia do pracowni przyrodniczych do 2020 r. korzystających ze środków europejskich w tym zakresie, według źródeł finansowania	43
Rysunek 24. Liczba szkół planujących zakup wyposażenia pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych finansowanych w ramach EFS RPO Wł 2014-2020 według miejsca funkcjonowania	43
Rysunek 25. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie	44
Rysunek 26. Rozkład liczby szkół wg planów związanych z ubieganiem się o środki na realizację projektów pomocowych w zakresie wyposażenia pracowni przyrodniczych.....	44
Rysunek 27. Formy wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.....	45
Rysunek 28. Ocena stanu wyposażenia w sprzęt technologii informacyjno-komunikacyjnej (TIK) wśród badanych szkół.....	46
Rysunek 29. Wielkość zapotrzebowania na zakupy sprzętu TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą.....	47
Rysunek 30. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie zakupów sprzętu TIK w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły.....	47
Rysunek 31. Zależność między oceną stanu wyposażenia w sprzęt TIK a potrzebą zakupu do 2020 r.....	48
Rysunek 32. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania	49
Rysunek 33. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania według miejsca funkcjonowania	49
Rysunek 34. Udział szkół wskazujących na duże lub bardzo duże potrzeby w zakresie zakupów sprzętu TIK do 2020 r. korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania.....	50
Rysunek 35. Liczba szkół planujących inwestycje w sprzęt TIK finansowanych w ramach EFS RPO Wł 2014-2020 według miejsca funkcjonowania.....	51
Rysunek 36. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie	51
Rysunek 37. Rozkład liczby szkół planujących ubieganie o środki na realizację projektów pomocowych w zakresie inwestycji w sprzęt TIK według wcześniejszych aktywności związanych z pozyskiwaniem funduszy na ten cel	52
Rysunek 38. Wielkość zapotrzebowania na doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą	53
Rysunek 39. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły	53

Rysunek 40. Wielkość zapotrzebowania na podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą	54
Rysunek 41. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły	55
Rysunek 42. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na doszkalanie kadry kształcenia ogólnego	56
Rysunek 43. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na doszkalanie kadry kształcenia ogólnego, według źródeł finansowania oraz miejsca funkcjonowania szkoły	56
Rysunek 44. Liczba szkół według planów związanych z doskonaleniem umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli według miejsca funkcjonowania szkoły (miasto/wieś)	57
Rysunek 45. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z narzędzi TIK zakupionych do szkół według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie do 2020 r.	58
Rysunek 46. Wielkość zapotrzebowania na kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą	59
Rysunek 47. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie kształtowanie i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły	60
Rysunek 48. Wielkość zapotrzebowania na kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w perspektywie do 2020 r. wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą	61
Rysunek 49. Liczba szkół o dużych i bardzo dużych potrzebach w zakresie kształtowanie i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w podziale na miejsce funkcjonowania szkoły	61
Rysunek 50. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania	62
Rysunek 51. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania oraz miejsca funkcjonowania	63
Rysunek 52. Rozkład liczby szkół planujących skorzystać ze środków na realizację projektów w zakresie kształtowania i rozwijania u uczniów kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy oraz właściwych postaw/umiejętności według doświadczeń związanych z ubieganiem się o środki	64
Rysunek 53. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji w zakresie przedmiotów przyrodniczych, według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie	64
Rysunek 54. Liczba szkół planujących skorzystać ze środków EFS Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa łódzkiego na lata 2014-2020 na rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów, według oceny wielkości potrzeb w tym zakresie	65
Rysunek 55. Udział uczniów w szkołach według kategorii potrzeb w liczbie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ogółem	66
Rysunek 56. Liczba szkół według sposobów wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	67
Rysunek 57. Ocena stanu wyposażenia w sprzęt wykorzystywany do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnodostępnych szkołach podstawowych i ponadpodstawowych kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	68
Rysunek 58. Liczba szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według oceny zapotrzebowania na wyposażenie w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym	68
Rysunek 59. Liczba szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według oceny zapotrzebowania na wyposażenie w sprzęt i narzędzia odpowiadające specjalnym potrzebom edukacyjnym	69
Rysunek 60. Liczba szkół kształcące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi korzystających ze środków europejskich na realizację programów indywidualizacji	70
Rysunek 61. Udział placówek w poszczególnych typach szkół planujących skorzystać ze środków EFS RPO WŁ 2014-2020 na wsparcie placówek w zakresie indywidualizacji pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według zakresu wsparcia	70
Rysunek 62. Liczba szkół specjalnych korzystających ze środków europejskich na inwestycje w zakresie sprzętu i pomocy dydaktycznych, według źródeł finansowania	71
Rysunek 63. Liczba szkół specjalnych korzystających ze środków europejskich na inwestycje w zakresie sprzętu i pomocy dydaktycznych, według źródeł finansowania	72

Spis tabel

Tabela 1. Rozkład liczby szkół w zaktualizowanej bazie adresowej oraz w próbie docelowej	7
Tabela 2. Zmiany w systemie edukacji w Polsce	11
Tabela 3. Liczba osób w wieku 7-19 lat w Polsce w latach 2010-2015	20
Tabela 4. Współczynniki skolaryzacji w roku szkolnym 2016/2017	27
Tabela 5. Współczynniki skolaryzacji w roku szkolnym 2016/2017	27
Tabela 6. Wielkość zapotrzebowania na zakup wyposażenia do pracowni przyrodniczych w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby)	40
Tabela 7. Wielkość zapotrzebowania na zakupy sprzętu TIK w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).	47

Tabela 8. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania w Łodzi.....	50
Tabela 9. Wielkość zapotrzebowania w zakresie doskonalenie umiejętności i kompetencji lub kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w tym nauczycieli przedmiotów przyrodniczych, niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania opartego na metodzie eksperymentu w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).....	54
Tabela 10. Wielkość zapotrzebowania w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli w zakresie TIK w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).	55
Tabela 11. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na wyposażenie w sprzęt TIK, według źródeł finansowania w Łodzi.....	57
Tabela 12. Liczba szkół planujących podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych nauczycieli według kategorii.....	58
Tabela 13. Wielkość zapotrzebowania w zakresie kształtowania i rozwijanie kompetencji uczniów w zakresie przedmiotów przyrodniczych w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).	60
Tabela 14. Wielkość zapotrzebowania w zakresie kształtowania i rozwijanie kompetencji cyfrowych uczniów w perspektywie do 2020 wynikającego m. in. ze zmian w związku z przeprowadzoną reformą wśród szkół w Łodzi (0 – brak potrzeb, 5 – bardzo duże potrzeby).	62
Tabela 15. Liczba szkół korzystających ze środków europejskich na rozwój kompetencji kluczowych, według źródeł finansowania w Łodzi.....	63
Tabela 16. Rozkład liczby szkół kształcących uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.....	65

Bibliografia

- GUS, Bank Danych Lokalnych (BDL)
Rocznik „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017”, GUS, Warszawa 2017
RPO WŁ 2014-2020 (wersja obowiązująca od 20.04.2017)
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
S. Stępień, G. Poszwa, Edukacja jako istotny składnik kapitału ludzkiego wpływający na zróżnicowanie regionalne [w:]
Roczniki ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, nr 9 (2016), Bydgoszcz 2016
Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: Dz. U. z 11 stycznia 2017 poz. 59
Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 6 września 2016 r.

Dokumenty strategiczne

- Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim 2020
Strategia Europa 2020
Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
Umowa Partnerstwa

